

Stichting

Pensioenfonds

F. van Lanschot

Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot
Hooge Steenweg 29, 5211 JN 's-Hertogenbosch
Postbus 1021, 5200 HC 's-Hertogenbosch
Telefoon: 073 - 640 85 65

Ingeschreven in het Handelsregister van de
Kamer van Koophandel onder nummer 41081009

Verslag over het boekjaar

1-1-2020 t/m 31-12-2020

Inhoud

	Pagina		Pagina
Voorwoord		Ontwikkelingen pensioenfonds	25
Sluiting pensioenfonds	5	Inleiding	25
Collectieve waardeoverdracht Excedentregeling	5	Governance	25
Covid-19	5	Evaluatie uitbestedingspartijen	27
Financieel	6	Verantwoording Code Pensioenfondsen	27
Toekomstanalyse	6	Compliance	28
Aandachtspunten 2021	6	Wijzigingen in de pensioenregeling	29
		Externe ontwikkelingen	31
Meerjarenoverzicht	7	Beleid pensioenfonds	33
Bestuursverslag		Inleiding	33
Missie, visie en strategie	13	Risicomanagementbeleid	33
Missie	13	Risicohouding	35
Kernwaarden	13	Risicooverzicht	36
Visie: waar staat het pensioenfonds over maximaal 5 jaar?	14	Risicobeschrijving	38
Strategie	14	Risicomanagementorganisatie	40
		Risicomanagement in 2021	41
Financiële positie	15	Beleggingsbeleid	41
Inleiding	15	Communicatiebeleid	45
Ontwikkeling van de actuele- en de beleidsdekkingsgraad	15	Communicatie 2021	46
Reële dekkingsgraad	16	Toekomstparagraaf	47
Herstelplan	17	Onderzoek Toekomst	47
Jaarlijkse haalbaarheidstoets	17	Gebeurtenissen na balansdatum	49
Aanvangshaalbaarheidstoets	17	Gefaseerde overgang naar nieuwe UFR-parameters	
Opbouw 2020	18	vanaf 1 januari 2021	49
Premie	18		
Indexatie	18		
Kans op indexatie	19		
Kans op korting	19		
Kosten	19		

	Pagina		Pagina
Verslag raad van toezicht		Bijlage 1	
Inleiding	51	Personalialia per 31 december 2020	117
Taken raad van toezicht en verslag 2020	51	Overzicht nevenfuncties bestuursleden ultimo 2020	119
Beschrijving aanpak intern toezicht	51		
Goedkeuring bestuursverslag en jaarrekening	51	Bijlage 2	
Bevindingen toezicht	52	Risicohouding pensioenfonds	121
Governance	52		
Risicomanagement en uitbesteding	52		
Beleggingsbeleid en vermogensbeheer	52		
Kosten	53		
Communicatie	53		
Speerpunten van de raad in 2020	53		
Beoordeling toepassing Code Pensioenfondsen	53		
Speerpunten van de raad voor 2021	54		
Dankwoord	55		
Reactie Bestuur	55		
Oordeel Verantwoordingsorgaan			
Algemeen	57		
Oordeel 2020	57		
Conclusie	58		
Reactie Bestuur	59		
Jaarrekening			
Balans per 31 december	61		
Staat van baten en lasten	62		
Kasstroomoverzicht	64		
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	66		
Toelichting op de balans per 31 december	67		
Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen:	74		
Gebeurtenissen na balansdatum	80		
Toelichting op de staat van baten en lasten	80		
Resultaatbestemming	81		
Actuariële toelichting bij verzekeringstechnische analyse	88		
Risicoparagraaf	89		
	91		
Overige gegevens			
Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten	103		
Pensioenregelingen	103		
Financiering	103		
Toeslagbeleid	103		
Uitvoering	104		
Actuariële verklaring	105		
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	107		

Voorwoord

In dit jaarverslag legt het bestuur van het Pensioenfonds F. van Lanschot (hierna: het pensioenfonds) verantwoording af over het jaar 2020. De belangrijkste aandachtspunten voor 2020 waren:

Sluiting pensioenfonds

Eind 2019 heeft Van Lanschot Kempen (VLK), de werkgever, besloten om de pensioenopbouw voor alle werknemers van Van Lanschot Kempen vanaf 1 januari 2020 uit te besteden aan ASR door middel van een individuele DC-regeling met excedentregeling. Hierdoor is het pensioenfonds vanaf 1 januari 2020 een gesloten fonds geworden. Het belangrijkste gevolg van deze wijziging is dat er geen actieve opbouw meer plaatsvindt in het pensioenfonds (met uitzondering van premievrije opbouw voor arbeidsongeschikte deelnemers) en dat het pensioenfonds geen premie meer ontvangt.

Het pensioenfonds heeft eind 2019 al een aantal acties uitgevoerd om het pensioenfonds aan te passen aan deze gewijzigde situatie. Daarnaast zijn in 2020 diverse onderzoeken gedaan in verband met de sluiting van het fonds. Zo is met het verantwoordingsorgaan, vertegenwoordigers van deelnemers en pensioengerechtigden en het bestuur gekeken naar de risicohouding van het pensioenfonds en de vraag of deze is gewijzigd naar aanleiding van de sluiting van het fonds. Hieropvolgend is een ALM-studie uitgevoerd om de meest optimale beleggingsmix te zoeken die past bij de gewenste risicohouding. Vervolgens is een aanvangshaalbaarheidstoets uitgevoerd en begin 2021 is de risicohouding vastgelegd in grenzen voor de korte en lange termijn.

In de hoofdstukken over de financiële positie van het pensioenfonds en de ontwikkelingen worden deze onderzoeken verder toegelicht.

Collectieve waardeoverdracht Excedentregeling

Op verzoek van de werkgevers is in 2020 een collectieve waardeoverdracht van de opgebouwde kapitalen uit de excedentregeling naar de nieuwe DC-regeling bij ASR uitgevoerd. Hiervoor zijn in 2019 de voorbereidingen getroffen zoals het reglement aanpassen waardoor de opgebouwde kapitalen in stand werden gehouden in de excedentregeling. Na een intensief traject met werkgevers, ASR, AZL, NNIP en het pensioenfonds zijn begin november de meeste kapitalen overgedragen. Voor de beperkte groep bezwaarmakers is het opgebouwde kapitaal omgezet naar extra aanspraken ouderdomspensioen en partnerpensioen in de basisregeling van het pensioenfonds. Daarnaast is ook de premievrije opbouw voor deelnemers in de excedentregeling van het pensioenfonds overgedragen naar ASR.

In het hoofdstuk ontwikkelingen pensioenfonds wordt dit project uitgebreider toegelicht.

Covid-19

Vanaf eind februari 2020 werd de impact van het Covid-19-virus en de restrictieve maatregelen die overheden hebben getroffen om de verspreiding te beperken in Europa, Nederland en het pensioenfonds steeds duidelijker. Het pensioenfonds heeft in maart een crisisteam gevormd bestaande uit het dagelijks bestuur met de voorzitter risicomanagementcommissie en voorzitter beleggingscommissie. Het bestuur is direct en zonder veel moeite overgestapt op digitaal vergaderen. Dit wordt tot op de dag van vandaag gedaan en is, met uitzondering van een enkele fysieke vergadering (gedurende de zomermaanden), in de rest van 2020 voortgezet. De instabiliteit op de financiële markten als gevolg van de Covid-19-pandemie had een nadelig effect op de dekkingsgraden van de pensioenfonds, zo ook voor

ons pensioenfonds. Het bestuur had eind februari 2020 besloten om de rente-afdekking te verhogen naar 70%. Dit besluit en het herstel van de markten in de laatste maanden van 2020 heeft gezorgd dat de dekkingsgraad weer is gestegen gedurende 2020.

In het hoofdstuk ontwikkelingen pensioenfonds gaan we uitgebreider in op de gevolgen van de Covid-19-crisis voor het pensioenfonds.

Financieel

Door de Covid-19-crisis en de bijbehorende instabiliteit op de financiële markten heeft de dekkingsgraad van het pensioenfonds in 2020 een behoorlijke daling doorgemaakt. In maart 2020 werd het dieptepunt bereikt in de actuele dekkingsgraad. Daarna is de actuele dekkingsgraad geleidelijk weer gestegen. De beleidsdekkingsgraad, het gemiddelde over de afgelopen 12 maanden, loopt achter op de opwaartse trend van de actuele dekkingsgraad.

	Actuele dekkingsgraad	Beleids dekkingsgraad
Dec 2019	108,7	107,7
Mrt 2020	97,0	105,5
Dec 2020	106,4	101,9

Per 1 januari 2020 is geen indexatie toegekend. De prijzen zijn in de periode oktober 2018 tot en met september 2019 (de referentieperiode) echter gestegen met 1,64%. De koopkracht blijft dus achter en de achterstand in indexatie liep in 2020 op tot maximaal 13,63%.

In het hoofdstuk over de financiële positie is meer informatie over de ontwikkeling van de dekkingsgraad en indexatie opgenomen.

Toekomstanalyse

Door de sluiting van het pensioenfonds is het voor het bestuur nog belangrijker geworden om kritisch naar de toekomst van het pensioenfonds te kijken en te onderzoeken wat de beste uitvoeringsvorm is voor de deelnemers. Het bestuur is daarom in februari 2020 gestart

met een project Toekomst. Dit project loopt in 2021 door. Uitgangspunt is gelukkig dat het pensioenfonds een relatief gunstige uitgangspositie heeft. De governance van het pensioenfonds is op orde en ook de financiële situatie is niet zodanig dat overhaaste besluitvorming en een overdracht naar een andere uitvoeringsvorm noodzakelijk is. Dit geeft het pensioenfonds de tijd en de ruimte om de verschillende opties te analyseren en vervolgens goed onderbouwd de juiste keuze te maken. Complicerende factor om een keuze te maken is de komst van het nieuwe pensioenstelsel. Naast de vergelijking van verschillende opties moet ook worden gekeken naar de mogelijkheden in het nieuwe pensioenstelsel en hoe de verschillende uitvoerdershiermee omgaan. In eerste instantie was het bestuur voornemens om in de zomer van 2021 een besluit te nemen en, wanneer gekozen zou worden voor een overdracht naar een andere pensioenuitvoerder, om deze eind 2021 af te ronden. Dit lijkt op dit moment niet mogelijk omdat de komende wetgeving nog niet duidelijk is en de diverse partijen nog bezig zijn met hun eigen proces en keuzes voor een transitie.

In het hoofdstuk ontwikkelingen pensioenfonds en de toekomstparagraaf gaan we uitgebreider in op het project Toekomst.

Aandachtspunten 2021

Voor 2021 heeft het bestuur naast de reguliere werkzaamheden als belangrijkste aandachtspunt het project Toekomst.

Daarnaast wordt gewerkt aan een update van het beleid op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen, enerzijds omdat het bestuur dit zelf een belangrijk onderwerp vindt, maar ook omdat hiervoor steeds meer focus op ligt bij De Nederlandsche Bank en de pensioenbranche.

17 juni 2021

Het bestuur Pensioenfonds F. van Lanschot

Meerjarenoverzicht

	2020	2019	2018	2017	2016
Aantallen					
Actieve deelnemers	48	1.066	1.122	1.155	1.157
Gewezen deelnemers	3.407	2.434	2.356	2.283	2.190
Pensioengerechtigden	827	831	796	778	748
Totaal	4.282	4.331	4.274	4.216	4.095
Financiële gegevens (in duizenden euro)					
Toeslagen					
Indexatie actieven	0,00%	0,00%	0,69%	0,25%	0,00%
Indexatie inactieven	0,00%	0,00%	0,69%	0,25%	0,00%
Beleggingen voor risico pensioenfonds					
Belegd vermogen	1.184.198	1.111.014	966.016	987.988	954.450
Directe en indirecte beleggingsopbrengsten	90.865	146.589	-16.217	31.984	73.046
Rendement op basis van total return ¹⁾	8,28%	15,08%	-1,64%	3,30%	8,30%
Reserves					
Algemene reserve	71.110	91.665	90.452	138.120	90.650
Technische voorzieningen					
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	1.112.761	1.020.779	878.509	851.468	867.344
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers	0	32.944	28.564	28.662	29.559
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers	-66	15.481	15.599	14.913	14.323
Pensioenuitkeringen eigen rekening	17.780	17.102	16.062	15.270	14.267

1) Voor meer informatie wordt verwezen naar het hoofdstuk "Beleggingsbeleid" op pagina 41.

	2020	2019	2018	2017	2016
Vermogenssituatie en solvabiliteit					
Pensioenvermogen ¹⁾	1.183.871	1.145.388	997.525	1.018.250	987.553
Pensioenverplichtingen ¹⁾	1.112.761	1.053.723	907.073	880.130	896.903
Aanwezige dekkingsgraad ¹⁾	106,4%	108,7%	110,0%	115,7%	110,1%
Beleidsdekkingsgraad	101,9%	107,7%	114,8%	114,1%	104,9%
Vereiste dekkingsgraad	114,7%	113,6%	114,9%	115,2%	116,0%

1) De dekkingsgraad wordt berekend door het pensioenvermogen te delen door de pensioenverplichtingen.

Mutatie verzekerdenbestand 2020

(Aantallen)

	Actieve deelnemers	Gewezen deelnemers	Pensioen- gerechtigden	Totaal
Stand per 31 december 2019	1.066	2.434	831	4.331
Mutaties door:				
Nieuwe toetredingen	0	0	0	0
Ontslag met premievrije aanspraak	-1.018	1.018	0	0
Waardeoverdracht	0	-6	0	-6
Ingang pensioen	-5	-30	42 ¹⁾	7
Overlijden	0	-2	-27	-29
Afkoop	0	-3	0	-3
Andere oorzaken	5	-4	-19	-18
Mutaties per saldo	-1.018	973	-4	-49
Stand per 31 december 2020	48 ²⁾	3.407	827	4.282

Specificatie pensioengerechtigden

	2020	2019
Ouderdompensioen	611	592
Partnerpensioen	176	179
Wezenpensioen	40	60
Totaal	827	831

1) Inclusief partner- en wezenpensioen.

2) Dit betreft 48 deelnemers met (gedeeltelijke) vrijstelling van premiebetaling.

Bestuursverslag

Missie, visie en strategie

Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot is opgericht om uitvoering te geven aan de door de werkgever Van Lanschot vastgestelde pensioenregeling.

Het pensioenfonds is met ingang van 1 januari 2020 een gesloten fonds. De uitvoeringsovereenkomsten met de werkgevers zijn per 31 december 2019 beëindigd.

In 2019 heeft VLK besloten de pensioenregeling te wijzigen van een hybride regeling naar een individuele beschikbare premieregeling en tevens besloten om de regeling elders onder te brengen.

Om deze reden heeft het bestuur de missie, visie en strategie opnieuw bepaald. De missie, visie en strategie zijn aangepast aan de situatie van een gesloten fonds. Er komen geen nieuwe deelnemers mee bij en de visie en strategie zijn gewijzigd omdat het bestuur is gestart met een oriëntatie op de mogelijkheden voor de toekomst.

Missie

Alle deelnemers en pensioengerechtigden voorzien van de pensioenuitkeringen zoals in de reglementen vastgesteld en die, waar mogelijk, te indexeren voor prijsinflatie.

Kernwaarden

Betrouwbaar	Het pensioenfonds wil een betrouwbaar en integer pensioenfonds zijn. Het pensioenfonds streeft ernaar om zijn financiële verplichtingen volledig na te komen: een goed pensioen nu en in de toekomst. Het pensioenfonds streeft met haar beleggingen om -binnen haar mogelijkheden- maatschappelijke schade te voorkomen en een positieve bijdrage te leveren. Het bestuur en de commissies van het pensioenfonds stellen het belang van de deelnemers van het pensioenfonds bij iedere beslissing voorop.
Zorgvuldig	Het pensioenfonds staat voor zorgvuldige besluitvorming en evenwichtige belangenafweging. Het pensioenfonds staat voor correcte en kostenbewuste uitvoering van zijn, grotendeels uitbestede, processen op het gebied van beleggen, administratie en communicatie. (Persoonlijke) gegevens worden vertrouwelijk behandeld en deugdelijk beveiligd.
Alert	Het pensioenfonds is goed geïnformeerd, kijkt vooruit en weegt voortdurend kosten, risico en rendement af. Het pensioenfonds is kritisch op bestaand beleid en gemaakte keuzes. Het pensioenfonds is wendbaar en neemt actie waar nodig.
Duidelijk	De communicatie van het pensioenfonds is begrijpelijk en zo veel mogelijk deelnemersgericht. Het pensioenfonds communiceert eerlijk en transparant.

Visie: waar staat het pensioenfonds over maximaal 5 jaar?

Het bestuur is van mening dat het in stand houden van het pensioenfonds voor de lange termijn waarschijnlijk niet de beste oplossing is voor de deelnemers. Het bestuur is dan ook voornemens om het pensioenfonds elders onder te brengen, indien dit voor de deelnemers leidt tot een beter pensioenresultaat.

Het bestuur onderzoekt alternatieve uitvoeringsvormen om de beste langetermijnoplossing voor deelnemers te bepalen en werkt voortdurend aan een goede besturing van het pensioenfonds vanuit een going concern perspectief.

- Er is geen noodzaak om op korte termijn een verandering aan te brengen: het pensioenfonds heeft een solide basis om de komende jaren als gesloten fonds voort te bestaan.
- Het pensioenfonds is zich bewust van haar zwaktes en bedreigingen en zet waar mogelijk stappen om deze te ondervangen.

Strategie

Alle noodzakelijke analyses met mogelijke consequenties voor bijvoorbeeld het beleggingsbeleid, het risicoprofiel, de liquiditeit en de uitbestedingspartners in het kader van de sluiting van het pensioenfonds zijn gemaakt en worden in 2021 verder uitgebreid.

Voor het pensioenfonds zijn meerdere alternatieven voor de toekomst mogelijk voor de middellange termijn waaronder:

- Zelfstandig voortbestaan als gesloten fonds.
- Opheffing en bestaande aanspraken overdragen naar een algemeen pensioenfonds of een bedrijfstakpensioenfonds.
- Opheffing en bestaande aanspraken onderbrengen bij een verzekeraar.

In 2020 heeft het bestuur een brede marktverkenning naar uitvoeringsalternatieven gedaan. Tevens is met de Raad van Toezicht en het verantwoordingsorgaan overlegd over de aanpak en uitvoering van het toekomstonderzoek. In 2021 worden deze overleggen voortgezet. Ook krijgt

het toekomstonderzoek onder begeleiding van een externe partij een vervolg. De besluitvorming omtrent het toekomstonderzoek is mede afhankelijk van de inhoud en vormgeving van de komende regelgeving op pensioengebied, en met name van de mogelijkheden voor gesloten fondsen om gebruik te maken van de nieuwe pensioencontracten. Het bestuur streeft ernaar om het keuzetraject in 2021 af te ronden, maar is daarbij afhankelijk van meerdere externe factoren. Voor het bestuur staat het belang van een zorgvuldige besluitvorming voorop

Wat het gewenste alternatief is voor de deelnemers van het pensioenfonds, is sterk afhankelijk van de behoeften van de deelnemers en de inschatting van het bestuur in welke vorm het best in deze behoeften kan worden voorzien. Daarbij mogen ook de risico's die samenhangen met elke keuze niet uit het oog worden verloren.

Het pensioenfonds handelt in het belang van de deelnemers. Als uitvoering op een andere wijze beter recht doet aan de belangen van de deelnemers dan kiest het bestuur voor opheffing van het pensioenfonds en overdracht van de aanspraken. Ontwikkelingen in regelgeving (nieuwe pensioenakkoord), marktpartijen, kosten en marktontwikkelingen hebben invloed op de keuze.

Financiële positie

Inleiding

Het doel van het pensioenfonds is om alle deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden te voorzien van de pensioenuitkeringen zoals in de reglementen beschreven en deze, waar mogelijk, te indexeren voor de prijsinflatie. Om dit doel te realiseren is de financiële positie van het pensioenfonds van groot belang.

Ontwikkeling van de actuele- en de beleidsdekkingsgraad

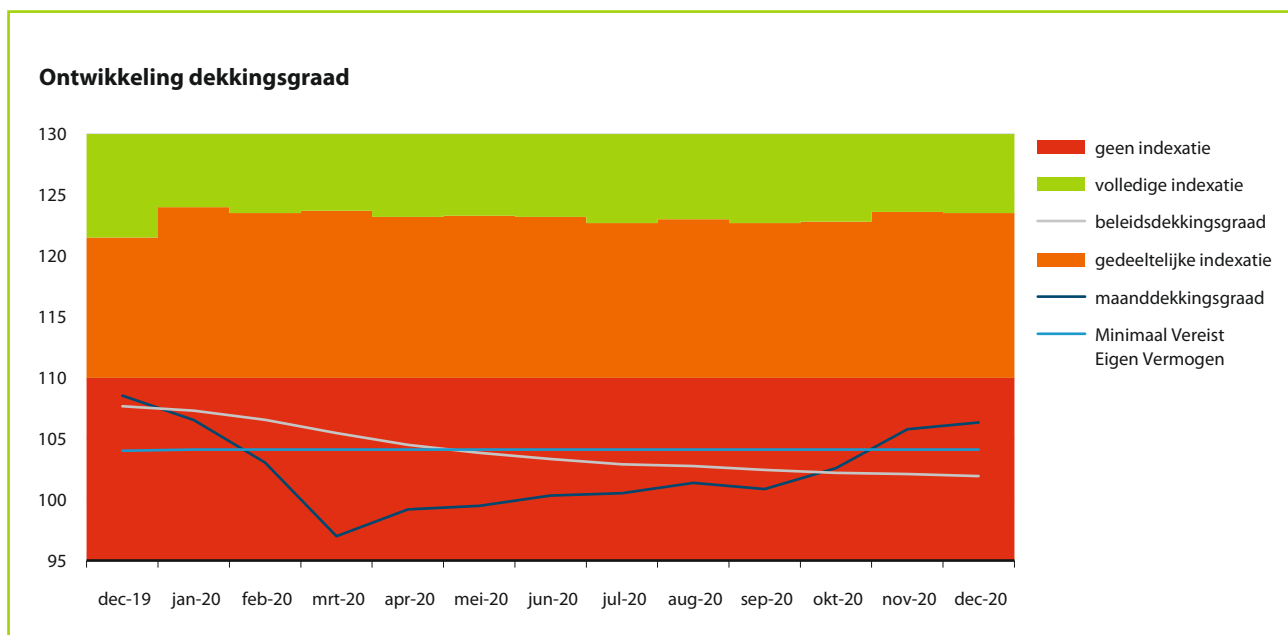
Maandelijks wordt de actuele dekkingsgraad vastgesteld. Daarnaast wordt het gemiddelde van de verstreken twaalf maanden vastgesteld. Dit noemen we de beleidsdekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad is leidend voor alle beleidsmaatregelen.

Door te werken met een gemiddelde is een pensioenfonds minder afhankelijk van dagkoersen. Beleidsmaatregelen,

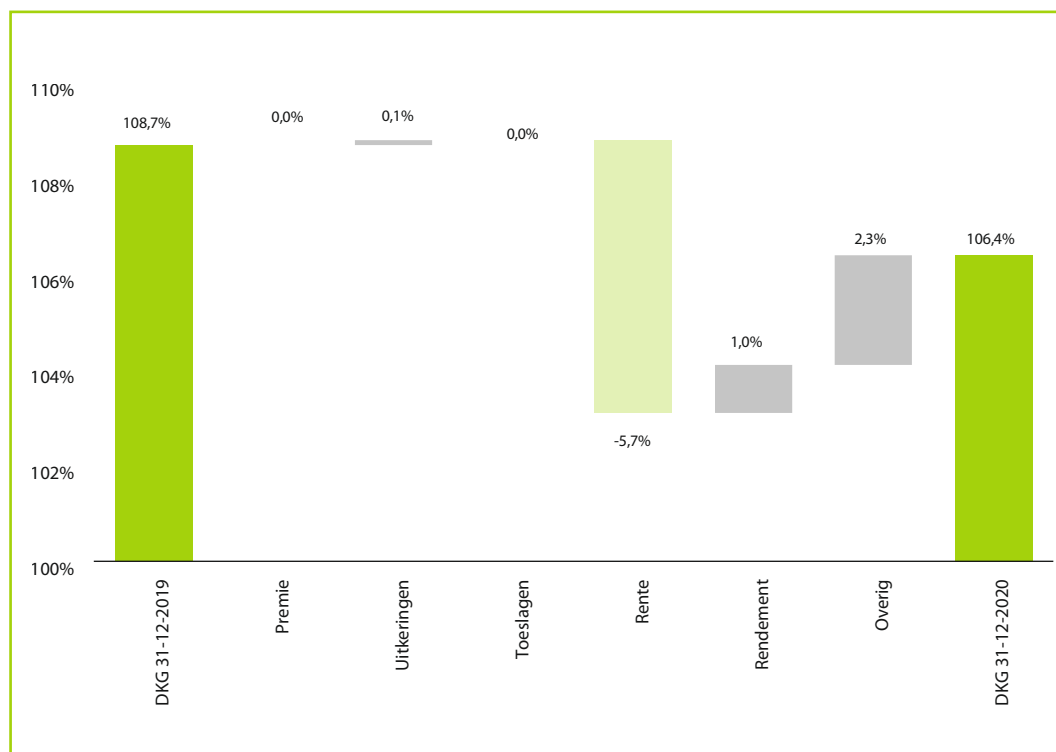
zoals het toekennen van indexatie of een eventueel korten van opgebouwde aanspraken, zijn gebaseerd op de beleidsdekkingsgraad.

Op 31 december 2019 was de beleidsdekkingsgraad 107,7%. De actuele dekkingsgraad op datzelfde moment was 108,7%. Door de coronacrisis is de actuele dekkingsgraad in maart 2020 flink gedaald tot een dieptepunt van 97,0%. Daarna hebben de beurzen zich langzaam weer hersteld waardoor de actuele dekkingsgraad eind december 2020 weer is gestegen naar 106,4%. De beleidsdekkingsgraad heeft door de 12 maandsmiddeling een minder sterke daling gehad, maar ook een stijging gaat veel langzamer. Ultimo 2020 was de beleidsdekkingsgraad 101,9%. Bij deze hoogte van de beleidsdekkingsgraad is het wettelijk niet toegestaan om een indexatie toe te kennen.

In onderstaande grafiek is het verloop van beide dekkingsgraden te zien over 2020.

Hieronder wordt de ontwikkeling van de actuele dekkingsgraad uitgesplitst naar de verschillende componenten.

Toelichting bij de grafiek

- Met ingang van 1 januari 2020 is er sprake van een slapend fonds, zonder pensioenopbouw en premiebetaling. Het onderdeel premie heeft daarom geen invloed op de ontwikkeling van de dekkingsgraad.
- Uitkeringen hebben een positief effect gehad op de dekkingsgraad van 0,1% aangezien de dekkingsgraad in 2020 hoger was dan 100%.
- Er is per 1 januari 2021 geen toeslag verleend.
- In 2020 is de rentetermijnstructuur gedaald. Deze daling van de rentetermijnstructuur (inclusief rente-afdekking) heeft een negatieve bijdrage op de dekkingsgraad gehad van circa 5,7%-punt.
- In 2020 was het behaalde rendement positief. De dekkingsgraad is hierdoor met circa 1,0%-punt gestegen.
-
- In 2020 is een aantal actuariële grondslagen aangepast (prognosetafel, ervaringssterfte, partnerfrequenties en de opslag vanwege leeftijdsverschil). Deze wijzigingen zijn de voornaamste oorzaak van de stijging van de dekkingsgraad zoals genoemd bij de post 'overig'.

Reële dekkingsgraad

De reële dekkingsgraad geeft de verhouding weer tussen de huidige beleidsdekkingsgraad en de vereiste beleidsdekkingsgraad benodigd voor toekomstbestendige toeslagverlening ter hoogte van de veronderstelde prijsinflatie. De veronderstelde prijsinflatie wordt elk kwartaal door DNB gepubliceerd. De waarde van de toekomstige toeslagverlening wordt vastgesteld op basis van de wettelijk voorgeschreven rentevoet van 5,6%. De reële dekkingsgraad van het pensioenfonds bedraagt op basis van de hiervoor beschreven berekeningsmethodiek 82,5% ultimo 2020.

Herstelplan

Op 1 januari 2020 was de beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds 107,9% (exclusief risico deelnemers). Volgens het nieuw Financieel Toetsingskader (nFTK) moest de beleidsdekkingsgraad op dat moment echter minimaal 113,9% zijn om te voldoen aan het vereist eigen vermogen (VEV). Als gevolg hiervan was het pensioenfonds verplicht om een herstelplan op te stellen. Het pensioenfonds heeft eind maart 2020 een herstelplan ingediend bij de toezichthouder, De Nederlandsche Bank (DNB). Begin juni 2020 heeft het pensioenfonds van de instemming van DNB met het ingediende herstelplan ontvangen.

In het herstelplan maakt het pensioenfonds duidelijk hoe de beleidsdekkingsgraad naar verwachting weer boven het VEV komt. Op basis van het reguliere beleid wordt in het herstelplan verwacht dat de beleidsdekkingsgraad in 2022 is hersteld tot de vereiste dekkingsgraad. Dit is binnen de gekozen hersteltermijn van 10 jaar. Het herstelplan is gebaseerd op de parameters van DNB en toont aan dat de beleidsdekkingsgraad geleidelijk stijgt. Op het moment van het opstellen van het herstelplan waren geen aanvullende maatregelen nodig om het herstel binnen de gestelde termijn mogelijk te maken. Omdat de berekeningen van het herstelplan gebaseerd zijn op de situatie ultimo 2019 is hierbij geen rekening gehouden met de effecten van de Covid-19-crisis. Het bestuur heeft de adviserend actuaris gevraagd om op basis van de situatie eind februari 2020 nogmaals de doorrekening te maken om te kijken of ook met de gedaalde dekkingsgraad tijdig herstel mogelijk zou zijn. De conclusie van deze update was dat ook met de gewijzigde dekkingsgraad tijdig herstel mogelijk is.

Ook in 2021 is een herstelplan ingediend op basis van de parameters van DNB omdat de beleidsdekkingsgraad (101,9%) onder de vereiste dekkingsgraad (114,7%) lag. Ook volgens de berekeningen in dit herstelplan waren geen aanvullende maatregelen noodzakelijk om tijdig herstel mogelijk te maken.

Jaarlijkse haalbaarheidstoets

Jaarlijks moeten pensioenfonds een haalbaarheidstoets doen. Deze toets wordt uitgevoerd om na te gaan of het verwachte pensioenresultaat op basis van de gekozen

beleggingsmix in lijn is met de vastgestelde risicohouding van het pensioenfonds. Het werkelijk te behalen pensioenresultaat van de deelnemers wordt afgezet tegen het pensioenresultaat dat behaald kan worden bij 100% volgen van de prijsinflatie (zonder het toepassen van kortingen).

Hierbij kijkt het bestuur naar het pensioenresultaat van het totale pensioenfonds, maar ook naar de evenwichtigheid van de resultaten tussen de verschillende groepen deelnemers.

Het verwachte pensioenresultaat bedroeg per 1 januari 2020 102,6%. Dit pensioenresultaat is hoger dan het verwachte pensioenresultaat per 1 januari 2019 (99,7%).

- De stijging ten opzichte van het pensioenresultaat van vorig jaar kan met name worden verklaard doordat per 1 januari 2020 het fonds gesloten is voor nieuwe pensioenopbouw. Hierdoor is het pensioenresultaat toegenomen met 2,8%-punt.
- Daarnaast is de toename van het pensioenresultaat mede veroorzaakt door de wijziging van de DNB scenario-set, waarin wordt uitgegaan van hogere renteniveaus. Hierdoor stijgt het pensioenresultaat met 1,7%-punt.
- De aanpassing van de kerncijfers en het deelnemersbestand hebben (met name door de lagere startdekkingsgraad) per saldo een negatief effect op het pensioenresultaat van 1,6%-punt.

Het pensioenresultaat was net als voorgaande jaren hoger dan 97% (de afgesproken ondergrens om in overleg te gaan met sociale partners). Het blijft een aandachtspunt om de deelnemers en pensioengerechtigden te informeren dat compensatie van de prijsinflatie (indexatie) de komende 10-15 jaar hoogstwaarschijnlijk niet of slechts gedeeltelijk mogelijk is.

Deze boodschap is en wordt in alle relevante communicatie-uitingen voor deelnemers en pensioengerechtigden opgenomen.

Aanvangshaalbaarheidstoets

Vanwege de sluiting van het pensioenfonds, wat een significante wijziging betreft, wordt van het pensioenfonds verwacht dat er een nieuwe aanvangshaalbaarheidstoets wordt uitgevoerd. Allereerst is in februari 2020 een

workshop gehouden om met de betrokkenen van het fonds (bestuur, verantwoordingsorgaan en vertegenwoordigers van pensioengerechtigden en deelnemers). Hierbij is opnieuw de risicohouding te bepaald naar aanleiding van deze nieuwe situatie. Vervolgens is met de input vanuit deze workshop een ALM-studie uitgevoerd. Aan de hand van de uitkomsten van de ALM-studie is besloten om een aantal wijzigingen in het strategisch beleggingsbeleid door te voeren. Een uitgebreide toelichting op de ALM-studie is opgenomen onder ontwikkelingen pensioenfonds. Een uitgebreide beschrijving van dit proces is opgenomen in de paragraaf over wijzigingen in de pensioenregeling.

Tenslotte is een aanvangshaalbaarheidstoets uitgevoerd en uiteindelijk heeft in overleg met het verantwoordingsorgaan begin 2021 de kwantificering van de nieuwe risicohouding plaatsgevonden. De risicohouding is opgenomen in bijlage 2 van dit jaarverslag.

Opbouw 2020

Door de sluiting van het pensioenfonds per 1 januari 2020 vindt nog slechts opbouw plaats voor een zeer beperkte groep deelnemers, namelijk de arbeidsongeschikte deelnemers met recht op premievrijstelling conform het pensioenreglement.

Voor deze deelnemers heeft het bestuur besloten dat de volledige opbouw van 1,875% in de basisregeling van toepassing is vanaf 2020, aangezien in de voorziening voor deze groep rekening is gehouden met dit geambieerde opbouwpercentage.

Tot 31 oktober 2020 is beschikbare premie toegekend aan de zieke en arbeidsongeschikte deelnemers in de excedentregeling. Vanaf 1 november 2020 wordt hun premievrijstelling in de excedentregeling voortgezet door ASR. Deze wijziging is onderdeel van de afspraken uit de collectieve waardeoverdracht (CWO) van de excedentkapitalen naar ASR op verzoek van de werkgever.

Over de CWO volgt verderop in dit hoofdstuk een toelichting.

Premie

Met ingang van 2020 is er sprake van een gesloten fonds zonder pensioenopbouw. De zuiver kostendekkende premie, gedempte kostendekkende premie en feitelijke premie zijn allen gelijk aan 0.

Indexatie

Het pensioenfonds streeft ernaar om de pensioenen mee te laten groeien met de inflatie. Indexatie is afhankelijk van de financiële situatie van het pensioenfonds, want het pensioenfonds is verplicht bepaalde financiële buffers aan te houden.

Regels voor indexatie:

- Bij een beleidsdekkingsgraad lager dan 110% mag geen toeslag worden verleend.
- Boven 110% kan toeslag worden verleend als er genoeg vermogen beschikbaar is om de te verlenen toeslag naar verwachting ook in de toekomst te kunnen verlenen.

In de praktijk betekent dit dat volledige toeslagverlening bij het pensioenfonds pas mogelijk is bij een beleidsdekkingsgraad vanaf ongeveer 123,5%. Afhankelijk van de ontwikkeling van de rentestand kan deze grens jaarlijks verschuiven.

Per 1 januari 2020 is geen indexatie toegekend.

Uitgangspunt voor de verhoging van de pensioenen is de prijsindex (inflatie). De prijzen zijn in de periode oktober 2018 tot en met september 2019 (de referentieperiode) echter gestegen met 1,64%. De koopkracht blijft dus achter en de achterstand in indexatie loopt op tot maximaal 13,63%, afhankelijk van de periode dat deel is genomen in het pensioenfonds en wanneer men een inactieve deelnemer is geworden (vanaf 1 januari 2020 is vrijwel iedereen inactief geworden door de sluiting van het pensioenfonds).

Per 1 januari 2021 zijn de pensioenen en de lopende pensioenuitkeringen van alle deelnemers wederom niet verhoogd. De prijzen zijn in de periode oktober 2019 tot en met september 2020 gestegen met 0,99%.

De indexatie-achterstand is hierdoor opgelopen tot maximaal 14,62%.

Voorheen werd onderscheid gemaakt in de achterstand in toeslagverlening tussen actieve en inactieve deelnemers. Dit is niet langer van toepassing aangezien vrijwel alle deelnemers inactief zijn geworden vanwege de sluiting van het pensioenfonds. De grootte van de achterstand van individuele deelnemers hangt af van het tijdstip waarop zij deelnemer aan de regeling zijn geworden en van het tijdstip waarop zij inactieve deelnemer zijn geworden. Voor een inactieve deelnemer die al in 2009 inactief was, is de indexatieachterstand 14,62%. Voor een deelnemer die op 31 december 2019 nog actief opbouwde in het fonds is de maximale indexatieachterstand 4,92%.

De afgelopen jaren zijn de volgende toeslagen verleend:

Inactieve deelnemers

Jaar per 1 jan.	Toeslag	Prijs- stijging oktober (CBS)	Vershil
2021	0,00%	0,99%	0,99%
2020	0,00%	1,64%	1,64%
2019	0,69%	1,47%	0,78%
2018	0,25%	1,47%	1,22%
2017	0,00%	0,00%	0,00%
2016	0,10%	0,39%	0,29%

Maximale achterstand 14,62%

Kans op indexatie

Indexatie is een verhoging van de pensioenuitkering of pensioenaanspraak om prijsstijgingen te compenseren. Indexatie wordt gefinancierd uit de reserves van het pensioenfonds en is dus alleen mogelijk als de financiële situatie hiervoor toereikend is.

De kans dat de pensioenuitkeringen en pensioenaanspraken van het pensioenfonds geïndexeerd worden, blijft gezien de huidige beleidsdekkingsgraad de komende jaren gering.

Het pensioenfonds raadt de deelnemers daarom aan zich te verdiepen in hun persoonlijke pensioensituatie omdat het missen van indexatie gevolgen heeft voor de hoogte van het uiteindelijke pensioen. Het kan noodzakelijk zijn om zelf aanvullende maatregelen te treffen.

Kans op korting

Wanneer een pensioenfonds met de genomen maatregelen (opgenomen in het herstelplan) niet voldoende kan herstellen moeten de pensioenaanspraken en de al ingegane pensioenuitkeringen gekort worden.

De kans dat dit op korte termijn bij ons pensioenfonds nodig zal zijn is beperkt, gezien de ontwikkeling van de beleidsdekkingsgraad en de maatregelen die het kabinet heeft genomen om kortingen van pensioenen te voorkomen. Uiteraard kan deze inschatting wijzigen als de economische omstandigheden veranderen en voor langere tijd in negatieve zin aanhouden, of wanneer de regelgeving op dit punt zou worden aangepast.

Kosten

Het bestuur van het pensioenfonds vindt het net als de gehele pensioensector belangrijk om transparant te zijn over de kosten van het pensioenfonds. Conform het in februari 2016 door de Pensioenfederatie herziene document Aanbevelingen Uitvoeringskosten zijn in navolgend kostenoverzicht de kosten van het pensioenbeheer en vermogensbeheer opgenomen.

Pensioenbeheer

De kosten van het pensioenbeheer bestaan onder andere uit de kosten van uitbesteding van de pensioenadministratie, advisering, bestuurskosten en de kosten van in- en extern toezicht.

De kosten per deelnemer zijn voor een gesloten fonds niet te vergelijken met andere pensioenfondsden. Het pensioenfonds heeft ultimo 2020 nog maar 875 deelnemers die op basis van de voorgeschreven definitie meegenomen worden in de berekening van de kosten per deelnemer (48 arbeidsongeschikte deelnemers met premievrije opbouw en 827 pensioengerechtigden). Door de sluiting van het pensioenfonds is een grote groep van actieve deelnemers verschoven naar de groep inactieve deelnemers. Ook voor alle inactieve deelnemers worden kosten gemaakt in het pensioenfonds, maar deze deelnemers worden niet opgenomen in de berekening van de kosten per deelnemer conform de aanbevelingen van de Pensioenfederatie.

Wanneer wordt gekeken naar de kosten per deelnemer met inbegrip van de gewezen deelnemers zijn de cijfers als volgt:

	2020	2019
Totaal pensioen-beheerkosten	€ 1.402.000	€ 1.219.000
Per deelnemer (alle deelnemers)	€ 327,42	€ 281,46
Per deelnemer (conform definitie Pensioenfederatie, actieve deelnemers en pensioen-gerechtigden)	€ 1.602,29	€ 642,60

De kosten in 2020 zijn gestegen ten opzichte van 2019. Dit komt doordat in 2020 extra eenmalige kosten zijn gemaakt in verband met de sluiting van het pensioenfonds. Hierdoor moesten bijvoorbeeld de statuten en het reglement aangepast worden, net als andere fondsdocumenten. Daarnaast is de collectieve waardeoverdracht van de opgebouwde kapitalen in de excedentregeling uitgevoerd en is de administratie hierop aangepast. Het bestuur heeft een start gemaakt met een onderzoek naar de toekomst van het pensioenfonds. Halverwege 2020 heeft het bestuur een Raad van Toezicht ingesteld in plaats van een visitatiecommissie. Dit is kostenverhogend, met name omdat een RvT gedurende het gehele jaar betrokken is bij het pensioenfonds in plaats van een jaarlijks onderzoek van een visitatiecommissie. In 2020 is de eerste audit uitgevoerd naar aanleiding van de aangepaste wetgeving IORP II. Dergelijke nieuwe vereisten zorgen bij het pensioenfonds voor een toename in de kosten.

Voor bestuursleden, leden van de beleggingscommissie, de communicatiecommissie, de risicomanagementcommissie, de visitatiecommissie, de raad van toezicht en het verantwoordingsorgaan, die niet werkzaam zijn bij Van Lanschot, is een vergoedingsregeling van toepassing.

Over 2020 zijn de volgende vergoedingen betaald:

	2020	2019
Totaal pensioen-beheerkosten	€ 1.402.000	€ 1.219.000
Bestuur	€ 132.000	€ 133.000
Commissies	€ 47.000	€ 37.000
Verantwoordings-orgaan	€ 10.000	€ 14.000
Visitatiecommissie en Raad van Toezicht	€ 50.000	€ 24.000

Het bestuur is in 2020 net als voorgaand jaren actief bezig geweest met kostenbeheersing. Het bestuur wil de uitvoering van de pensioenregeling op een goed niveau tegen zo laag mogelijke kosten doen. Het blijkt echter lastig om de kosten te beperken omdat de eisen vanuit de toezichhouders steeds meer toenemen. Ongeacht de grootte van een pensioenfonds moet aan een groot aantal verplichtingen worden voldaan. De omvang van het pensioenfonds maakt dat de bijvoorbeeld de bestuurskosten en de kosten van in- en extern toezicht en de invulling van de sleutelfuncties maar door een beperkte groep gedeeld kunnen worden. In 2020 is de complexiteit van de pensioenuitvoering teruggebracht vanwege de overdracht van de kapitalen in de excedentregeling. Dit maakt dat de kosten van de uitvoering lager worden en dat een eventuele overdracht in de toekomst eenvoudiger en dus minder kostbaar is. Het bestuur vindt het belangrijk dat het serviceniveau aan de deelnemers goed is. Met AZL is onderhandeld over de kosten van de uitvoering van de regeling, maar kwaliteit van dienstverlening blijft hierbij ook een belangrijk aspect.

Vermogensbeheer

De totale kosten voor de uitvoering van het vermogensbeheer voor de basisregeling over 2020 bedragen € 4,5 mln (2019: € 4,2 mln). Dit bedrag is vastgesteld op look through basis en bestaat uit zowel directe kosten ('zichtbare' kosten, die het pensioenfonds op factuurbasis betaalt) als uit indirecte kosten (kosten voor

vermogensbeheer of transacties die verwerkt zijn in het rendement van het pensioenfonds).

De kosten zijn in absolute zin en uitgedrukt als percentage van het gemiddeld belegd vermogen hoger dan in 2019. De stijging is met name veroorzaakt door de overstap naar een duurzame en multifactor beleggingsstrategie binnen aandelen ontwikkelde markten (eind 2019) tegen een iets hogere beheervergoeding en daarnaast hogere transactiekosten. De transactiekosten zijn met name gestegen door een verhoging van de renteafdekking in maart 2020 en de volatiele marktomstandigheden als gevolg van COVID.

Het bestuur blijft kritisch op de kosten voor het vermogensbeheer. Wanneer er duidelijkheid is over de plannen voor de toekomst van het pensioenfonds zullen de kosten voor het vermogensbeheer zoals gebruikelijk geëvalueerd worden en indien van toepassing zal hierover opnieuw onderhandeld worden met de uitbestedingspartijen.

In onderstaande tabel zijn de kosten vermogensbeheer voor 2020 per categorie weergegeven:

		2020	2020	2019
		(x € 1.000)	%	%
Gemiddeld belegd vermogen		1.138.075	1.138.075	1.078.607
Fiduciare kosten	Kosten voor fiduciair management en oversight management	997	0,09%	0,09%
Overige kosten	Kosten die zijn gemaakt voor de bewaarbank, de beleggingsadministratie, advieskosten, de kosten voor het bestuursbureau en overige kosten	282	0,02%	0,02%
Beheerkosten inclusief performance gerelateerde kosten ¹⁾	Kosten voor het portefeuillebeheer door externe vermogensbeheerders	2.334	0,21%	0,20%
Totale kosten (excl. transactiekosten)		3.613	0,32%	0,32%
Transactiekosten	Brokerkosten en marktimpactkosten die gemaakt worden bij het doen van transacties	889	0,08%	0,07%
Totale kosten		4.502	0,40%	0,39%

1) Onderdeel van deze component zijn de prestatiegerelateerde vergoedingen afkomstig van niet-genoteerd vastgoed. Over 2020 was hier echter vooralsnog geen sprake van.

Onderverdeling directe en indirecte kosten

In onderstaande tabel zijn de kosten (in %) voor 2020 weergegeven, onderverdeeld in directe en indirecte kosten:

	Directe kosten	Indirecte kosten	Totale kosten
Fiduciaire kosten	0,00%	0,09%	0,09%
Beheerkosten	0,00%	0,21%	0,21%
Transactiekosten	0,00%	0,08%	0,08%
Overige kosten	0,02%	0,00%	0,02%
Totale kosten	0,02%	0,37%	0,40%

De directe kosten zijn afgeleid van de kosten zoals deze ook in de jaarrekening naar voren komen. Het gaat hierbij om daadwerkelijk afgerekende kosten (ten laste van de resultatenrekening). De directe kosten komen neer op € 0,31 mln (0,03% van het gemiddeld belegd vermogen), hetgeen in mindering gebracht dient te worden op het bruto rendement om tot het netto rendement te komen.

De indirecte kosten van € 4,2 mln (0,37% van het gemiddeld belegd vermogen) zijn reeds verwerkt in het beleggingsrendement met uitzondering van de fiduciaire kosten. Bij het vaststellen van deze kosten wordt evenals in voorgaande jaren gebruik gemaakt van schattingen:

De indirecte beheerkosten worden geschat op basis van de Ongoing Charges Figures (OCFs) of Total Expense Ratio's (TERs) van de beleggingsfondsen in de portefeuille of andere contractuele afspraken.

Voor de indirecte transactiekosten wordt gebruik gemaakt van opgaves van vermogensbeheerders over kosten van transacties en schattingen op basis het transactievolume per beleggingscategorie, de gemiddelde transactiekosten en marktimpact van de betreffende categorie.

Vergelijking van kosten vermogensbeheer

De kosten voor het vermogensbeheer van verschillende pensioenfondsen zijn onderling moeilijk te vergelijken. Nadrukkelijk wijst het bestuur er op dat ieder pensioenfonds op een eigen wijze stuurt op rendement en risico en dat de kosten daar een uitvloeisel van zijn. Een deel van de kosten voor vermogensbeheer is inherent aan de aard van de regeling, de opbouw van de deelnemerspopulatie en het ambitieniveau.

De volgende aspecten spelen een rol bij de kosten van het pensioenfonds:

- Beleggingsmix: het pensioenfonds maakt keuzes tussen verschillende beleggingen, waarbij rekening wordt gehouden met de verschillende risico's. De beheerkosten van beleggingen kunnen onderling behoorlijk verschillen.
- De mate van actief of passief beheer: het pensioenfonds maakt per onderdeel van de beleggingsportefeuille op zorgvuldige wijze een keuze voor de mate van actief of passief beheer. Actief beheer is over het algemeen duurder dan passief management.
- De mate van intern of extern beheer: het pensioenfonds heeft gekozen voor volledige uitbesteding van het vermogensbeheer.
- Directe of indirecte beleggingen: het pensioenfonds maakt bij de samenstelling van de beleggingsportefeuille per categorie een keuze voor direct of indirect beleggen door middel van beleggingsfondsen.
- Schaalgrootte: het pensioenfonds heeft een vermogen van circa € 1.138 miljoen en vormt daarmee qua vermogen een klein tot middelgroot pensioenfonds.
- Kwaliteit van het risicobeheer: Het pensioenfonds maakt gebruik van verschillende adviseurs en beheerders. Dit draagt bij aan de kwaliteit en de onafhankelijkheid maar brengt wel kosten met zich mee.

Kosten excedentregeling

Naast de basisregeling voerde het pensioenfonds tot 31 oktober 2020 ook een excedentregeling (een beschikbare premieregeling) uit. Deze regeling was tot overdracht van de kapitalen ondergebracht bij Nationale Nederlanden Investment Partners (NN IP). De kosten voor de uitvoering van de regeling bij NN IP kwamen ten laste van de deelnemers.

Het gaat om de volgende kosten:

- *Lopende kosten*
Beleggingsfondsen berekenen jaarlijks kosten voor onder andere het management van het fonds en de accountant. Deze kosten worden automatisch verrekend in de koers van het beleggingsfonds en niet onttrokken aan de rekening van de deelnemer. De lopende kosten bedragen bij een LifeCycle Mix Neutraal gemiddeld 0,31% over het gemiddeld belegd vermogen per jaar.
- *In- en uitstapvergoeding*
Deze vergoeding wordt ingehouden om de zittende beleggers (deelnemers) te beschermen tegen de kosten van effectentransacties die voor een toe- of uittreder moeten worden gemaakt. Dit betekent dat deze vergoeding rechtstreeks ten goede komt aan het beleggingsfonds. De in- of uitstapvergoeding is onderdeel van de koers. De hoogte staat in de fondsinformatie op <https://mijnpensioen.nnip.com>
- *NN IP fee*
Deze fee bedraagt van 0,20% over het gemiddelde belegd vermogen per jaar. Deze kosten worden per kwartaal geïncasseerd van de rekening van de deelnemer.

Er zijn geen transactievergoedingen voor de aankoop en/ of verkoop van beleggingsfondsen bij NN IP. De overige kosten voor de excedentregeling zijn opgenomen in de kosten pensioenbeheer (onder andere kosten AZL en bestuursondersteuning) en vermogensbeheer (zoals de kosten van de beleggingscommissie).

Benchmarkonderzoek

Het pensioenfonds vindt het belangrijk dat de gemaakte uitvoeringskosten worden vergeleken met de kosten van andere pensioenfondsen. Daarom neemt PVL deel aan de rapportage van IBI Benchmarking, waarin de kosten van pensioenuitvoering en vermogensbeheer worden

vergeleken met die van andere, liefst vergelijkbare fondsen (de zogenaamde peergroep). Hiermee wordt voldaan aan de vereisten van de Aanbevelingen uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie. Onderstaand worden de meest relevante bevindingen en conclusies van de benchmarking weergegeven.

Aan IBI Benchmarking 2020 over verslagjaar 2019 deden 25 pensioenfondsen mee, waarvan 18 ondernemingspensioenfondsen. De peergroep voor vermogensbeheer bestaat uit 12 fondsen van vergelijkbare omvang met een beheerd vermogen tussen 0,4 en 2,5 miljard. De peergroep voor pensioenbeheer bestaat uit 13 fondsen van vergelijkbare samenstelling met minder dan 5.500 deelnemers. De gegevens van de rapportage van IBI Benchmarking zijn gebaseerd op verslagjaar 2019, waardoor er geen aansluiting bestaat met de gerapporteerde cijfers in dit jaarverslag over 2020.

De totale kosten van het fonds waren in 2019 als volgt verdeeld:

Gemeten in procenten ten opzichte van het gemiddeld belegd vermogen wordt het grootste deel van de kosten gemaakt in de categorie vermogensbeheer. Daarin scoort het pensioenfonds met 0,32% in 2019 net iets lager dan de peergroep die 0,33% als gemiddelde scoort.

De transactiekosten liggen met 0,072% een stukje lager dan de 0,1% van de peergroep. Ook de algemene kosten van het pensioenfonds liggen met 0,075% lager dan die van de peergroep (0,099%). De kosten van pensioenbeheer als percentage ten opzichte van het gemiddeld belegd vermogen liggen eveneens lager, met 0,041% ten opzichte van 0,076% voor de peergroep.

Deze gunstige resultaten zullen deels het gevolg zijn van de relatief hoge pensioenen bij PVL. Als de kosten van pensioenbeheer worden uitgedrukt per deelnemer, ontstaat een ander beeld. De kosten voor pensioenbeheer lagen in 2019 met € 642 per deelnemer namelijk aanmerkelijk boven de € 445 per deelnemer in de peergroep. De relatief hoge 'vaste kosten' ten opzichte van een relatief lager aantal actieve deelnemers beïnvloeden dit kengetal aanzienlijk. Ook is het relevant om te vermelden dat PVL, anders dan veel andere fondsen, nauwelijks kosten doorbelast naar het vermogensbeheer. Veel pensioenfondsen belasten een deel van de bestuurlijke kosten en de kosten voor inzet van adviseurs namelijk door, omdat deze kosten deels samenhangen met het beheer van het vermogen. PVL doet dit slechts voor 4% van de kosten, terwijl andere fondsen gemiddeld op 21% doorbelasting zitten.

Voor de beoordeling van de kosten van vermogensbeheer is een vergelijking met gerealiseerde rendementen en van de kosten per beleggingscategorie van belang. Ieder pensioenfonds belegt namelijk op een verschillende wijze, waarbij soms gebruik wordt gemaakt van relatief dure categorieën. Uit de gemaakte vergelijkingen worden de volgende observaties duidelijk:

- De kosten voor fiduciair beheer liggen hoger dan het peergroep gemiddelde, terwijl de kosten voor bewaarloon, advies en controle juist weer lager zijn dan het peergroep gemiddelde.
- De kosten voor de beleggingscategorieën vastgoed, aandelen en vastrentende waarden zijn lager dan de gemiddelde kosten van de peergroep.
- De totale kosten voor het vermogensbeheer liggen ongeveer 10% lager dan de kosten van andere fondsen met een vergelijkbare portefeuille.

De gerealiseerde rendementen van PVL blijken zowel in 2019 als over een reeks van 5 of 10 jaren lager te liggen dan de rendementen in de peergroep. Zowel de vastrentende

beleggingen als de aandelenbeleggingen hebben in deze perioden bij PVL lagere rendementen opgeleverd dan bij vergelijkbare fondsen, alleen in de vastgoedbeleggingen werd beter gescoord. In 2019 was met name de negatieve bijdrage van het actieve beheer bepalend voor het totaalresultaat van de beleggingen.

De kosten voor pensioenbeheer zijn bij PVL min of meer vergelijkbaar met die van de peergroep. Vanwege het relatief lage aantal deelnemers van PVL vallen deze kosten uitgedrukt per deelnemer echter relatief hoger uit. De sluiting van het fonds voor actieve opbouw vanaf 2020 maakt de kosten per deelnemer feitelijk een ongeschikte maatstaf voor vergelijking van pensioenbeheerkosten met andere pensioenfondsen.

Een belangrijke constatering vanuit het rapport is dat PVL in verhouding veel minder algemene kosten doorbelast aan vermogensbeheer dan andere pensioenfondsen. Dit was bekend bij het bestuur, maar zorgt voor een vertekend beeld in de kostendiscussie. In 2021 heeft het bestuur hierover gesproken om te bekijken of een andere doorbelasting van kosten gewenst was. Het bestuur is echter van mening dat dit alleen een verschuiving van kosten zou zijn om het kostenplaatje te verfraaien. Uiteindelijk worden de kosten gemaakt en maakt het niet uit onder welk kopje deze getoond worden in het jaarverslag.

Het is veel belangrijker om kritisch te blijven kijken naar de kosten en telkens een zorgvuldige afweging te maken of de kosten een positieve bijdrage leveren en te verantwoorden zijn naar de deelnemers en pensioengerechtigden van het fonds.

Een andere reden om niets te veranderen aan de doorbelasting is dat dit niet persé zorgt voor een betere vergelijkbaarheid, omdat er veel verschillen bestaan in hoe pensioenfondsen met de doorbelasting van kosten aan vermogensbeheer omgaan.

De relatief ongunstige verhouding tussen de kosten van vermogensbeheer en gerealiseerde beleggingsrendementen heeft de aandacht van het bestuur. In 2020 heeft het bestuur maatregelen genomen om de rendementsbijdrage van actief beheer te beperken.

Ontwikkelingen pensioenfonds

Inleiding

In dit hoofdstuk leggen we verantwoording af over de ontwikkelingen binnen het pensioenfonds.

Welke aandachtspunten heeft het bestuur van het pensioenfonds zichzelf gesteld voor 2020 en wat is hiermee gedaan?

De aandachtspunten 2020 waren:

- Sluiting pensioenfonds
- CWO excedentregeling
- Corona
- Toekomstanalyse

Deze punten zijn in het voorwoord reeds kort toegelicht. In dit hoofdstuk gaan we uitgebreider in op de wijzigingen in de pensioenregeling, zoals de sluiting van het pensioenfonds per 1 januari 2020 en de beëindiging van de excedentregeling als gevolg van de collectieve waardeoverdracht naar ASR. Daarnaast heeft het pensioenfonds een ALM-studie uitgevoerd. Dit heeft tot aanpassingen in het beleggingsbeleid vanaf 2021 geleid. De ALM studie wordt in dit hoofdstuk toegelicht.

Uiteraard heeft de Coronacrisis onverwacht ook een belangrijke rol gespeeld voor het pensioenfonds in 2020. Ook daarop zullen we in dit hoofdstuk uitgebreid ingaan.

Daarnaast geven we in dit hoofdstuk weer welke verdere ontwikkelingen in het pensioenfonds hebben plaatsgevonden.

Governance

Governance gaat over de manier waarop het pensioenfonds bestuurd wordt. In deze paragraaf geven we aan welke wijzigingen in 2020 hebben plaatsgevonden binnen het bestuur en de commissies van het pensioenfonds. In bijlage 1 is een overzicht opgenomen

met personalia van alle bij het pensioenfonds betrokken personen en organisaties. Daarnaast geven we een overzicht van de manier waarop het bestuur vorm heeft gegeven aan de governance.

Wijzigingen in het bestuur

In 2020 is een tweetal nieuwe bestuursleden aangetreden. In juli heeft de heer Raimond Schikhof de taken van mevrouw Reiniera van der Feltz overgenomen als bestuurslid en als voorzitter van de beleggingscommissie. De heer Schikhof is voorgedragen door de ondernemingsraad van de gewezen werkgever. In juli 2020 heeft mevrouw Winkelhuijzen haar bestuurstaken neergelegd. De heer Maas is in augustus voorgedragen door de gewezen werkgever en aangetreden als aspirantbestuurslid. In december 2020 heeft de heer Imre Maas na toetsing door de DNB de taken overgenomen van mevrouw Wendy Winkelhuijzen. Hij is bestuurslid, lid van het DB, vicevoorzitter en voorzitter van de communicatiecommissie.

Mevrouw Schouten heeft in juli 2020 aangegeven dat zij niet langer beschikbaar was als aspirantlid van het bestuur. Het bestuur wil mevrouw Van der Feltz, mevrouw Winkelhuijzen en mevrouw Schouten bedanken voor hun inzet voor het pensioenfonds gedurende de afgelopen jaren.

Bij de opvolging van bestuursleden heeft het bestuur getracht vrouwen en/of kandidaten jonger dan 40 jaar te zoeken. Helaas zijn door beide voordragende partijen geen kandidaten voorgedragen die aan deze voorkeur voldeden. Het bestuur heeft altijd aangegeven dat diversiteit belangrijk wordt gevonden, maar dat de geschiktheid van de bestuursleden nog belangrijker is.

Wijzigingen in de commissies

In de risicomanageringscommissie is de heer Benders in november herbenoemd voor een tweede termijn.

Wijzigingen in het verantwoordingsorgaan

In juli 2020 is afscheid genomen van de heer Heukensfeldt Jansen. Zijn derde termijn liep af op 1 mei 2020. In overleg met het bestuur is besloten dat hij tot 1 juli aan zou blijven zodat het proces van de vaststelling van het jaarverslag door de heer Heukensfeldt Jansen als voorzitter netjes afgerond kon worden. Op 1 juli is de heer Ton Cremers als nieuw lid namens de deelnemers aangetreden. Door de overstap van de heer Maas van het verantwoordingsorgaan naar het bestuur was er in het verantwoordingsorgaan ook een vacature voor de werkgeverszetel. Deze is in januari 2021 ingevuld door mevrouw Tosca Holtland.

Instelling raad van toezicht

In juli 2020 is een raad van toezicht (RvT) ingesteld voor het intern toezicht van het pensioenfonds. Tot dat moment werd voor de invulling van het interne toezicht gebruik gemaakt van een visitatiecommissie door middel van een jaarlijkse visitatie. Mede door de sluiting van pensioenfonds heeft het bestuur besloten om versneld een RvT aan te stellen, iets wat gezien de wettelijke eisen op een later moment verplicht zou zijn.

Het verantwoordingsorgaan heeft de drie leden van de RvT voorgedragen met een bindende voordracht.

De leden van de RvT zijn mevrouw Lucie Duynstee, de heer Sybrand Nauta en de heer Gerben Schreurs. Mevrouw Duynstee is voorzitter van de RvT. Alle drie waren zij reeds als lid van de visitatiecommissie betrokken bij het pensioenfonds.

Sleutelfunctiehouders

In het kader van de IORP II richtlijn (Institutions for Occupational Retirement Provision) heeft het bestuur sleutelfunctiehouders en sleutelfunctievervullers benoemd voor risicomanagement, interne audit en actuariaat.

De heren Jacobs en Van der Veer zijn in 2020 beide getoetst en goedgekeurd als sleutelfunctiehouder door De Nederlandsche Bank. Voor de heer Heesterbeek was dit traject al eerder afgerond.

Sleutelfunctie	Sleutelfunctiehouder
Actuariaat	Dhr. Heesterbeek
Risicobeheer	Dhr. Jacobs
Interne audit	Dhr. Van der Veer

De sleutelfunctiehouders (SFH) en vervullers hebben in 2020 invulling gegeven aan hun functie.

Door de SFH actuariaat worden aanvullende controles gedaan conform de IORP II richtlijn. Hierover werd in eerste instantie ieder kwartaal verslag gedaan. Uit deze rapportages kwamen slechts beperkte bevindingen naar voren en daarom is in overleg met de SFH besloten om de frequentie van de rapportage terug te brengen naar eens per half jaar. Deze rapportage wordt besproken in de bestuursvergadering.

De SFH risicobeheer geeft bij vrijwel ieder agendapunt waar besluitvorming aan de orde is in de bestuursvergadering een risico-opinie door middel van een paragraaf in de voorleggers in de vergaderset. Daarnaast wordt in samenwerking met de risicomanager, tevens sleutelfunctievervuller risicobeheer en de risicomanagementcommissie ieder kwartaal een managementrapportage opgesteld waarin ook de opinie van de SFH over het risicomanagement is opgenomen. Deze managementrapportage wordt besproken in de bestuursvergadering.

In 2020 is een audit meerjarenplan en auditjaarplan voor 2020 opgesteld na overleg van SFH audit, vervuller van de auditfunctie en het bestuur. Vervolgens is de eerste audit uitgevoerd voor de beheersing van cybersecurity en IT risico's. Deze audit is in juli 2020 afgerond en aan de hand van de aanbevelingen heeft het bestuur besloten om een externe partij te vragen voor ondersteuning bij de eerstelijns monitoring van de IT-risico's. Hierbij is gestart met een Gap-analyse aan de hand van de good practices van DNB. Aan de hand van de Gap-analyse zijn de prioriteiten bepaald en is een jaarplan voor 2021 opgesteld. Een tweede audit is in overleg met de SFH en het bestuur uitgesteld naar Q1 2021. Deze audit gaat over de beheersing en monitoring binnen het proces van uitbesteding van de primaire processen. Daarnaast staat een audit over de kwaliteit van evenwichtige besluitvorming en boardroom dynamics rondom het (nog te nemen) besluit omtrent de toekomst van het fonds op de planning. Deze audit wordt opgestart zodra er meer zicht is op de besluitvorming in het project Toekomst.

Overleggen

Het bestuur heeft in 2020 twaalf reguliere bestuursvergaderingen gehouden. Daarnaast is er veelvuldig vergaderd over de sluiting van het

pensioenfonds, de collectieve waardeoverdracht van de excidentregeling, maatregelen rondom de coronacrisis en het onderzoek naar de toekomstmogelijkheden. Daarnaast is er zes maal overleg gevoerd met het verantwoordingsorgaan. Ook met het verantwoordingsorgaan zijn extra overleggen ingepland om de mogelijkheden voor de toekomst te bespreken. In 2020 is één formele vergadering van bestuur met raad van toezicht gehouden. Daarnaast zijn er een aantal informele overleggen geweest tussen raad van toezicht en het bestuur of het dagelijks bestuur.

Gedurende het jaar zijn door het dagelijks bestuur meerdere overleggen met de voormalige werkgever gehouden. Belangrijkste onderwerp van deze gesprekken was de collectieve waardeoverdracht van de kapitalen uit de excidentregeling. Daarnaast wil de werkgever graag op de hoogte gehouden worden van de ontwikkelingen voor de toekomst van het pensioenfonds. Ook in 2021 lopen deze overleggen door zodat de werkgever weet wat er speelt bij het pensioenfonds aangezien hierin de pensioenopbouw van de werknemers en ex-werknemers van Van Lanschot worden beheerd.

In september is een beleidsdag georganiseerd. Hierin zijn de volgende punten aan bod gekomen:

- Opties voor de toekomst
- Pensioenakkoord

Zelfevaluatie

Het bestuur heeft begin 2020 zijn eigen functioneren over 2019 geëvalueerd. Naar aanleiding van deze zelfevaluatie is een aantal actiepunten geformuleerd aan de hand waarvan het functioneren van het bestuur in 2020 verder is verbeterd.

Evaluatie uitbestedingspartijen

In het najaar van 2020 vonden de jaarlijkse evaluaties plaats van de uitbestedingspartijen, de adviserend actuaaris, de certificerend actuaaris, de pensioenadministrateur en het bestuursbureau. Naar aanleiding van deze evaluaties zijn waar nodig partijen gewezen op achterblijvende resultaten of dienstverlening en zijn afspraken gemaakt over verbeteringen.

Het bestuur is over het algemeen tevreden over de partijen waarmee wordt samengewerkt. Er waren bij de evaluaties geen redenen om te zoeken naar andere partijen voor uitbesteding of samenwerking.

Er vindt een kritische en zakelijke monitoring plaats over de uitbestedingen en om dit proces verder te verstevigen heeft het bestuur in 2021 besloten om een commissie uitbesteding & IT in te richten. Deze commissie is als eerstelijns commissie verantwoordelijk voor de monitoring van de risico's op het gebied van uitbesteding en IT. In de commissie zitten twee bestuursleden (de heer van de Ven en de heer Maas) en daarnaast de heer Floor (ondersteuning vermogensbeheer), de heer Boersen (IT-risico) en mevrouw Wijdeven (bestuursbureau).

Verantwoording Code Pensioenfonds

Op 1 januari 2014 is de Code Pensioenfonds (Code) in werking getreden. De Code bevat de normen voor 'goed pensioenfondsbestuur'. Het bestuur legt in het jaarverslag verantwoording af over de naleving van de Code. In het algemeen geldt het principe 'pas toe of leg uit': afwijking van een norm is mogelijk als daar een goede reden voor is.

Het bestuur beoordeelt jaarlijks aan de hand van een checklist in hoeverre aan de normen is voldaan en op welk gebied aanpassingen of verdere vastlegging nodig zijn. In oktober 2018 is de Code Pensioenfonds aangepast, bondiger beschreven en anders gestructureerd. De gehanteerde checklist is hierop aangepast.

Hieronder gaan we in op de norm waarbij het pensioenfonds niet voldoet:

Norm 33 Diversiteit

Het pensioenfonds streeft in lijn met de Code naar diversiteit binnen haar gremia. Hiervoor is een stappenplan aan het diversiteitsbeleid toegevoegd.

In het diversiteitsbeleid wordt aandacht besteed aan de verhouding man/vrouw en jongeren/ouderen. Ten aanzien van de verhouding man/vrouw voldeed het fonds tot de zomer van 2020 ruimschoots aan de Code.

In het bestuur zaten op dat moment twee vrouwen en drie mannen. Door wisselingen in het bestuur, mevrouw Van der Feltz is opgevolgd door de heer Schikhof en mevrouw Winkelhuijzen is opgevolgd door de heer Maas,

bestaat het bestuur op dit moment volledig uit mannen. Hierdoor wordt niet langer voldaan aan deze diversiteitseis. In het diversiteitsbeleid van het pensioenfonds heeft het bestuur opgenomen dat er minimaal een bestuurslid en lid van het verantwoordingsorgaan ouder is dan 40 jaar en minimaal een lid jonger is dan 45 jaar. Om te voldoen aan de Code Pensioenfondsen heeft een lid jonger dan 40 jaar de voorkeur.

Er zijn geen bestuursleden jonger dan 40 jaar. Een van de bestuursleden is jonger dan 45 jaar.

Het bestuur bestaat uit 5 personen en dat maakt dat continuïteit in combinatie met de juiste kennis en ervaring in het bestuur vaak voorrang heeft boven het voldoen aan de diversiteitseis.

Het verantwoordingsorgaan bestond in 2020 uit één vrouw en drie mannen. Vanaf begin 2021 bestaat het verantwoordingsorgaan uit twee vrouwen en twee mannen, waarvan een jonger dan 40 jaar.

Op het moment dat er een nieuwe vacature bij het bestuur of een van de andere organen ontstaat wordt het stappenplan diversiteit gehanteerd en wordt de benoemende of voordragende partij gevraagd om bij voorkeur kandidaten jonger dan 40 jaar en bij het bestuur vrouwen voor te dragen.

Norm 39 Zorgvuldig benoemen

Het bestuur heeft in de statuten vastgelegd dat de Raad van Toezicht geen rol speelt bij de benoeming van leden van het verantwoordingsorgaan. De reden hiervoor is dat het verantwoordingsorgaan zelf een bindende voordracht doet aan het bestuur voor de leden van de Raad van Toezicht.

Compliance

Compliance is het geheel van maatregelen dat zich richt op de implementatie, handhaving en naleving van externe wet- en regelgeving, interne procedures en gedragsregels om te voorkomen dat de reputatie en integriteit van het pensioenfonds wordt aangetast.

Het pensioenfonds beschikt over een integriteitsbeleid en een gedragscode.

In de gedragscode van het pensioenfonds zijn de normen en waarden vastgelegd waaraan bestuurs- en commissieleden, de leden van het verantwoordingsorgaan,

de leden van de raad van toezicht en medewerkers van het bestuursbureau zich dienen te houden.

De compliancefunctie houdt toezicht op de naleving van de gedragscode en overige relevante wet- en regelgeving.

Eind 2019 is besloten dat de controle op de naleving van de gedragscode gedaan kan worden door het bestuursbureau en de risicomanagementcommissie met ondersteuning door de risicomanager. Begin 2021 is de naleving van de gedragscode van alle betrokken personen voor 2020 gecontroleerd en er zijn geen overtredingen of bijzonderheden geconstateerd.

Daarnaast wordt jaarlijks ook een controle gedaan op minimale gelijkwaardigheid en naleving van de gedragscode door uitbestedingspartijen (op basis van het uitbestedingsbeleid). Ook hierbij zijn geen bijzonderheden naar voren gekomen.

DNB en AFM

In 2020 is door DNB geen dwangsom of boete opgelegd, geen aanwijzing gegeven, geen bewindvoerder aangesteld en is geen stille curator aangesteld.

De AFM heeft geen gebruik gemaakt van het recht op wettelijk toezichtinstrumentarium.

Naleving wet- en regelgeving

Er zijn geen overtredingen van wet- en regelgeving vastgesteld.

Gedragslijn Verwerking persoonsgegevens pensioenfondsen

De gedragslijn voor de verwerking van persoonsgegevens wordt door het pensioenfonds en de uitbestedingspartijen nageleefd. De pensioenadministrateur waar het zwaartepunt van de verwerking van persoonsgegevens ligt legt hierover verantwoording af door de jaarlijkse aanlevering van een privacy rapportage. Deze rapportage wordt beoordeeld door de risicomanager van het pensioenfonds en met de beoordeling van de risicomanager besproken in de risicomanagementcommissie en het bestuur.

Klachten- en geschillenregeling

Belanghebbenden kunnen zich tot het bestuur wenden indien er een geschil is gerezen over de inhoud van de regeling of indien er een klacht is over de uitvoering van de pensioenregeling. Desgewenst kan men in beroep bij de Ombudsman Pensioenen. Dit is geregeld in de Klachten- en geschillenregeling die op de website van het pensioenfonds is terug te vinden.

In 2020 zijn enkele klachten van deelnemers ontvangen bij AZL. Alle klachten zijn gegrond verklaard en in 2020 afgehandeld.

Opvolging aanbevelingen vanuit het jaarverslag 2019

Door de certificerend actuaaris, de accountant, het verantwoordingsorgaan en de visitatiecommissie worden, naar aanleiding van hun controle op of beoordeling van het jaarwerk 2019, aanbevelingen gedaan aan het bestuur van het pensioenfonds.

Het bestuur van het pensioenfonds heeft de aanbevelingen van de bovengenoemde partijen in een actielijst opgenomen en gedurende het jaar afgehandeld of een reactie van het bestuur opgenomen.

De actielijst en de status van de acties is gedurende het jaar besproken met het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht.

Voorafgaand aan de controle van het jaarwerk 2020 is de opvolging van de verschillende aanbevelingen gedeeld met de raad van toezicht, de accountant en de certificerend actuaaris.

Wijzigingen in de pensioenregeling

Eind 2019 en begin 2020 zijn in het pensioenreglement wijzigingen doorgevoerd vanwege de beëindiging van de uitvoeringsovereenkomsten met de werkgevers en de sluiting van het pensioenfonds. Deze wijzigingen hadden betrekking op het wegvallen van de premie en opbouw van nieuwe pensioenaanspraken.

Collectieve waardeoverdracht kapitalen excedentregeling

Eind 2019 hebben de werkgevers een verzoek gedaan om de opgebouwde kapitalen van deelnemers en arbeidsongeschikten over te dragen naar de nieuwe

uitvoerder van de excedentregeling ASR. Het bestuur heeft besloten om hieraan mee te werken om actieve deelnemers de kans te geven om hun DC kapitaal uit de excedentregeling over te dragen naar de nieuwe pensioenregeling bij ASR, aangezien dit ook een individuele DC-regeling is. Het bestuur was daarnaast van oordeel dat overdracht van de DC kapitalen belangrijke voordelen had voor het fonds. Overdracht leidde immers tot beëindiging van de DC regeling. Daardoor namen de kosten in het fonds en de complexiteit van besturing af. Een belangrijke voorwaarde om mee te werken aan deze waardeoverdracht was dat de kosten voor de overdracht, bestaande uit kosten van advisering, bestuursbureau, opstellen juridische documenten enz., voor rekening van de werkgevers zou zijn.

In november 2020 heeft na een intensief samenwerkingsproject de collectieve waardeoverdracht naar ASR plaatsgevonden. Deelnemers hadden de mogelijkheid om bezwaar te maken tegen de waardeoverdracht naar ASR. In dat geval werd hun opgebouwde pensioenkapitaal omgezet naar extra aanspraken op ouderdomspensioen en partnerpensioen in de basisregeling.

Samen met de collectieve waardeoverdracht zijn er ook afspraken gemaakt met ASR en de werkgever over de premievrije opbouw van arbeidsongeschikte deelnemers en zieken die mogelijk uiterlijk eind 2021 recht krijgen op premievrije opbouw vanuit de excedentregeling van het pensioenfonds. Vanaf 1 november 2020 wordt de premievrije opbouw voor arbeidsongeschikte deelnemers aan de excedentregeling van het pensioenfonds uitgevoerd door ASR. Hiervoor is een koopsom berekend en heeft een overdracht van de bijbehorende schadereserve plaatsgevonden. Dit heeft geen invloed gehad op de financiële positie van het pensioenfonds.

Onderzoek risicodraagvlak en -tolerantie

Op 6 februari 2020 is het bestuur gestart met een onderzoek naar het risicodraagvlak en de risicotolerantie van de betrokkenen bij het pensioenfonds. Hiervoor is een sessie georganiseerd met de leden van het verantwoordingsorgaan, vertegenwoordigers van de Vereniging van Gepensioneerden van Van Lanschot, leden van de ondernemingsraad Van Lanschot Kempen, commissieleden en het bestuur.

Vanuit deze sessie kwamen de volgende punten en conclusies naar voren:

- Het pensioenfonds heeft een diverse groep deelnemers met verschillende leeftijden, dienstjaren en verschillende hoogtes van inkomen.
- Het totale pensioen is de belangrijkste bron van inkomen na pensioneren.
- Het belang van het pensioen uit dit pensioenfonds in het totale inkomen na pensionering is afhankelijk van de leeftijd per 31 december 2019, de diensttijd bij Van Lanschot en het inkomen.
- In zijn algemeenheid maakt het Van Lanschot DB-pensioen voor ouderen een groter deel uit van het totale inkomen na pensionering dan voor jongeren.

Risicodraagvlak (welke risico kan men nemen?)

- Op een schaal van 1-5 is het risicodraagvlak van deelnemers gemiddeld iets meer dan 3.
- Jongeren/middeljarigen hebben op individueel niveau wat meer risicodraagvlak dan ouderen. Op groepsniveau trekt dit naar elkaar toe.
- O.b.v. de gemiddelde score zou bij beslissingen beperkt meer naar het rendement gekeken moeten worden dan naar het risico.

Risicotolerantie (welk risico wil men nemen?)

- Op een schaal van 1-5 is de risicotolerantie van Van Lanschot deelnemers gemiddeld iets minder dan 3.
- Jongeren/middeljarigen hebben op individueel niveau wat meer risicotolerantie dan ouderen.
- Hoe afhankelijker een deelnemer is van het Van Lanschot DB-pensioen, hoe lager de risicotolerantie wordt gescoord.
- O.b.v. de gemiddelde score zou bij beslissingen beperkt meer naar het risico gekeken moeten worden dan naar het rendement.

Conclusies

- Voor ouderen wegen pensioenkortingen het zwaarst.
- Deelnemers accepteren beperkte kortingen.
- Ouderen: max. 0,4% korting per jaar en 3,4% langjarig
- Jongeren/middeljarigen: max. 2% per jaar en 8,8% langjarig.
- Voor jongeren/middeljarigen weegt mate van indexatie het zwaarst.

- Streven naar zoveel mogelijk koopkrachtbehoud (prijsinflatie) is voor alle groepen belangrijk.
- Ten minste 60% prijsinflatie, gemeten over 15 jaar zou het streven moeten zijn.
- Bij een lagere startdekkingsgraad zou het risico gelijk moeten blijven of verlaagd moeten worden.
- Wens: voorkomen dat de dekkingsgraad te veel daalt.

ALM-studie ¹⁾

Aan de hand van bovenstaande conclusies is het bestuur gestart met een ALM-studie.

De doelstelling van deze studie was om antwoord te krijgen op de volgende vragen:

Welk strategisch beleggingsbeleid is voor het fonds het meest passend, gegeven enerzijds de geïnventariseerde risicohouding (draagvlak en tolerantie) en anderzijds de nieuwe situatie als gesloten fonds? Wat is de beste verhouding voor de matching- en returnportefeuille en renteaftdekking?

Op basis van de inventarisatie is de aanname dat vooral zou moeten worden gekeken naar beleggingsmixen met een lager risico, gegeven de beperkte mogelijkheden die een gesloten pensioenfonds nog heeft om sturing te geven aan de financiële positie.

Na afronding van de ALM-studie moet er een evenwichtig, robuust en goed uitlegbaar beleggingsbeleid liggen, dat past bij de risicohouding van de deelnemers van het fonds. Ondertussen was de coronacrisis uitgebroken, waardoor de dekkingsgraad was gedaald naar 97%. Deze dekkingsgraad is als uitgangssituatie voor de ALM-studie genomen.

Uit de ALM-studie zijn de volgende conclusies getrokken:

- De coronacrisis heeft forse invloed gehad op financiële positie en ook op de vooruitzichten in de ALM-studie.
- De oorspronkelijke doelstellingen t.a.v. toeslagverlening en kortingskansen, die volgden uit de sessie inventarisatie risicohouding, blijken niet realistisch op korte en middellange termijn.
- Op langere termijn (bij hogere startdekkingsgraden) kunnen deze doelstellingen wel behaald worden.
- De uitgangssituatie leidt ertoe dat inzet van beleidsalternatieven voor de belanghebbenden op de meest relevante termijn van 5 jaar niet of nauwelijks tot verschillen in uitkomsten zou leiden.

1) *asset-liability management = het proces van het verkrijgen van inzicht in de onderlinge afhankelijkheden in de ontwikkeling van rechten en verplichtingen*

- Het pensioenfonds bevindt zich naar verwachting de komende jaren in een situatie waarin een kortingsdreiging aanwezig is, maar gezien de FTK-regels en versoepeling van kortingsregels op de korte termijn zal een kans op kortingen beperkt zijn.
- De kans op toeslagverlening op een termijn van vijf jaar is eveneens beperkt, omdat de hiervoor minimaal benodigde 110% beleidsdekkingsgraad naar verwachting buiten bereik zal blijven.
- Inzet van beleidsalternatieven leidt niet tot een substantiële verlaging van kortingskansen of een verhoging van het perspectief op toeslagverlening.

Naar aanleiding van deze conclusies heeft het bestuur besluiten genomen die onderstaande gevolgen hebben voor het beleggingsbeleid.

- Er zijn geen ingrijpende wijzigingen in strategisch beleggingsbeleid noodzakelijk
- De dynamische rentestafel wordt vervangen door vaste afdekking van het renterisico van 70%
- Er worden geen illiquide beleggingen aan de portefeuille toegevoegd omwille van de overdraagbaarheid van de beleggingen. Verdere optimalisering van de rendementspportefeuille wordt onderzocht

Deze punten worden verder toegelicht in het hoofdstuk beleggingsbeleid.

Risicohouding

Aan de hand van bovenstaande onderzoeken is vervolgens in overleg met het verantwoordingsorgaan de nieuwe kwantificering van de risicohouding vastgesteld. Deze is opgenomen in bijlage 2.

Aanpassing actuariële grondslagen

Het bestuur heeft eind 2020 een grondslagenonderzoek laten uitvoeren door de adviserend actuaaris. Naar aanleiding van dit onderzoek is besloten om de Prognosetafel AG2020 door te voeren en een update te doen van de grondslagen voor ervaringssterfte, partnerfrequentie en leeftijdsverschil. De overgang naar de nieuwe Prognosetafel en de update van de overige grondslagen heeft geleid tot een verhoging van de actuele dekkingsgraad van 2,3%.

Externe ontwikkelingen

Pensioenakkoord

In de zomer van 2020 hebben het kabinet en sociale partners overstemming bereikt over de uitwerking van het pensioenakkoord uit 2019.

Op 22 juni 2020 is de hoofdlijnennotitie met alle relevante stukken die ten grondslag liggen aan de uitwerking van het pensioenakkoord gedeeld met de Tweede Kamer.

Het kabinet streeft naar inwerkingtreding van de voor de transitie benodigde wet- en regelgeving op 1 januari 2022. De overgang naar een nieuw pensioenstelsel zal plaatsvinden in de periode tot 1 januari 2026.

Op 15 december 2020 is de consultatie over de wetgeving rondom het pensioenakkoord opengesteld.

Voor de periode 2022-2026 zal een transitie-FTK gaan gelden. Op 12 februari 2021 is de consultatieperiode gesloten. Er zijn 483 reacties ingestuurd. Het wachten is nu op aangepaste wetgeving naar aanleiding van de verzamelde reacties uit de consultatieronde.

Belangrijke elementen uit het huidige pensioenstelsel blijven in het nieuwe stelsel behouden, zoals collectieve risicodeling en fiscale facilitering door de overheid. Er komen twee pensioenregelingen: de bestaande verbeterde premieregeling en het nieuwe pensioencontract.

In het nieuwe stelsel worden geen aanspraken meer opgebouwd, maar hebben deelnemers een persoonlijk voor de uitkering gereserveerd vermogen. Dit vermogen wordt gebruikt voor de pensioenuitkeringen (gebaseerd op een prudent projectierendement).

Het pensioenfonds heeft de ontwikkelingen rondom het pensioenakkoord nauwgezet gemonitord.

In het kader van het onderzoek naar de toekomst van het pensioenfonds en de keuze voor de aanspraken en pensioenen van de deelnemers is het van belang om inzicht te krijgen wat mogelijke uitvoeringspartijen gaan aanbieden. Pas als de wetgeving naar aanleiding van het pensioenakkoord definitief is, kunnen partijen inzicht geven in hun plannen voor de toekomst. Om een goede keuze voor de toekomst te maken wil het bestuur zoveel mogelijk duidelijkheid hebben over het aanbod van de verschillende aanbieders.

Het bestuur wil de best passende oplossing kiezen voor de deelnemers en pensioengerechtigden. Daarom wordt het onderzoek met betrekking tot de toekomst

op dit moment voortgezet om inzicht te krijgen in de ontwikkelingen rondom het nieuwe pensioenstelsel. Maar voor een definitieve keuze is meer duidelijkheid nodig. De verwachting is dat de gewenste duidelijkheid op zijn vroegst pas in het najaar van 2021 verkregen wordt van de verschillende partijen.

Deelnemers worden periodiek geïnformeerd over de ontwikkelingen rondom het pensioenakkoord en het onderzoek naar de toekomst via de website.

Commissie Parameters

Op 11 juni 2020 kwam het advies van de Commissie Parameters naar buiten over de door pensioenfondsen te hanteren parameters voor rendement en inflatie, de scenario'set en de UFR-methode. De minister van SZW heeft besloten dat de parameters voor rendement en inflatie per 1 januari 2020 worden aangepast. DNB heeft besloten de voorgestelde UFR-methode te implementeren, maar pas vanaf 1 januari 2021.

De nieuwe UFR-methode leidt per 1 januari 2021 tot een lagere dekkingsgraad, een hogere zuiver kostendekkende premie en een lagere premiedekkingsgraad. De laatste twee ontwikkelingen zijn voor het pensioenfonds niet relevant, aangezien er geen premie ontvangen wordt. De daling van de dekkingsgraad als gevolg van de hantering van de nieuwe UFR-methode zal ook de komende drie jaren van toepassing zijn. Het bestuur heeft zich over de gevolgen van de adviezen van de Commissie Parameters laten informeren door de adviserend actuaaris.

Maatregel Koolmees

In november 2019 heeft minister Koolmees besloten om pensioenfondsen die in problemen verkeren onder voorwaarden langer de tijd te geven om te voldoen aan de gestelde financiële eisen. Met deze maatregel werd voorkomen dat een groot aantal pensioenfondsen in 2020 kortingen moest doorvoeren. Ook in 2020 heeft Koolmees aangekondigd dat voor 2021 de grens voor korting bij een dekkingsgraad van 90% werd gelegd. Korting was voor het pensioenfonds niet van toepassing, dus deze maatregel had geen gevolgen voor het fonds.

Corona

Eind 2019 stak het coronavirus de kop op in China. Vanaf eind februari 2020 werd de impact voor Europa duidelijk. Eind maart was de hele wereld in de greep van het virus. De impact van het coronavirus is voor riskmanagement in het eerste kwartaal van 2020 een van de belangrijkste onderwerpen geweest. Covid-19 had in de eerste helft van 2020 een grote invloed op de financiële markten en de business-continuity van organisaties.

De beleggingscommissie (in afstemming met een crisisteam, waaronder de sleutelfunctiehouder risicobeheer) heeft het voortouw genomen met betrekking tot de impact op de financiële risico's.

De sleutelfunctie vervuller en -houder risicobeheer hebben naast de uitvoering van de reguliere riskmanagement taken voor het pensioenfonds met name gekeken naar welke impact het coronavirus heeft op de continuïteit van het pensioenfonds in de breedste zin van het woord. Ten behoeve hiervan is een risicoanalyse uitgevoerd waarin gekeken is welke risico's als gevolg van corona kunnen ontstaan op vlakken als continuïteit van bestuursprocessen, continuïteit van uitvoering van kritieke pensioenadministratieprocessen, continuïteit van uitvoering van kritieke vermogensbeheerprocessen en impact op de financiële risico's. Hierbij spelen de uitbestedingspartijen een belangrijke rol in de beheersing van de coronarisico's.

In het eerste kwartaal is inzichtelijk gemaakt wat de impact, risico's en maatregelen waren voor de korte termijn.

Na een forse daling hebben de beurzen zich in de tweede helft van het jaar weer vrijwel volledig hersteld. Ook de dekkingsgraad is weer gestegen.

Het bestuur heeft daarom besloten om corona als vast terugkerend agendapunt op de bestuursvergaderingen te bespreken en niet langer een speciaal crisisteam in stand te houden. In de bestuursvergadering is iedere maand beoordeeld of alle maatregelen bij de uitbestedingspartijen zoals het structureel thuiswerken nog steeds werden aangehouden en niet tot extra risico's voor het pensioenfonds leidden. Daarnaast is telkens de vraag gesteld of extra maatregelen of aanpassingen in het beleid van toepassing waren. Dit bleek niet het geval.

Beleid pensioenfonds

Inleiding

Voor een efficiënte en adequate uitvoering van de pensioenregelingen heeft het pensioenfonds beleid geformuleerd. Om het bestuur te adviseren over het beleid en te ondersteunen bij de uitvoering daarvan zijn er voor de belangrijkste onderwerpen commissies ingesteld. De risicomanagementcommissie, beleggingscommissie en communicatiecommissie bereiden beleid voor en geven op verzoek van het bestuur uitvoering aan het beleid. Het dagelijks bestuur fungeert als pensioencommissie naast haar reguliere werkzaamheden.

Risicomanagementbeleid

Het bestuur is verantwoordelijk voor de risicomanagementorganisatie en de beheersing van de risico's waaraan het pensioenfonds is blootgesteld. Het pensioenfonds werkt met integraal risicomanagement (IRM). Integraal benadrukt dat het gaat om het managen van alle verschillende risicogebieden in onderlinge samenhang.

Het pensioenfonds heeft het integraal risicomanagement ingericht volgens de richtlijnen van toezichthouder DNB (waaronder de risicoanalysemethode FIRM) en artikel 143 Pensioenwet ('een pensioenfonds richt zijn organisatie zodanig in dat deze een beheerste en integere bedrijfsvoering waarborgt'). Daarnaast gaat het pensioenfonds uit van de beginselen van het COSO ERM- raamwerk (ERM: Enterprise Risk Management) voor het beoordelen en inrichten van risicomanagement, de ISO-kwaliteitseisen en best practices.

Ontwikkeling risicomanagement in 2020

In 2020 vonden de volgende ontwikkelingen binnen het risicomanagement plaats:

2020 kenmerkt zich vanuit meerdere opzichten als een bewogen jaar met positieve en minder positieve ontwikkelingen. Deze ontwikkelingen/gebeurtenissen hebben ervoor gezorgd dat de risicomanagementfunctie op veel vlakken een actieve rol heeft gespeeld binnen het pensioenfonds. Op hoofdlijnen betreft dit onder andere:

- Het uitbreken van de coronapandemie;
- Het uitvoeren van de eigenrisicobeoordeling (hierna: ERB);
- Het nieuwe pensioenakkoord;
- Diverse risico-inhoudelijke ontwikkelingen op bijvoorbeeld IT/Cyberisico.
- Het versterken van de compliance functie binnen het fonds

Hieronder zal op een aantal van de benoemde onderwerpen een nadere toelichting worden gegeven.

Corona

De impact van het coronavirus is voor riskmanagement in het eerste deel van 2020 een van de belangrijkste onderwerpen van gesprek geweest.

Zoals beschreven in het voorgaande hoofdstuk is in verband met de benodigde continuïteit van het pensioenfonds is een risicoanalyse uitgevoerd waarin gekeken is welke risico's als gevolg van het uitbreken van de coronapandemie kunnen ontstaan.

Monitoring

Deze corona risicoanalyse is gedurende het jaar op een continue basis gemonitord. Hierbij is de risicoanalyse een belangrijke inputbron geweest voor het pensioenfonds. Een andere belangrijke inputbron betrof de periodieke status updates die ontvangen worden van de belangrijkste uitbestedingspartijen over de impact van de coronapandemie op de bedrijfsvoering.

Operationele processen

Ondanks de zware impact van de coronapandemie heeft de bedrijfsvoering van het pensioenfonds nagenoeg op alle vlakken onverstoord door kunnen draaien. Processen vinden allemaal doorgang, maar dan vanuit huis. Dit geldt zowel voor de bestuurlijke processen als ook de operationele processen en financiële processen bij onze uitbestedingspartijen.

Naast het uitvoeren van de primaire processen is gedurende 2020 onder andere gekeken naar zaken als het "key person" risk, het tijdig kunnen voldoen aan wet & regelgeving (waaronder jaarwerk processen) en de beheersing van de (onder)uitbesteding in de keten. Op al deze risico's zijn passende maatregelen genomen die in de praktijk effectief hebben gewerkt.

Financiële positie

De financiële markten lieten forse verliezen zien eind februari en begin maart 2020, met aanzienlijk dalende dekkingsgraden als gevolg. Ondanks de schok op de financiële markten heeft het pensioenfonds zijn beleggingsbeleid en daarvan afgeleide beleggingsplannen voor 2020 zoveel als mogelijk uitgevoerd. Gedurende 2019 waren al twijfels ontstaan over de effectiviteit van het dynamische rente afdekkingsbeleid. In februari 2020 kwam de dekkingsgraad door de onzekerheid op de markten verder onder druk kwam te staan (als gevolg van verder dalende rente en dalende beurskoersen). Door deze ontwikkelingen heeft het bestuur besloten om de renteafdekking te verhogen (in afwijking van het strategische beleggingsbeleid) om daarmee een verdere mogelijke teruggang van de dekkingsgraad te dempen. Later in het jaar is een ALM-studie uitgevoerd en vervolgens is ervoor gekozen om het dynamische rente afdekkingsbeleid structureel te vervangen door een meer statisch beleid.

Met betrekking tot het liquiditeitsrisico belegt het pensioenfonds een fors deel van zijn portefeuille in beleggingen die op korte termijn liquide te maken zijn. Naast een voldoende cashpositie is het liquiditeitsrisico hiermee voldoende beheerst. Dit risico heeft zich gedurende 2020 niet gemanifesteerd.

Eigenrisicobeoordeling

Het pensioenfonds heeft in 2020 voor het eerst een eigenrisicobeoordeling ofwel ERB uitgevoerd. Met het uitvoeren van de ERB heeft het pensioenfonds nog beter inzicht gekregen in de samenhang tussen de strategie van het pensioenfonds, de materiële risico's die het pensioenfonds kunnen bedreigen en de mogelijke consequenties hiervan voor de pensioenen van de deelnemers en voor het pensioenfonds zelf. De ERB heeft op haar beurt weer input gegeven om het risicomanagement verder te verbeteren.

Uit de reguliere ERB kan geconcludeerd worden dat er geen reden is om te veronderstellen dat de strategische doelstellingen voor de korte termijn (1 tot 5 jaar) niet gerealiseerd kunnen worden (met de kanttekening dat indexatie voor de korte termijn onwaarschijnlijk wordt geacht).

In het risicomanagement worden verbeteringen onderkend, maar bij een goede implementatie van deze verbeterpunten en handhaven van de reeds bestaande positieve elementen is het risicomanagementframework voldoende adequaat voor het beheersen van de risico's die de strategische doelstellingen in gevaar zouden kunnen brengen.

In de specifieke ERB, die zich richt op de toekomstscenario's van het fonds voor de korte en lange termijn in combinatie met de implicaties van een nieuw pensioenstelsel, blijft de conclusie van de reguliere ERB overeind, waarbij de risico's op de korte termijn (1-5 jaar) beheersbaar blijven. Meer twijfel is er ten aanzien van de langere termijn (langer dan 5 jaar en bij de invoering van het nieuwe pensioenstelsel). Dit is een belangrijke reden voor het onderzoek naar de toekomst van het pensioenfonds.

Reguliere risicomanagement

Gedurende 2020 heeft het reguliere risicomanagement proces en de governance naar behoren gefunctioneerd. Hierbij werkt het pensioenfonds conform de IORP II wetgeving met 3 sleutelfunctionarissen. Dit betreffen:

- Sleutelfunctiehouder risicomanagement
- Sleutelfunctiehouder actuarieel
- Sleutelfunctiehouder interne audit.

Ieder van deze sleutelfunctiehouders heeft zijn eigen aandachtgebied waarbij er een sterke interactie tussen de 3 sleutelhouders aanwezig is. De formele goedkeuring door DNB voor de sleutelfunctiehouders werd in de 2e helft van 2020 ontvangen. Vervolgens heeft dit zich onder meer vertaald naar onder andere periodieke overleggen tussen de sleutelfunctiehouders waarbij bevindingen en observaties vanuit de verschillende disciplines gedeeld zijn.

De sleutelfunctiehouder risicomangement besluit zelfstandig of hij het al dan niet wenselijk acht dat er een onafhankelijke opinie aan bestuursvoorstellen wordt toegevoegd. Hij heeft daar in 2020 veelvuldig gebruik gemaakt.

Het risicomangementproces wordt per kwartaal gemonitord conform het risicomangementbeleid van het pensioenfonds. Hierbij zijn de onderkende risico's, de governance rondom risicomangement en het proces rondom risicomangement aan bod gekomen. Het beleid en risicomangementtraamwerk zijn erop gericht om risico's zo te beheersen dat sprake is van een verantwoorde en evenwichtige afweging tussen deze risico's enerzijds en rendement, stabiliteit in het verwacht pensioen, uitvoeringsefficiëntie en kosten anderzijds. Hierbij realiseert het bestuur zich dat sommige risico's zich anders kunnen voordoen dan vooraf ingeschat.

Last but not least is er gedurende 2020 veel aandacht besteed aan de verdere beheersing van het IT/Cyberrisico. Dit zal ook in 2021 een belangrijk speerpunt van het fonds zijn.

In 2020 is ook de compliancefunctie binnen het fonds uitdrukkelijk gereviewed. Dit heeft ertoe geleid dat de compliancefunctie verder is versterkt en meer binnen het fonds is verankerd.

Risicohouding

De risicohouding of risicobereidheid van een pensioenfonds concentreert zich rondom de mate waarin een pensioenfonds bereid is risico's te lopen teneinde haar doelstellingen te bereiken. Hierbij wordt rekening gehouden met de evenwichtigheid tussen de verschillende deelnemersgroepen. Deze risicobereidheid geeft inzicht in de mate waarin een meer of mindere mate van risico nemen leidt tot een al dan niet verhoogde kans op indexeren maar ook op korten. Maar geeft ook aan hoeveel beheersmaatregelen (en tegen welke kosten) gewenst worden bij een risicomijdende houding ten opzichte van een meer risicozoekende houding.

Het pensioenfonds heeft in afstemming met haar deelnemers ten aanzien van haar risicohouding bij beleggingsrisico's voor een vrij neutrale risicohouding gekozen. Dat betekent dat men wel enig risico wil lopen teneinde haar ambitie (zo mogelijk indexeren van haar pensioenen) mogelijk te maken.

Deze risicohouding is geconcretiseerd middels het vaststellen van:

- Vereiste Eigen Vermogen (VEV) tussen 11% en 19%, met een streefniveau van 15%
- (Onder)grenzen voor de uitkomsten van de haalbaarheidstoets
- Mediaan verwacht pensioenresultaat vanuit VEV: tenminste 90%
- Mediaan verwacht pensioenresultaat vanuit feitelijke dekkingsgraad: tenminste 90%
- Ondergrens "slechtweerscenario" vanuit de feitelijke dekkingsgraad: 35%

Ook voor de overige niet financiële risico's is een risicohouding/bereidheid vastgelegd. De overige risico's zijn anders dan de beleggingsrisico's onbeloofde risico's, ofwel een hoger risico leidt niet tot een beloning. Het fonds wenst deze risico's dan ook zoveel mogelijk te beperken, waarbij de kosten van beheersing niet uit het oog worden gehouden.

			Kans:			
			1	2	3	4
			laag	beperkt	aan- zienlijk	hoog
Im- pact	1	laag	1	2	3	4
	2	be- perkt	2	4	6	8
	3	ge- middeld	3	6	9	12
	4	aan- zienlijk	4	8	12	16
	5	hoog	5	10	15	20

Een score hoger dan 12 wordt hierbij als een onacceptabel hoog risico beoordeeld. De categorie met een score 10-12 wordt als aanzienlijk gekwalificeerd en kan tijdelijk geaccepteerd worden.

Risicooverzicht

Voor een adequate risicobeheersing heeft het pensioenfonds een risicoframework ingericht. Dit is gebaseerd op FIRM/FOCUS en waar nodig verder aangevuld. Dit risicoframework monitort in totaal 6 hoofdcategorieën van risico's met bijbehorende onderliggende risico's gecategoriseerd naar financiële en niet-financiële risico's.

Overzicht onderkende risico's pensioenfonds

De belangrijkste risico's binnen het raamwerk worden hieronder nader toegelicht.

Financiële risico's

Financiële risico's zijn risico's die direct slaan op de financiële positie van een pensioenfonds.

Het pensioenfonds onderkent als belangrijkste financiële risico's:

1. Renterisico;
2. Marktrisico;
3. Valutarisico.

Niet-financiële risico's

De term 'niet-financieel' bij niet-financiële risico's betekent niet dat deze risico's geen financiële schade kunnen veroorzaken bij het pensioenfonds. Het zegt alleen dat er geen rechtstreekse relatie is tussen deze risico's en de financiële positie van het pensioenfonds. Het pensioenfonds onderkent als belangrijkste niet-financiële risico's:

4. Omgevingsrisico;
5. Uitbestedingsrisico;
6. IT-risico;
7. Data risico.

Risicobeschrijving

Hierna worden de belangrijkste risico's weergegeven en de wijze waarop het bestuur het beleid voor de beheersing van deze risico's heeft vormgegeven.

1. Renterisico

Het renterisico heeft niet alleen betrekking op obligaties en leningen op schuldbekentenis, maar ook op de verplichtingen. Onder het Financieel Toetsingskader (FTK) is het (verschil in) renterisico tussen beleggingen en verplichtingen van belang. Dit wordt veroorzaakt door het verschil in de gemiddelde looptijd van de beleggingen (kort) versus de verplichtingen (lang). Hierdoor zijn verplichtingen meer rentegevoelig en dat betekent een risico voor de ontwikkeling van de dekkingsgraad in het geval dat de rente gaat dalen.

Om het renterisico te beheersen wordt de renteontwikkeling dagelijks gemonitord en wordt het risico gedeeltelijk afgedekt door het renteafdekkingsbeleid. Het pensioenfonds hanteert sedert het voorjaar in afwijking van het strategisch beleggingsbeleid een vast afdekkingspercentage (voorheen een dynamisch afdekkingsbeleid waarbij de rente-afdekking afnam bij een lagere rente.) Op basis van het risicohoudingsonderzoek en de op basis hiervan uitgevoerde ALM studie is besloten om het strategische beleggingsbeleid aan te passen en te kiezen voor een vast afdekkingspercentage van 70%, gebaseerd op de swapcurve.

2. Marktrisico

Marktrisico is het risico als gevolg van het beleggen zelf en de ontwikkelingen op de financiële markten. Beleggingscategorieën met een relatief hoog risico, zoals zakelijke waarden, stijgen en dalen door omstandigheden in de markten waarin wordt belegd. Dit risico wordt enerzijds geaccepteerd voor het behalen van rendement en anderzijds zo veel mogelijk beheerst door de beleggingen te spreiden over meerdere markten.

Het beleid op het gebied van marktrisico is vastgelegd in het in 2020 geactualiseerde strategische beleggingsbeleid van het pensioenfonds en is vastgesteld op basis van risicohouding, een ALM-studie, goed huisvaderschap en gezond verstand. In de vermogensbeheerovereenkomsten is vastgelegd door welke partij en op welke wijze (spreiding

en soorten beleggingen) het vermogen belegd dient te worden. De vermogensbeheerovereenkomst legt in elk geval vast dat de vermogensbeheerder een intensievere informatievoorziening levert tijdens een financiële crisis. In het crisisplan van het pensioenfonds is bepaald dat het bestuur tijdens een crisissituatie kan ingrijpen in het beleggingsbeleid om de financiële positie van het fonds te beschermen.

De beleggingsrichtlijnen worden vastgesteld door het bestuur en bevatten alle restricties waarbinnen een vermogensbeheerder vervolgens het beleggingsbeleid dient uit te voeren. Monitoring van het marktrisico geschiedt door de beleggingscommissie door middel van mandaten, limietmonitoring en periodieke rapportage.

Scenario's dekkingsgraad voor markt- en renterisico per eind 2020

De onderstaande tabel geeft de gevoeligheid van de dekkingsgraad weer voor het rente- en aandelenrisico waarbij de risico's zich gecombineerd voordoen. Hierbij wordt verondersteld dat alle andere factoren onveranderd blijven. De aandelenrendementen worden hierbij schoksgewijs tussen de -25 % en +25 % aangepast, de rente wordt schoksgewijs tussen de -1% en +1% aangepast.

Gevoeligheidsanalyse dekkingsgraad (toezicht, in %)

Delta Rente	Zakelijke waarden	Zakelijke waarden	Zakelijke waarden
	-25%	0%	+25%
-1,0%	96,7	104,0	111,3
-0,5%	97,0	105,0	113,1
0%	97,5	106,3	115,1
0,5%	98,2	107,9	117,5
1,0%	99,1	109,6	120,1

3. Valutarisico

De waarde van beleggingen kan veranderen door schommelingen in de wisselkoersen ten opzichte van de euro. Het valutarisico wordt vastgesteld door middel van de portefeuilleconstructiestudie. Op basis van de uitkomsten uit deze studie wordt het valutarisico (gedeeltelijk) afgedekt voor een aantal gedefinieerde valuta en beleggingscategorieën.

4. Omgevingsrisico

Het omgevingsrisico betreft veranderingen van buiten het pensioenfonds. Het kan bijvoorbeeld gaan om verschuivende concurrentieverhoudingen, een veranderende opstelling van belanghebbenden, aantasting van de reputatie en verslechtering van het ondernemingsklimaat. Het pensioenfonds beheerst dit risico door te anticiperen op nieuwe ontwikkelingen en transparant te zijn bij de belangenafweging en besluitvorming. In 2020 is de omgeving van het fonds o.a. veranderd door het feit dat het fonds gesloten is voor nieuwe pensioenopbouw en bovendien zijn sedert medio 2020 de contouren van een nieuw pensioenstelsel duidelijker geworden. Door kennis te vergaren over de consequenties van het nieuwe pensioenstelsel, de mogelijkheden en onmogelijkheden die dit biedt, ook voor een gesloten fonds, wordt hierop ingespeeld. In 2020 heeft het fonds zich hierbij laten begeleiden door adviesbureaus Sprenkels en Verschuren en Willis Towers Watson. De mogelijkheden die dit biedt, maar ook de risico's in dit traject zullen ook in 2021 veel aandacht van het fonds vragen.

5. Uitbestedingsrisico

Onder het uitbestedingsrisico verstaat het pensioenfonds het risico dat de continuïteit van de bedrijfsvoering en de integriteit en kwaliteit van de externe dienstverleners onvoldoende gewaarborgd is. Vanwege het feit dat het pensioenfonds de administratieve uitvoering van de pensioenregeling, het fiduciair management en het vermogensbeheer heeft uitbesteed aan derde partijen, is het uitbestedingsrisico een van de belangrijkste risico's binnen het risicoframework.

Ten behoeve van de beheersing van het uitbestedingsrisico heeft het pensioenfonds een breed spectrum aan beheersmaatregelen geïmplementeerd. Deze bestaan onder andere uit:

- Het pensioenfonds beschikt ten aanzien van elke externe dienstverlener over een uitbestedingsovereenkomst die voldoet aan de wettelijke regels op het gebied van uitbesteding;
- Met de uitvoerende organisaties zijn nadere afspraken omtrent procedures, processen, informatieverschaffing en te leveren diensten vastgelegd in een Service Level Agreement;

- Het pensioenfonds ontvangt en beoordeelt periodieke rapportages (waaronder ISAE 3402 Type II rapportages, risicoverantwoordingsrapportages en SLA-rapportages van de externe uitvoeringsorganisaties);
- Periodieke overleggen waarin de niet-financiële risicorapportages van de uitbestedingsorganisaties worden besproken;
- Ad-hoc analyses op voldoen aan beleid van het pensioenfonds door de uitvoeringsorganisaties;
- Stringente monitoring van in het bijzonder de activiteiten bij de custodian.

Met de beschikbare set aan beheersmaatregelen wordt het pensioenfonds voldoende in staat gesteld de uitbestedingsrisico's goed te monitoren en te beheersen.

6. IT-risico

Het pensioenfonds loopt een risico dat informatietechnologie (IT) de bedrijfsprocessen en informatievoorziening onvoldoende integer, niet-continu of onvoldoende beveiligd ondersteunt. Dit IT-risico kan bijvoorbeeld optreden als de IT-strategie en het IT-beleid niet of onvoldoende zijn toegerust op de bedrijfsprocessen. Daarnaast kan sprake zijn van het IT-risico bij:

- de beveiliging (bijvoorbeeld toegang voor niet-geautoriseerde gebruikers);
- de beheersbaarheid (ontoereikend beheer van de ICT-omgeving);
- de continuïteit (het niet beschikbaar zijn van de IT-infrastructuur, waaronder applicaties en systemen).

Informatietechnologie is een belangrijk speerpunt van het pensioenfonds. De risicomanagementcommissie heeft IT periodiek op de agenda staan. Het beoordeelt de inrichting van de IT bij uitvoeringsorganisatie AZL aan de hand van de ISAE 3402 en de ISAE 3000 rapportage. Belangrijke onderdelen daarvan zijn de beschrijving van de IT, de IT-processen, IT-security, beschikbaarheid van systemen, systeemintegriteit, vertrouwelijkheid en privacy, bijbehorende beheersmaatregelen en de bevindingen van de externe accountant. Daarnaast wordt het fonds periodiek geïnformeerd middels SLA en NFR rapportages, waar IT-risk een belangrijk onderdeel van vormt. Tenslotte wordt het fonds door middel van assurancesessies geïnformeerd over diverse ontwikkelingen

Gedurende 2020 heeft het pensioenfonds verdere stappen gezet in het professionaliseren van de IT-risico beheersing. Met het aantrekken van een externe partij is het pensioenfonds beter in staat om het IT-risico in voldoende mate te kunnen beheersen.

In de tweede helft van 2020 heeft het pensioenfonds een Gap-analyse uitgevoerd in hoeverre ze voldoet aan de vereisten zoals opgenomen in de DNB Good Practice Informatiebeveiliging (COBIT 58 controls). Op hoofdlijnen is de uitkomst dat het fonds in grote mate voldoet aan deze vereisten. Ten aanzien van de controls die nog niet op het vereiste niveau lagen zijn verbeteracties opgezet die in 2021 verder worden opgepakt.

7. Datarisico

Het pensioenfonds is als gegevensverantwoordelijke eindverantwoordelijk voor alle data die het pensioenfonds in beheer heeft. De belangrijkste (pensioenuitvoering) processen waarbij grote hoeveelheden data aan te pas komen zijn uitbesteed. De beheersing die het pensioenfonds heeft ingericht ligt in het verlengde van het uitbestedingsrisico en IT-risico beheersing. Aanvullend heeft het pensioenfonds verwerkingsovereenkomsten afgesloten met alle belangrijke partijen die data verwerken. Binnen de fondsomgeving wordt het gebruik van persoonsgegevens tot een minimum (alleen strikt noodzakelijk) beperkt.

Risicomanagementorganisatie

Risicoraamwerk

Het risicoraamwerk omvat het beleid, het risicoproces en de risicogovernance van het pensioenfonds. Het pensioenfonds heeft het raamwerk in 2020 verder uitgewerkt en geïmplementeerd. Deze vaste structuur met een continu proces geeft het pensioenfonds meer controle en overzicht over de (beheersing van de) risico's. Dit zorgt ervoor dat het bestuur de risico's goed in beeld heeft, de juiste besluiten kan nemen en tijdig kan bijsturen.

Gedurende 2020 heeft het pensioenfonds gewerkt met het nieuw opgezette risicodashboard en deze onderdeel gemaakt van de kwartaal managementrapportage. De omvang van het risicoraamwerk is veelomvattend

en uitgebreid. Eind 2020 is een start gemaakt om het bestaande raamwerk te herzien en meer focus aan te brengen op een kleiner aantal risico's en hier beter en directer op te sturen.

Risicomanagementsysteem

Het ingerichte risicoraamwerk helpt het bestuur van het pensioenfonds om vanuit de lange- en korttermijndoelstellingen van het pensioenfonds structureel in kaart te brengen, zodat het pensioenfonds ieder kwartaal kan bepalen of het beheersingskader goed werkt of aanpassing behoeft. Daarbij neemt het pensioenfonds ook interne en externe omgevingsfactoren in acht. Binnen dit raamwerk brengt het pensioenfonds financiële en niet-financiële risico's en beheersmaatregelen in beeld.

In onderstaande schema geven we het risicomanagementproces op hoofdlijnen weer.

Voor een effectieve beheersing van de risico's die het pensioenfonds loopt, is het noodzakelijk om de onderlinge afhankelijkheid van risico's te doorgronden. Het integrale risicomanagementproces geeft het bestuur de benodigde structuur om risico's te onderkennen en op een consistente manier beheersmaatregelen te treffen.

Gedurende 2020 heeft het fundament op het gebied van risicobeleid, risicoframework, proces en governance goed gewerkt.

Met de huidige inrichting en werking van het risicomangement raamwerk is het pensioenfonds van mening dat de relevante risico's worden onderkend en geadresseerd. Hiermee wordt een beheerste en integere bedrijfsvoering in voldoende mate geborgd.

Risicomangement in 2021

- Zoals het er nu naar uit ziet zal ook 2021 nog in het teken van de impact van de coronapandemie blijven staan. Gedurende 2020 heeft het pensioenfonds hier veel aandacht aan besteed onder andere door middel van een aparte corona risicoanalyse. Deze risicoanalyse zal ook in 2021 nog een belangrijk middel zijn om de impact van de coronapandemie op het pensioenfonds te blijven monitoren.
- Het blijft ook in 2021 een belangrijk aandachtspunt om goed te blijven monitoren welke onvoorziene risico's er optreden bij het langer blijven werken op afstand. Ook al is de huidige situatie niet meer nieuw en zijn de gevolgen van het thuiswerken redelijk goed in beeld en onder controle. Vanuit risicomangement is het belangrijker dan ooit om hierbij een "open mind" te hebben en te houden om snel in te kunnen spelen op nieuwe gebeurtenissen.
- Voor 2021 zal het risicomangement verder in het teken staan van de opvolging van de aanbevelingen zoals die uit de ERB zijn gekomen.
- De verdere uitwerking van het nieuwe pensioenakkoord is eveneens een heel belangrijk aandachtsgebied vanuit risicomangement.
- Herijking van het risicoraamwerk zal in de eerste helft van 2021 op de risk agenda staan. Hierbij gaat het fonds ten opzichte van het huidige risicoraamwerk naar een minder groot aantal risico's en de beheersing hierop intensiveren
- Het IT- en Cyberrisico zal ook in 2021 verhoogde aandacht van risicomangement blijven vragen. Met name de verankering van de IT-risicobeheersing binnen de eerste lijn moet zich gaan bewijzen.

- Begin 2021 zal er een interne audit plaatsvinden op de beheersing van de uitbestedingsrisico's. De hieruit voortvloeiende adviezen zullen onderdeel vormen van de acties in 2021.
- Naast bovenstaande activiteiten verwachten we vanuit de toezichthouder/sector weer verschillende sectorbrede uitvragen/enquêtes met betrekking tot de inrichting en werking van het risicomagementsysteem.

Beleggingsbeleid

Het pensioenfonds gebruikt voor haar beleggingen twee portefeuilles: de matchingportefeuille en de rendementsportefeuille.

De rendementsportefeuille bestaat uit de risicovollere beleggingen van het pensioenfonds. Deze portefeuille heeft als belangrijkste taak toeslagverlening mogelijk te maken. De matchingportefeuille bestaat voornamelijk uit hoge kwaliteit obligaties en producten om het renterisico af te dekken. Deze portefeuille heeft als belangrijkste taak te kunnen voldoen aan de (nominale) pensioenverplichtingen.

Het pensioenfonds heeft besloten om het beleggingsbeleid in 2020 ongewijzigd te laten ten opzichte van 2019 met als reden dat in 2020 een nieuwe ALM-studie uitgevoerd zou worden om het strategisch beleid te herijken. Ten opzichte van het op dat moment geldende strategische beleggingsbeleid sloot het beleid van 2020 nog goed aan.

In maart 2020, heeft het pensioenfonds na een forse marktcorrectie en rentedaling als gevolg van COVID-19 besloten de rente-afdekking te verhogen van 60% naar 70% met als doel de dekkingsgraad te beschermen en te voorkomen dat de kritische dekkingsgraad geraakt wordt, maar wel met behoud van opwaarts potentieel vanuit de rendementsportefeuille. In oktober 2020 heeft het pensioenfonds de beleggingen in aandelen ontwikkelde markten ondergebracht bij een andere vermogensbeheerder met een meer passieve beheerstijl.

Marktontwikkelingen

De ontwikkelingen op financiële markten werden in 2020 uiteraard gedomineerd door het coronavirus. Het jaar begon nog positief, met de verwachting dat de economische groei weer enigszins zou kunnen aantrekken. Hoopgevend was ook het 'fase 1' handelsakkoord dat de VS en China sloten, waarmee een tijdelijke wapenstilstand in de handelsoorlog werd beklonken. Maar al snel werden de enorme gevolgen van COVID-19 voor de samenleving duidelijk. Opvallend was vooral de snelheid waarmee de crisis zich aandeede, met de snelste 30% daling van de aandelenbeurzen ooit, de enorme stijging van de werkloosheid in de Verenigde Staten, waarbij in een tijdsbestek van slechts twee weken liefst tien miljoen mensen hun baan verloren, de snelste afname van economische groei en de grootste daling van de olieprijs tot zelfs een negatief niveau.

In de loop van het jaar zijn de markten, in sommige gevallen zelfs meer dan volledig, hersteld. Wel was er sprake van grote verschillen tussen beleggingscategorieën, regio's en sectoren. De spreiding van de beleggingsportefeuille van het pensioenfonds heeft in 2020 dan duidelijk waarde toegevoegd.

Beleggingsresultaat 2020

Over geheel 2020 is op het belegde vermogen een rendement behaald van 8,3%, opgebouwd uit een rendement voor de rendementsportefeuille van 1,8% en een rendement voor de matchingportefeuille van 16,6%.

De rendementsportefeuille bleef 2,8%-punt in 2020 achter op de bijbehorende benchmark. De voornaamste reden was een selectie-effect: een negatief uitvoeringsresultaat binnen aandelen ontwikkelde landen. De matchingportefeuille deed het 1,3%-punt minder dan de benchmark, met name door het uitlopen van kredietopslagen.

Over een langere periode heeft het pensioenfonds de volgende rendementen behaald:

	2020	2019	2018	3-jaars
Portefeuille	8,3%	15,0%	-1,6%	7,0%
Rendements- portefeuille	1,8%	14,9%	-5,0%	3,6%
Benchmark	4,6%	16,0%	-4,8%	4,9%
Matching- portefeuille	16,6%	14,1%	2,4%	10,9%
Benchmark	17,9%	14,5%	1,9%	11,5%

Over een periode van drie jaar is de matching- en rendementsportefeuille iets achtergebleven bij de uitvoeringsbenchmark.

In 2018 heeft PVL besloten om voor de beleggingen in aandelen ontwikkelde landen een overstap te maken naar een beleggingsfonds van Robeco waarin maatschappelijk verantwoord beleggen wordt gecombineerd met factorbeleggen. Net als in 2019 heeft dit fonds in 2020 niet de resultaten behaald die hiervan verwacht werden. Mede als gevolg van de trends in de aandelenmarkten werd in 2020 tot en met oktober een resultaat van -10% ten opzichte van de marktgewogen benchmark gerealiseerd. Op basis van deze resultaten en de toekomstige verwachtingen heeft het bestuur eind 2020 besloten de allocatie binnen deze categorie te wijzigen en zich enkel te richten op een duurzame invulling. De aandelenbeleggingen zijn in oktober 2020 overgeheveld naar een andere beleggingsstrategie bij een andere vermogensbeheerder.

Vastrentende waarden

Het afgelopen jaar hebben centrale banken hun opkoopprogramma's uitgebreid en kopen zij nu vooral staatsobligaties en investment grade bedrijfsobligaties op. Naast de centrale banken van de grote economieën doen nu ook de centrale banken in Canada, Australië en enkele opkomende markten als Polen, Chili en Zuid-Afrika aan deze kwantitatieve verruiming. De lage rentes hebben een

hernieuwde search for yield door beleggers in gang gezet. Van de obligatiemarkt (investment grade) heeft nu ruim een kwart een negatief effectief rendement.

De Duitse 10-jaars rente daalde in 2020 van -0,19% naar -0,57%. De Europese staatsleningenindex liet een rendement van 3,1% zien. Kredietopslagen lieten een vergelijkbaar beeld als de aandelenmarkt zien. In het eerste kwartaal liepen de opslagen sterk uit, maar in het restant van het jaar trad herstel op. Hierdoor boekten Europese bedrijfsobligaties uiteindelijk een rendement van 2,6%. Ook high yield obligaties en obligaties uit opkomende markten kenden uiteindelijk een goed jaar. Ook hier speelde de zoektocht naar rendement van beleggers een belangrijke rol.

Aandelen

Aandelenmarkten kenden een grillig verloop in 2020. Na een slecht eerste kwartaal trad in het tweede kwartaal een sterk herstel op. Doorbraken in de ontwikkeling van een effectief vaccin gaven de markten in het vierde kwartaal nog verdere steun. Hierdoor sloot de wereldwijde aandelenindex 2020 uiteindelijk met een winst van ruim 13% af.

Toch waren verschillen in markten groot. Zo hadden vooral sectoren als energie en financials (veelal waarde-aandelen) en vastgoed het moeilijk door de economische recessie. Andere sectoren als technologie en duurzame consumentengoederen kenden een bijzonder goed jaar door sterke consumentenbestedingen en een versnelde digitaliseringstrend. Regionaal gezien presteerden de opkomende markten en Amerikaanse aandelen het best. Britse aandelen bleven duidelijk achter, mede ook als gevolg van de Brexit.

Aandelen in opkomende markten noteerden in 2020 positief rendement van 19%. Daarentegen daalden de valuta's van opkomende landen ten opzichte van de euro waardoor het rendement in euro's gemeten op 9% uitkwam. Chinese (+28%) en Koreaanse (+36%) aandelen presteerden sterk en profiteerden van de controle in deze landen over de verspreiding van het coronavirus. De Zuid-Amerikaanse aandelenmarkten hadden het moeilijker.

Onroerend goed

Vastgoed was in 2020 de categorie die wellicht het hardst door de virusontwikkelingen werd getroffen. De gedwongen sluiting van winkels en het grootschalige thuiswerken zette een groot deel van de vastgoedsector (winkels, kantoren) onder druk. Logistieke centra en datacenters konden wel profiteren van de toegenomen internetverkoop en het thuiswerken. Ook woningen lieten, ondanks de economische recessie, nog steeds goede rendementen zien.

De lastige omstandigheden waren goed te zien in de rendementsontwikkeling van beursgenoteerd vastgoed. Wereldwijd liet deze categorie een daling zien van 17%, in Europa was dat een daling van 13%.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

Vanuit haar verantwoordelijkheid als institutionele belegger geeft het pensioenfonds invulling aan een maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB) beleid.

Hiervoor heeft het bestuur een MVB-beleid opgesteld.

Als basis worden hierbij de OESO-richtlijnen, de Principles for Responsible Investment en de Global Compact en de Sustainable Development Goals (SDG's) van de United Nations gehanteerd ¹⁾.

Verantwoord beleggen is geïntegreerd in het beleggingsproces en bestaat uit de volgende onderdelen:

- Integratie binnen het beleggingsbeleid.
- Actief aandeelhouderschap;
 - Engagement: aangaan van dialoog met ondernemingen om veranderingen te bewerkstelligen.
 - Stemmen op aandeelhoudersvergaderingen (proxy voting).

1) De Global Compact bestaat uit tien principes gerelateerd aan mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anticorruptie en vinden hun oorsprong in internationaal breed geaccepteerde verdragen zoals de Universele Verklaring inzake de Rechten van de Mens en de conventies van de International Labour Organisation.

De SDG's reflecteren een ontwikkelingsagenda van 17 doelen (thema's) die de wereld in 2030 tot een betere plek moeten maken. Deze doelen gaan over o.a. armoedebestrijding, toegang tot gezondheidszorg, onderwijs, duurzame energie en klimaatverandering.

- Uitsluiting;
 - Bedrijven die direct betrokken zijn bij tabak.
 - Bedrijven die direct betrokken zijn bij de productie van controversiële wapens.
 - Bedrijven met een ESG-rating van CCC of lager.
- Positieve selectie.

Kempen Capital Management (KCM) verzorgt als fiduciair manager de uitvoering van het MVB-beleid met betrekking tot doorlichten van de portefeuilles (screening), engagement en uitsluiting. KCM monitort in dit kader ook de wijze waarop de vermogensbeheerders die het beleggingsbeleid voor het pensioenfonds uitvoeren invulling geven aan maatschappelijk verantwoord beleggen.

Engagement

Het engagement-proces beoogt via dialoog verbetering te bewerkstelligen bij ondernemingen en fondsmanagers waar bepaalde ESG-aandachtspunten (environmental, social and governance) zijn geconstateerd. KCM gaat mede namens het pensioenfonds de dialoog aan met ondernemingen en fondsmanagers. Het doel van engagement is om verbetering van het ESG-beleid van ondernemingen en fondsmanagers en de implementatie van dit beleid te stimuleren. Om de impact te vergroten wordt zo veel als mogelijk gekozen voor een thematische engagement-aanpak, zoals in 2020 klimaat een belangrijk thema was. Bij het klimaatthema staat de opwarming van de aarde centraal en gaat de discussie vooral over 'stranded assets' (activa waarvan de waarde voor het einde van hun economische levensduur daalt of zelfs negatief wordt) en over CO₂ uitstoot.

Stemmen op aandeelhoudersvergaderingen (proxy voting)

Het pensioenfonds heeft momenteel geen discretionaire aandelenbeleggingen in haar beleggingsportefeuille en voert daarom geen eigen stembeleid. De beleggingsfondsen in de aandelenportefeuille hebben daarentegen wel een eigen stembeleid en geven hieraan uitvoering door te stemmen op de aandeelhoudersvergaderingen van de ondernemingen waarin zij belegd zijn. De wijze waarop hieraan uitvoering wordt gegeven wordt gemonitord door de fiduciair manager.

Uitsluiting

In lijn met de regelgeving heeft het pensioenfonds maatregelen genomen om niet te beleggen in ondernemingen die direct betrokken zijn bij de productie van anti-persoonsmijnen, kernkoppen, of clusterbommen. Daarnaast sluit het pensioenfonds bedrijven uit die onderdeel zijn van de tabaksector of met een MSCI ESG Research rating van CCC of lager. Daarnaast heeft het pensioenfonds sinds 2020 de ambitie om 100% van de beleggingen in instellingen die zich met delving van thermische steenkool bezighouden of energie produceren op basis van thermische kolen uit te sluiten. Een onderneming wordt ook uitgesloten van belegging als engagement met dit bedrijf niet resulteert in het gewenste effect.

De uitsluitingslijst (beschikbaar op de website van het pensioenfonds) is van toepassing op aandelen- en obligatiefondsen en eventuele discretionaire mandaten in deze categorieën waarin het pensioenfonds is belegd. De uitsluitingslijst is niet van toepassing in het geval de betreffende ondernemingen onderdeel zijn van een index die passief door het pensioenfonds wordt gevolgd. De uitsluitingslijst wordt jaarlijks bijgewerkt.

Positieve selectie

In het geval van positieve selectie worden bedrijven geselecteerd die hoog scoren op (bepaalde) ESG-factoren. Via een dergelijk beleid wordt getracht 'positieve' bedrijven te stimuleren in hun groei en ontwikkeling terwijl dit bij de 'negatieve' bedrijven juist niet gebeurt. Evenals bij uitsluiting het geval is, vereist positieve selectie volledige invloed op het selectieproces.

IMVB convenant

Het IMVB-convenant voor de pensioensector is op 1 januari 2019 in werking getreden. Uiterlijk 1 juli 2022 rapporteren en communiceren de deelnemende pensioenfondsen conform de OESO-richtlijnen en UNGP's over de resultaten van het ESG-beleid. Het bestuur van het pensioenfonds heeft dit convenant ondertekend. In 2020 en in het eerste kwartaal zijn de benodigde stappen gezet om in 2022 conform de richtlijnen te kunnen rapporteren en communiceren. Hiervoor is het MVB-beleid aangepast en op de benodigde punten uitgebreid.

Beleggingsresultaten 2020 in de excedentregeling

De excedentregeling van het pensioenfonds werd tot en met oktober 2020 uitgevoerd door NN Investment Partners BV (hierna: NN IP). Deelnemers in de excedentregeling hadden de mogelijkheid om de beschikbare premie te beleggen in lifecycles of om zelf te beleggen door middel van een keuze uit een door het pensioenfonds geselecteerde lijst van beleggingsfondsen. Onderstaande samenvatting van de beleggingsresultaten in 2020 tot het moment van overdracht heeft betrekking op de lifecycles.

Ook in de lifecycles wordt gebruik gemaakt van matching- en rendementsportefeuilles. In de matchingportefeuilles wordt getracht om het renterisico ten opzichte van de pensioenverplichtingen te beperken, waarbij drie verschillende beleggingsfondsen worden ingezet voor de verschillende looptijden. In de rendementsportefeuille wordt getracht om overrendement te realiseren, met name door gebruik te maken van aandelenbeleggingen. Hierin wordt tevens actief beheer toegepast.

De matchingportefeuille heeft in 2020 zowel in absolute als in relatieve zin positief bijgedragen aan de performance. Als gevolg van de rentedaling namen de absolute rendementen toe, vooral in de langere looptijden. De resultaten ten opzichte van de gehanteerde benchmarks waren tot en met oktober als volgt:

Liability Matching M: 1.6% (0.5% boven benchmark)
Liability Matching L: 13.6% (0.7% boven benchmark)
Liability Matching XL: 30.4% (0.7% boven benchmark)

De rendementsportefeuille heeft mede dankzij een sterke bijdrage vanuit actief beheer op aandelenbeleggingen tot en met oktober een rendement van 4,1% opgeleverd. Trends waar binnen de gehanteerde beleggingsfondsen op werd ingespeeld, zoals 'thuiswerken', 'internetwinkelen', 'digitalisering van entertainment', 'medische analytische apparatuur' en 'hernieuwbare energie' droegen sterk bij aan de goede performance.

Voor deelnemers die kort voor hun pensioendatum zaten heeft de hoge mate van renteafdekking (circa 90% vanaf 3 jaar voor pensioen) sterk bijgedragen aan een stabielere pensioen. De gedaalde rentes in 2020 zouden anders tot lagere pensioenuitkeringen hebben geleid. Ook de

allocatie naar rendement (ca. 20% in een neutraal profiel) heeft voor deze groep een positief resultaat opgeleverd. Voor jongere deelnemers die een grotere allocatie naar de rendementsportefeuille hebben en minder gebruik maken van rente-afdekking waren de resultaten eveneens positief, maar lagen de totaalrendementen op een lager niveau.

Beleggingsplan 2021

Vanwege de sluiting van het pensioenfonds heeft het bestuur in 2020 een ALM-studie uitgevoerd en de risicohouding opnieuw vastgesteld. De ALM-studie en nieuwe risicohouding hebben geleid tot aanpassingen in het strategisch beleggingsbeleid:

- De renteafdekking wordt statisch vormgegeven in plaats van dynamisch;
- De allocatie naar de categorie aandelen is verhoogd ten laste van bedrijfsobligaties. Binnen aandelen wordt de allocatie naar ontwikkelde landen verhoogd ten laste van aandelen opkomende landen;
- De allocatie naar hoogrentende landen (EMD) komt volledig te vervallen.

Het beleggingsbeleid voor 2021 wijkt niet af van het strategische beleggingsbeleid.

Communicatiebeleid

In 2020 is door het bestuur een nieuw communicatiebeleidsplan opgesteld in verband met de sluiting van het pensioenfonds per 1 januari 2020. Door de keuze van een andere uitvoerder voor de pensioenregeling van Van Lanschot Kempen is het pensioenfonds van mening dat het bevorderen van het pensioenbewustzijn niet langer een primaire taak is van het pensioenfonds. De focus voor de pensioencommunicatie ligt daarom op de communicatie over de persoonlijke consequenties van het gesloten pensioenfonds, de toekomst van het fonds in combinatie met de pensioenen van de deelnemers/pensioengerechtigden en de wettelijk verplichte communicatie.

De belangrijkste uitgangspunten van het communicatiebeleid zijn:

- De communicatie van het pensioenfonds is begrijpelijk, klantgericht en zoveel mogelijk persoonlijk.
- Het pensioenfonds communiceert eerlijk en transparant.

-
- Het pensioenfonds geeft inzicht in de onzekerheden en risico's van de afgesproken pensioenregeling.
 - Bij belangrijke wijzigingen is het pensioenfonds proactief en wordt de informatie gebracht aan de deelnemers.
 - Het pensioenfonds heeft een sterke voorkeur voor digitaal, maar als een deelnemer voorkeur heeft voor papier dan is de communicatie zo nodig ook op papier verkrijgbaar.

Communicatie 2021

Het bestuur heeft besloten om in 2021 regelmatig te communiceren over de stand van zaken in het onderzoek naar de mogelijkheden voor de toekomst. Ook wanneer er geen grote wijzigingen aan te kondigen zijn is het voor de deelnemers en andere betrokkenen goed om te weten waar het bestuur mee bezig is en welke opties onderzocht worden.

Toekomstparagraaf

Onderzoek Toekomst

Het bestuur van het pensioenfonds heeft, zoals hiervoor beschreven, in 2020 een start gemaakt met het onderzoek naar de toekomst van het pensioenfonds. Door de sluiting van het pensioenfonds is aandacht voor de toekomstbestendigheid nog belangrijker geworden. In het toekomstonderzoek is in eerste instantie gekeken naar welke beoordelingscriteria belangrijk zijn bij een oplossing voor de toekomst. Hierbij wordt bijvoorbeeld gekeken naar kans op indexatie, kans op het korten van het pensioen, kosten en het behoud van inspraak. Daarnaast wordt geïnventariseerd wat er op dit moment te kiezen valt, zowel wat betreft uitvoeringsvorm als uitvoerder.

Een complicerende factor in dit onderzoek is de komst van het nieuwe pensioenstelsel. Er ligt een wetsvoorstel waarop in de consultatieronde een kleine 500 reacties zijn gekomen, welke allemaal beoordeeld moeten worden en waarschijnlijk zullen leiden tot aanpassingen in het wetsvoorstel. Hierdoor is het lastig om op dit moment een helder beeld te krijgen van de mogelijkheden in de markt en de keuzes die er bestaan voor een eventuele overdracht van de opgebouwde aanspraken en pensioenen.

Het doorgaan als gesloten fonds behoort nadrukkelijk tot de mogelijkheden. Daarnaast zijn er bij overdracht van de aanspraken en pensioenen naar een andere pensioenuitvoerder de volgende opties:

- Overdracht aan een pensioenverzekeraar
- Aansluiting bij een algemeen pensioenfonds
- Aansluiting bij een bedrijfstakpensioenfonds

Al deze vormen bieden verschillende uitkomsten met betrekking tot autonomie, kosten en de kans op indexatie of korting. Daarnaast maakt het ook nog uit welke uitvoeringsvorm bij welke uitvoerder wordt gekozen.

Daarbij moet een inschatting worden gemaakt van de effecten van het nieuwe pensioenstelsel.

Het bestuur is van mening dat het op de lange termijn in stand houden van het gesloten pensioenfonds geen optie is, omdat uiteindelijk de schaalgrootte te beperkt zal worden om zelfstandig voort te blijven bestaan. Wellicht is het overbruggen gedurende de onzekerheid van de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel wel de beste optie, waardoor het gesloten fonds nog enkele jaren voortbestaat. Dat zal ook weer afhankelijk zijn die de eisen van de nieuwe wetgeving gaan stellen aan gesloten pensioenfonds.

Op dit moment liggen alle opties nog op tafel en probeert het bestuur van het pensioenfonds zoveel mogelijk informatie te verkrijgen die nodig is om een goed afgewogen keuze te kunnen maken.

De verwachting is dat een eventuele keuze op zijn vroegst pas in de tweede helft van 2021 kan worden gemaakt, mede afhankelijk van de voortgang van het wetgevingstraject en het aanbod van de pensioenuitvoerders. Deelnemers en andere betrokkenen worden periodiek via de website van het pensioenfonds geïnformeerd over de ontwikkelingen in het project Toekomst.

Op het moment dat er echt besluiten genomen worden wordt dit uiteraard ook aan de deelnemers en pensioengerechtigden persoonlijk per brief gecommuniceerd.

Gebeurtenissen na balansdatum

Gefaseerde overgang naar nieuwe UFR-parameters vanaf 1 januari 2021

De technische voorzieningen zijn vastgesteld op basis van de rentetermijnstructuur van De Nederlandsche Bank per 31 december 2020 en de factoren zoals genoemd in de grondslagen bij de jaarrekening.

De Nederlandsche Bank heeft toegelicht dat de rentetermijnstructuur de komende jaren in vier stappen wordt gewijzigd. Een wijziging die volgt uit het advies van de Commissie Parameters.

Tezamen met het effect van de verwachte daling van het tienjaars voortschrijdende gemiddelde van de rente zal een verhogend effect op de technische voorzieningen ontstaan wat een drukkend effect op de dekkingsgraad heeft.

Verslag raad van toezicht

Inleiding

Bij de Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot is per 1 juli 2020 een Raad van Toezicht (raad) ingesteld. Voor 1 juli 2020 was er sprake van een Visitatiecommissie. Een Raad van Toezicht heeft een zwaardere rol en meer bevoegdheden dan een Visitatiecommissie.

De raad rapporteert jaarlijks schriftelijk zijn bevindingen over het functioneren van het bestuur respectievelijk het fonds. Dit document bevat een samenvatting van het uitgebrachte rapport.

Het rapport is één van de onderdelen van de werkzaamheden van de raad en is resultaat van een integraal intern toezicht proces.

Taken raad van toezicht en verslag 2020

De raad is ter uitoefening van het intern toezicht vijfmaal bijeengekomen in de tweede helft van 2020 en heeft een zelfevaluatie uitgevoerd. Daarnaast zijn er diverse afspraken geweest met het bestuur, het dagelijks bestuur, de sleutelfunctiehouders en het verantwoordingsorgaan. Verder is er periodiek contact geweest tussen de voorzitter van het bestuur en de voorzitter van de raad. Daarnaast heeft de voorzitter van de raad ook periodiek contact met de voorzitter van het verantwoordingsorgaan.

Beschrijving aanpak intern toezicht

De raad rapporteert over het toezicht over het afgelopen jaar aan de hand van de acht thema's van de Code Pensioenfonds op welke wijze de Code binnen het pensioenfonds wordt nageleefd en toegepast. De raad heeft het toezicht in 2020 toegespitst op de volgende drie punten:

1. Uitoefenen van intern toezicht door het bestuderen van specifieke onderwerpen;

2. Uitoefenen van intern toezicht door het beoordelen van de mate waarin wordt voldaan aan de normen in de Code Pensioenfonds;
3. Uitoefenen van advies- en goedkeuringsrechten.

In 2020 heeft de raad na haar aantreden haar goedkeuring verleend aan de volgende onderwerpen:

1. De gedeeltelijke collectieve waardeoverdracht voor de opgebouwde rechten binnen de beschikbare premieregeling
2. Beloningsbeleid
3. Functieprofiel bestuurslid en voorzitter communicatiecommissie
4. Functieprofiel bestuurslid en lid beleggingscommissie.

Daarnaast heeft de raad haar verklaring van geen bezwaar afgegeven voor de benoeming van de heer I. Maas en de herbenoeming van de heer R. van der Ven.

Met betrekking tot toezichtjaar 2020 heeft de raad verantwoording afgelegd over de uitvoering van haar taken en de uitoefening van de bevoegdheden aan het verantwoordingsorgaan. De raad legt verantwoording af aan overige stakeholders middels een verkorte versie van deze rapportage in het jaarverslag 2020.

Goedkeuring bestuursverslag en jaarrekening

Het goedkeuren van het besluit van het bestuur tot het vaststellen van het bestuursverslag en jaarrekening is één van de taken van de raad.

De raad heeft overleg gehad met de certificeren actuaris en accountant en heeft tijdens de bestuursvergadering op 17 juni 2021 het besluit van het bestuur tot vaststellen van het bestuursverslag en jaarrekening goedgekeurd.

Bevindingen toezicht

Opvolging aanbevelingen voorgaande jaren

Zoals ieder jaar is er door het bureau een overzicht gemaakt van de aanbevelingen van de visitatiecommissie, het verantwoordingsorgaan, de certificerend actuaaris en de accountant. De raad heeft vastgesteld dat het bestuur serieus omgaat met de aanbevelingen.

Governance

Het bestuur is deskundig. Wel kan de totale organisatie (governance) van het bestuur verbeterd worden, waardoor de tijdsdruk voor bestuurders verlaagd kan worden, efficiënter en effectiever bestuurd kan worden en de bestuurlijke processen zorgvuldiger kunnen verlopen. De raad is hierover in gesprek met het bestuur en ziet hier ook een duidelijke rol voor de risicomanager.

In 2020 hebben twee bestuursleden afscheid genomen en hiervoor zijn twee nieuwe bestuurders in de plaats gekomen. De raad heeft vastgesteld dat opvolging en overdracht van de oude naar de nieuwe bestuursleden adequaat is gebeurd. Verder heeft de raad aandacht gevraagd voor de opvolging van de onafhankelijk voorzitter wiens laatste termijn medio 2021 afloopt.

In 2020 is de collectieve waardeoverdracht van het beschikbare premie deel afgerond en is het bestuur gestart met een oriëntatie naar de toekomst van het per 1 januari 2020 gesloten pensioenfonds. Door de feitelijke invulling van de sleutelfunctiehouders is de governance versterkt. Ook door de visitatiecommissie te vervangen door een raad van toezicht heeft er een versterking van de governance plaatsgevonden.

Risicomanagement en uitbesteding

In 2020 is het fonds verder gegroeid in het integrale risicomanagementbeleid en uitvoering daarvan. De sleutelfunctiehouders zijn benoemd en goedgekeurd door de toezichthouders. Op een aantal onderdelen vindt reeds een periodieke evaluatie plaats. Ook in de rapportages en het integraal onderdeel uit laten maken van het besturen van het fonds is het risicomanagement verbeterd.

De raad heeft aandacht gevraagd voor een expliciet oordeel vanuit risicomanagementoptiek op bestuurlijke vraagstukken. Dit bevordert de discussie in het bestuur en de kwaliteit en gedragenheid van de besluitvorming.

Bij de herijking van het uitbestedingsbeleid is in 2019 door het bestuur getoetst in hoeverre het eigen beleid wordt nageleefd. In 2020 heeft het bestuur in aanvulling hierop een aanvullende analyse gedaan of de beheersmaatregelen uit het beleid ook voldoende terugkomen in het risicoraamwerk. Afgezien van de positieve uitkomst van deze analyse juicht de raad deze werkwijze toe. Daarnaast zijn alle externe dienstverleners ook in 2020 weer geëvalueerd.

De raad adviseert de beheersing van de IT-risico's (inclusief de compliance) in de gehele uitbestedingsketen onderdeel te laten zijn van het managen van het uitbestedingsrisico.

Beleggingsbeleid en vermogensbeheer

De raad heeft waardering voor de manier waarop het bestuur door het turbulente beleggingsjaar 2020 is gemanoeuvreed. Er is de nodige aandacht geweest voor de onzekerheden die het COVID-19 virus, maar ook de Brexit, brachten. Het bestuur heeft in deze woelige tijden koers gehouden, hetgeen positief heeft uitgepakt voor de deelnemers.

Het geheel van het strategisch beleggingsbeleid, de beleggingsrichtlijnen, het MVO beleid en Investment cases is zorgvuldig op elkaar afgestemd en helder gedocumenteerd. Ook de wijze waarop het fonds verantwoording aflegt over niet-financiële risico's, maar bijvoorbeeld ook over de status van de implementatie van het IMVB-convenant is adequaat.

De raad heeft geconstateerd dat het feitelijke rendement van de portefeuille stevig afwijkt van het rendement van de strategische benchmark. Hoewel het relatieve rendement in het vierde kwartaal zich enigszins hersteld heeft, heeft de raad het bestuur gevraagd te onderzoeken of (a) deze uitslagen passen bij de risicohouding cq. het risico-budget dat hiervoor beschikbaar is en (b) of het actieve risico wel adequaat beheerd wordt.

Kosten

Het bestuur is bewust bezig met de kosten van het fonds. Het dagelijks bestuur bespreekt periodiek de feitelijke kosten versus het budget van het pensioenfonds. Ook heeft het bestuur meegedaan aan een benchmark onderzoek om de kosten over het verslagjaar 2019 te kunnen vergelijken met een relevante peergroup.

De raad heeft aandacht gevraagd voor de wijze van rapporteren en onderbouwen van kosten zoals bijvoorbeeld transactiekosten en de kosten voor de veranderagenda.

Communicatie

Het bestuur heeft het afgelopen jaar voldoende gecommuniceerd met alle belanghebbenden.

Er is een communicatiebeleidsplan toegespitst op een gesloten pensioenfonds in de loop van 2020 vastgesteld. Afgelopen jaar is specifiek aandacht besteedt aan de communicatie over de collectieve waardeoverdracht voor de beschikbare premiereregeling en de toekomst van het pensioenfonds.

De raad heeft het bestuur als aandachtspunt meegegeven het periodiek verstrekken van actuele informatie aan alle belanghebbenden en te (laten) toetsen hoe deze informatie bij de diverse belanghebbenden wordt ontvangen.

Speerpunten van de raad in 2020

De raad had in 2020 de volgende speerpunten: Afwikkeling traject van het worden van een gesloten pensioenfonds en de gedeeltelijke collectieve waardeoverdracht

Het traject rond de collectieve waarde overdracht van de beschikbare premiereregeling is afgerond. Het proces dat hieraan ten grondslag heeft gelegen naar het oordeel van zowel de raad, maar ook van het bestuur, beter gekund. Dankzij de niet aflatende inzet en betrokkenheid van het bestuur en ondersteuners is het traject vlot getrokken en was het uiteindelijke eindresultaat een succesvolle overdracht.

Door de waardeoverdracht is de pensioenadministratie aanzienlijk vereenvoudigd, hetgeen naar verwachting ook een positief effect zal hebben op de toekomstige uitvoeringskosten.

Toekomst pensioenfonds waarin geen aanspraken meer worden opgebouwd

In 2020 is het bestuur gestart met een oriëntatie op haar toekomst als gesloten pensioenfonds. Daarbij laat het bestuur zich ondersteunen door een externe partij en zijn reeds enkele analyses (Marktverkenning, ERB en ALM) uitgevoerd.

De raad heeft er bij het bestuur op aangedrongen om in de verdere stappen rekening te houden met alle alternatieven, inclusief de nieuwe nog niet uitgekristalliseerde alternatieven die zijn ontstaan als gevolg van de Wet Toekomst Pensioenen/ het Nieuwe Pensioencontract. Op deze wijze wordt er een gedegen fundament gelegd voor de besluitvorming van het bestuur later in het traject.

Financiële opzet.

Er zijn eind 2019 en in 2020 door het bestuur diverse onderzoeken uitgevoerd naar de financiële opzet en de houdbaarheid van het nu gesloten pensioenfonds. Er is hieruit naar voren gekomen dat het zijn van een gesloten fonds op korte en middellange termijn nauwelijks effect heeft op het pensioenresultaat van de verschillende groepen deelnemers, ook in vergelijking tot de onderzochte alternatieven. Ook is uit de onderzoeken naar voren gekomen dat de kans op korten op korte en middellange termijn niet al te hoog hoeft te worden ingeschat. De kans op toeslagverlening is echter op dezelfde horizon evenmin realistisch. De raad ondersteunt de conclusie van het bestuur dat een zorgvuldig besluitvormingstraject hierdoor prevaleert boven een snelle overdracht.

Beoordeling toepassing Code Pensioenfonds

De raad heeft het toepassen van de code beoordeeld aan de hand van de acht thema 's van de Code pensioenfonds

Vertrouwen waarmaken

Het bestuur voldoet over het geheel gezien aan de gestelde normen. Het bestuur voert zijn taken uit waarbij de belanghebbenden centraal staan. Het bestuur legt verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan en geeft de raad voldoende informatie om toezicht te houden.

Verantwoordelijkheid nemen

Het bestuur neemt zijn verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de pensioenregeling. De uiteindelijk in 2020 afgeronde collectieve waardeoverdracht voor het beschikbare premiedeel heeft veel van het bestuur gevegd. Hiervoor heeft zij verantwoordelijkheid genomen. Het bestuur heeft het collectieve waardeoverdracht traject geëvalueerd en voor nieuwe trajecten verbeterpunten geformuleerd.

Integer handelen

Het bestuur bevordert een cultuur van integriteit en compliance. Er is een gedragscode, er is voldoende aandacht voor integriteit (nevenfuncties, bijwonen van bijeenkomsten, ed. worden iedere vergadering gemeld), de juridische documenten zijn op orde, het fonds kent een klokkenluidersregeling en vraagt hier ook naar bij externe dienstverleners. De raad heeft geen verslag aangetroffen vanuit de compliance-functie. Er wordt alleen een verslag gemaakt over de naleving van de gedragscode.

Kwaliteit nastreven

Het fonds stelt hoge kwaliteitseisen, voert daar beleid op en is een lerende organisatie.

Het bestuur is collectief verantwoordelijk voor zijn functioneren en waarborgt dat de leden onafhankelijk en kritisch kunnen opereren. De voorzitter is eerste aanspreekpunt; hij is als eerste verantwoordelijk voor zorgvuldige besluitvorming en procedures.

Het eigen functioneren is voor het bestuur en voor de raad een continu aandachtspunt. Het bestuur en de raad evalueren in elk geval jaarlijks het eigen functioneren van het orgaan als geheel en van de individuele leden. Het bestuur zorgt voor permanente educatie van zijn leden.

Het bestuur bewaakt de kwaliteit van de partijen waaraan wordt uitbesteed en adviseurs door minimaal een keer per jaar te evalueren. Verder worden de commissies, dagelijks bestuur en bestuur periodiek geëvalueerd.

Zorgvuldig benoemen

Het fonds handelt zorgvuldig bij (her) benoeming en ontslag, en zorgt voor geschiktheid, complementariteit en diversiteit in de samenstelling van de organen van het fonds.

Het bestuur is er in geslaagd de vacatures in het bestuur in 2020 op een goede wijze in te vullen. Door de wisselingen is de diversiteit in het bestuur afgenomen, er zijn geen vrouwelijke bestuursleden meer. Verder blijft het zo dat er geen bestuursleden onder de 40 zijn.

Gepast belonen

Het fonds voert een verantwoord en beheerst beloningsbeleid, gericht op kwaliteit, continuïteit en consistentie.

Voor de vaststelling van de hoogte van de beloningen is gekeken naar de richtlijnen van de Pensioenfederatie (aanbevelingen voor deskundig en competent pensioenfondsbestuur) en naar de vergoedingen die in de markt gevraagd worden.

Toezicht houden en inspraak waarborgen

Het fonds waarborgt intern toezicht op de kwaliteit en integriteit van de bedrijfsvoering.

De raad draagt bij aan effectief en slagvaardig functioneren van het pensioenfonds en aan beheerste en integere bedrijfsvoering en betreft de Code bij de uitoefening van zijn taak.

Transparantie bevorderen

Het fonds streeft openheid na, communiceert over missie, strategie en risico's en legt verantwoording af over gevoerd beleid.

Het bestuur geeft inzicht in missie, visie en strategie, is duidelijk over haar besluitvorming, vervult haar taken op een transparante manier, stelt beleid vast over communicatie, rapporteert (in haar bestuursverslag) over naleving van de Code Pensioenfondsen en zorgt voor een adequate klachten- en geschillenprocedure.

Speerpunten van de raad voor 2021

De raad heeft na overleg met het bestuur en het verantwoordingsorgaan de volgende speerpunten vastgesteld:

1. De werking van de governance, waaronder het inrichten van de regierol en de opvolging van de onafhankelijk voorzitter. De laatste termijn van de onafhankelijk voorzitter loopt in augustus 2021 af. Verder zal de werking van de strategie, counter vailing power en three lines of defense bij de oordeelsvorming en besluitvorming binnen het bestuur gevolgd worden;
2. De toekomst van het pensioenfonds. Hier zal nadruk liggen op het strategische kader, een duidelijke en complete planning waarin de benodigde processtappen zijn opgenomen. Ook zal aandacht zijn voor de communicatie naar stakeholders en belanghebbenden.

Dankwoord

Als raad willen wij onze waardering uitspreken over de grote inzet van de bestuursleden en degene die hun daarbij ondersteund hebben.

's-Hertogenbosch, 17 juni 2021

L.E.M. Duynstee (voorzitter)

S.J. Nauta

G. Schreurs

Reactie Bestuur

Het bestuur dankt de raad van toezicht (RvT) voor het eerste rapport en de inzet voor het tweede half jaar van 2020.

De raad heeft op gestructureerde, gedegen en transparante wijze invulling gegeven aan zijn taken en bevoegdheden.

Het bestuur herkent de aanbevelingen, die gedurende het jaar ook al met de RvT zijn besproken en zal deze meenemen bij zijn werkzaamheden. Aan een aantal van de door de raad van toezicht genoemde onderwerpen en bevindingen wordt ook

in dit jaarverslag aandacht besteed.

Bij een aantal bevindingen heeft het bestuur een korte toelichting:

Het bestuur begrijpt de zorg van de RvT over de governance van het pensioenfonds en met name de opmerking over verlaging van tijdsdruk bij bestuursleden. Het is een bewuste keuze van het pensioenfonds om tot op zekere hoogte operationeel bezig te zijn. Uiteraard is het belangrijk dat het bestuur voldoende tijd heeft om te besturen, maar we vinden het ook heel belangrijk om als bestuur volop betrokken te zijn bij de lopende projecten, zoals afgelopen jaar de collectieve waardeoverdracht van de kapitalen in de excedentregeling en de komende periode het project Toekomst.

Het extra inzetten van externe adviseurs of het uitbreiden van de werkzaamheden van het bestuursbureau zou hierbij ook mogelijk zijn, maar op dit moment voelt het bestuur zich comfortabel bij de huidige werkwijze. Het bestuur is van mening dat de bestuurlijke belasting als gevolg van deze werkwijze acceptabel en goed verdeeld is.

Afgelopen jaar en begin 2021 is het risicomanagementbeleid onder de loep genomen en het proces verder aangescherpt. De risicomatrix is vereenvoudigd, waardoor het voor de risicohouders eenvoudiger is om de aan hen toebedeelde risico's te monitoren. Daarnaast is een Uitbestedings- en IT commissie gestart voor de eerstelijns monitoring van deze specifieke risico's. In de commissie wordt gebruik gemaakt van de expertise van verschillende partijen, waaronder een specialist op het gebied van IT-risico. Zo wordt dit belangrijke risico beter gemonitord en kunnen de bestuursleden hun kennis op dit gebied verbreden.

Voor de communicatie heeft het bestuur besloten om vaker te gaan communiceren met de deelnemers en overige betrokkenen. Hierbij is het van belang dat de communicatie eenvoudig te begrijpen is en is opgesteld vanuit het perspectief van de deelnemer. Ook als er geen concrete stappen te melden zijn, zal het fonds de belanghebbenden proactief informeren over de stand van zaken. Dit sluit aan bij het advies van de RvT op dit gebied.

Het bestuur is van mening dat de instelling van een RvT een positieve stap is geweest, gelet op alle besluiten die voor de toekomst moeten worden genomen. Het is prettig om te kunnen sparren met de leden van de raad en gebruik te kunnen maken van hun kennis en expertise. Bovendien is een extra orgaan dat meekijkt of de juiste procedures worden gevolgd en of er geen belangrijke stappen worden overgeslagen van grote waarde voor de bestuurlijke kwaliteit. Het bestuur ziet dan ook met vertrouwen uit naar een voortzetting van deze samenwerking in de komende jaren.

Oordeel Verantwoordingsorgaan

Algemeen

Conform de Pensioenwet en de Code Pensioenfonds geeft het Verantwoordingsorgaan (VO) jaarlijks een oordeel over het handelen van het Bestuur.

In 2020 bestond het VO uit vier leden, twee vertegenwoordigers van de werknemers, één vanuit de werkgever en één vanuit de pensioengerechtigden. Over het gehele jaar 2020 bestond het VO uit Emilie Schols (namens pensioengerechtigden) en Jacco Vreugdenhil (namens medewerkers Van Lanschot). Daarnaast is Ton Cremers (namens medewerkers) per 1 juli toegetreden als vervanger van Jan Willem Heukensfeldt Jansen. Imre Maas heeft medio 2020 de overstap gemaakt van het VO naar het bestuur van het pensioenfonds. Begin 2021 is Tosca Holtland toegetreden namens de werkgever.

Werkwijze

Om tot een oordeel te komen heeft het VO kennisgenomen van het verslag van de Raad van Toezicht. Daarnaast is onder andere kennisgenomen van het concept jaarverslag, concept actuariel jaarverslag, concept verslag van de accountant en het conceptrapport van de certificerende actuaris. Ook zijn gesprekken gevoerd met de adviserende en certificerende actuaris, de accountant, de voorzitters van de Beleggings-, Risicomanagement-, IT en uitbesteding- en Communicatiecommissie.

In 2020 heeft het VO vier keer regulier overlegd met het bestuur. Daarnaast heeft incidenteel overleg plaatsgevonden over onder andere de risicohouding, de toekomstmogelijkheden van het fonds en de Collectieve Waardeoverdracht van de excedentregeling. Ook is het VO door het bestuur uitgenodigd om aanwezig te zijn bij onderdelen van zijn beleidsdag om kennis te nemen van presentaties van specialisten. Ongeveer maandelijks spreken de voorzitters van het bestuur en het VO elkaar om bij te praten over lopende zaken. Deze informatievoorziening waardeert het VO zeer.

Met de Raad van Toezicht, die actief is vanaf zomer 2020, heeft het VO tweemaal overleg gevoerd. De voorzitters van de Raad van Toezicht en het VO spreken elkaar eveneens ongeveer maandelijks over lopende zaken.

Oordeel 2020

In overleggen met het bestuur zijn naast de voortgang van de reguliere activiteiten met name de thema's toekomst fonds en de Collectieve Waardeoverdracht ter sprake gekomen.

Toekomstuitvoering van de pensioenregeling

Sinds de werkgever begin 2020 de pensioenuitvoering elders heeft ondergebracht, is het pensioenfonds gesloten. Het fonds heeft een relatief beperkte omvang en een relatief hoge kostenstructuur. Het VO heeft er de afgelopen jaren diverse malen op aangedrongen te onderzoeken in hoeverre de huidige uitvoeringsvorm nog steeds de meest optimale is. Het feit dat het fonds nu gesloten is, maakt dit onderzoek des te urgenter. Het VO beseft terdege dat in de huidige omgeving, waarin een nieuw pensioencontract slechts op hoofdlijnen bekend is, het maken van keuzes lastig is. Vanzelfsprekend staat zorgvuldigheid in de besluitvorming voorop. Desalniettemin meent het VO dat het bestuur met een projectmatige aanpak meer vooruitgang had kunnen boeken in het uitwerken van de huidige uitvoeringsvorm ten opzichte van alternatieve uitvoeringsvormen.

Collectieve Waarde-overdracht

Het traject van de Collectieve Waardeoverdracht van de excedentregeling heeft veel tijd en aandacht gevestigd van het bestuur. De complexiteit van dit traject lijkt te zijn onderschat. De benodigde tijdsinvestering voor dit traject heeft tot gevolg gehad dat er minder (of pas veel later) intensieve aandacht was voor andere zaken,

zoals bijvoorbeeld de toekomstige uitvoering van de pensioenregeling.

Communicatie

Het pensioenfonds heeft zich het afgelopen jaar ingespannen om informatie te verstrekken over het gesloten fonds en een mogelijke route naar de toekomst. Omdat daarover nog veel onduidelijk is, is het onvermijdelijk dat de informatie niet direct voorziet in de behoefte van de deelnemer. De informatie is erg zendergericht. Het VO vindt het van belang dat in de communicatie steeds wordt aangesloten bij de (latente) informatiebehoefte van de deelnemers.

Er is uitgebreid gecommuniceerd rond het traject van Collectieve Waardeoverdracht. De informatieverstrekking aan de deelnemers was zeer omvangrijk en vooral technisch van aard. Dat nodigt doorgaans niet uit tot het grondig lezen van de informatie. Het VO heeft het bestuur daarom gedurende het verslagjaar geadviseerd gebruik te maken van een specialistisch communicatiebureau. Het VO vindt het spijtig dat dit niet is gebeurd.

Governance

In het verslagjaar is het bestuur overgegaan tot de instelling en benoeming van een Raad van Toezicht. Het VO had hier al vaker op aangedrongen en is dan ook verheugd dat het intern toezicht nu wordt uitgevoerd door een Raad van Toezicht.

In het verslagjaar is een bestuurslid van werknemerszijde (met als specialisatie vermogensbeheer) extern geworven. Hoewel het VO geen enkel bezwaar heeft tegen de persoon van het nieuwe bestuurslid, vindt het VO het niet vanzelfsprekend dat paritaire bestuursleden extern worden geworven en dat de rekening daarvoor bij het fonds komt te liggen. Het VO vindt het spijtig dat het bestuur deze rekening zonder meer geaccepteerd heeft en hierover niet in gesprek is gegaan met de ondernemingsraad en/of de werkgever.

Het VO vindt het eveneens spijtig dat bij de vervulling van de vacature onvoldoende rekening is gehouden met diversiteit binnen het bestuur.

Het bestuur laat zich, naast het Bestuursbureau, op deelgebieden bijstaan door verschillende externe adviseurs en specialisten. Het risico bestaat dat de ondersteuning erg gefragmenteerd wordt en er onvoldoende samenhang en regie is. Dit is een risico dat niet onderschat moet worden.

Beleggingsbeleid

Het VO is van mening dat het beleggingsbeleid evenwichtig is en rekening houdt met de belangen van verschillende groepen. Het afgelopen jaar heeft het bestuur een onderzoek 'risicodraagvlak en –tolerantie' uitgevoerd waaraan ook de leden van het VO hebben deelgenomen. Aan de hand van dit onderzoek heeft een nieuwe ALM-studie plaatsgevonden waaruit naar voren is gekomen dat de oorspronkelijke doelstellingen van toeslagverlening op korte en middellange termijn niet realistisch zijn. Het VO waardeert dat het bestuur duidelijk probeert te communiceren over de minimale kans op toekomstige indexatie.

Gegeven de besluitvorming op het gebied van de beleggingen heeft het VO twijfels of in het verslagjaar de beleggingsvraagstukken voldoende aandacht hebben gekregen van de bestuursleden die geen zitting hebben in de beleggingscommissie.

In de afgelopen jaren heeft het pensioenfonds stappen gezet in het verduurzamen van de beleggingsportefeuille. De maatschappelijke en wettelijke eisen hieromtrent nemen steeds toe. Het VO moedigt het bestuur aan om hierop verdere stappen te nemen.

Kostenbeheersing

Een kostenefficiëntere uitvoering kan bijdragen aan het pensioenresultaat van de deelnemers. Pensioenfonds F. van Lanschot is met een belegd vermogen van inmiddels ongeveer € 1 miljard een relatief klein gesloten. De kosten die samenhangen met de uitvoering van de pensioenregeling zijn bovengemiddeld ook ten opzichte van de peers. Het gesloten fonds heeft op zichzelf een ruime kostenvoorziening. Doordat het project voor de toekomstige uitvoering van de pensioenregeling vertraging oploopt, is de kans aanwezig dat deze kostenvoorziening toch niet voldoende blijkt. Daardoor bestaat het risico dat verdere kosten die samenhangen met dit project invloed hebben op de dekkingsgraad. Het VO vindt dit niet wenselijk en vraagt derhalve aandacht voor dit onderwerp.

Conclusie

Het verantwoordingsorgaan constateert dat het bestuur in 2020 deskundig en gedegen uitvoering heeft gegeven aan de pensioenregeling.

In de gesprekken die wij in het kader van het jaarwerk voerden met bestuur en commissies, heeft het VO een reflectie gezien op eigen handelen. Het VO is daar blij mee. Het VO heeft voor het jaar 2021 een aantal aandachtspunten.

Binnen de kaders van zorgvuldige en evenwichtige besluitvorming vindt het VO het van belang dat er tempo wordt gemaakt met betrekking tot het vraagstuk van de toekomstige uitvoering van de pensioenregeling. Wat communicatie betreft, vindt het VO het van belang dat er helder en duidelijk wordt gecommuniceerd vanuit de (latente) informatiebehoefte van de deelnemer. Tot slot vraagt het VO aandacht voor risicomangement met name waar sprake is van fragmentatie van de externe dienstverlening.

Reactie Bestuur

Het bestuur dankt het verantwoordingsorgaan (VO) voor haar inzet in het afgelopen jaar.

We zijn van mening dat de relatie met het VO het afgelopen jaar geïntensiveerd is, mede doordat we regelmatig overleggen hebben ingepland om de voortgang in het project Toekomst te bespreken. Het bestuur onderschrijft de wens van het VO om door middel van een projectmatige aanpak te komen tot de beste keuze voor de deelnemers op de middellange en lange termijn. In de eerste maanden van 2021 is daarom door het bestuur gewerkt aan een plan van aanpak, om de verschillende fases van een dergelijk project inzichtelijk te maken. Hierbij hoort ook een kosteninschatting. Op het moment dat een project meer tijd kost dan vooraf gepland kunnen de kosten oplopen en dat is iets om scherp in de gaten te houden. Het bestuur is van mening dat zorgvuldigheid in de besluitvorming voorop blijft staan.

In 2020 is veel tijd en energie gestoken om de collectieve waardeoverdracht van de kapitalen uit de excedentregeling te realiseren. Bij dit proces waren veel verschillende partijen betrokken, waardoor er regelmatig overleg nodig was om het project zo efficiënt mogelijk te laten verlopen. Tussentijds en na de afronding van het project is een evaluatie uitgevoerd door het bestuur, de lessen die hieruit zijn getrokken worden meegenomen in het project Toekomst.

Het bestuur heeft de aandacht voor beleggingsbeleid in de bestuursvergaderingen in 2021 geïntensiveerd, waardoor de counter vailing power beter tot uitdrukking komt.

Communicatie met de deelnemers en overige betrokkenen is en blijft een belangrijk aandachtspunt voor het bestuur. Hierbij is het van belang dat de communicatie eenvoudig te begrijpen is en is opgesteld vanuit het perspectief van de deelnemer. We hebben gemerkt dat het belangrijk is om ook te communiceren op momenten dat er eigenlijk weinig nieuws te melden is. Deelnemers willen weten wat er met hun pensioenen gaat gebeuren en hoe naar de toekomst wordt gekeken, ook wanneer er nog geen concrete stappen gemeld kunnen worden. Daarom heeft het bestuur besloten om hier in 2021 nog meer aandacht aan te besteden en op regelmatige basis te communiceren. Hierbij wordt, naast de gebruikelijke nieuwsberichten op de website, gekeken naar andere methodes zoals het organiseren van een webinar, waarin deelnemers ook hun vragen kunnen stellen aan bestuursleden.

De toevoeging van een raad van toezicht (RvT) aan de governance van het pensioenfonds is bij de overgang naar een gesloten fonds een bewuste keuze van het bestuur geweest. Bij keuzes over de toekomst en projecten zoals de collectieve waardeoverdracht van de kapitalen van de excedentregeling heeft de RvT een goedkeuringsrecht en daarnaast geeft de betrokkenheid van de RvT het bestuur de mogelijkheid om te sparren over belangrijke keuzes voor de deelnemers.

De opmerkingen van het VO over de organisatie van het pensioenfonds zal het bestuur meenemen in de aanstaande zelfevaluatie.

Het bestuur kan zich vinden in de positief-kritische houding van het verantwoordingsorgaan. Hierdoor houden we elkaar scherp en kunnen verdere verbeteringen worden doorgevoerd.

De aanbevelingen van het VO worden meegenomen in de werkzaamheden voor 2021 en daarna.

Jaarrekening

Balans per 31 december

(na bestemming saldo; in duizenden euro)

Activa	2020	2019
Beleggingen voor risico pensioenfondsen [1]		
Vastgoedbeleggingen	80.754	79.858
Aandelen	312.954	314.198
Vastrentende waarden	789.762	715.905
Derivaten	796	1.053
	1.184.266	1.111.014
Beleggingen voor risico deelnemers [2]		
Vastgoedbeleggingen	0	127
Aandelen	0	16.360
Vastrentende waarden	0	13.831
Overige beleggingen	0	2.626
	0	32.944
Vorderingen en overlopende activa [3]	799	1.616
Liquide middelen [4]	1.521	1.496
Totaal activa	1.186.586	1.147.070

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Passiva	2020	2019
Stichtingskapitaal en reserves [5]	71.110	91.665
Technische voorzieningen		
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds [6]	1.112.761	1.020.779
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers [7]	0	32.944
Kortlopende schulden en overlopende passiva [8]	2.715	1.682
Totaal passiva	1.186.586	1.147.070

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

	2020	2019
Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfondsen [9]		
Directe beleggingsopbrengsten	121.248	30.614
Indirecte beleggingsopbrengsten	-30.383	115.975
Directe kosten van vermogensbeheer	-306	-428
	90.559	146.161
Beleggingsopbrengsten voor risico deelnemers [10]		
Directe beleggingsopbrengsten	-43	-23
Indirecte beleggingsopbrengsten	1.650	5.130
	1.607	5.107
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers [11]	-91	12.727
Premiebijdragen voor risico deelnemers [12]	25	2.754
Saldo van overdrachten van rechten [13]	-1.465	-1.453
Saldo van overdrachten van rechten voor risico deelnemers [14]	-32.005	-61
Pensioenuitkeringen [15]	-17.794	-17.121

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

	2020	2019
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds [16]		
Pensioenopbouw	0	-9.639
Indexering en overige toeslagen	0	0
Rentetoevoeging	3.275	2.084
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	17.791	17.136
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	1.402	617
Wijziging marktrente	-137.494	-147.882
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	1.486	1.702
Omzetting pensioenspaarkapitaal	-2.947	-3.077
Mutatie invaliditeitsvoorziening	781	-151
Wijziging actuariële grondslagen/methoden	24.069	0
Overlijden	-177	-3.161
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	-168	101
	-91.982	-142.270
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers [17]	32.944	-4.380
Herverzekering [18]	-951	899
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten [19]	-1.402	-1.219
Overige baten en lasten [20]	0	69
Saldo van baten en lasten	-20.555	1.213
Bestemming van het saldo		
Algemene reserve	-20.555	1.213
	-20.555	1.213

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Kasstroomoverzicht

(in duizenden euro)

	2020	2019
Pensioenactiviteiten		
Ontvangsten		
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers	3.041	12.769
Uitkeringen uit herverzekering	9	10
Overgenomen pensioenverplichtingen	-93	322
Overige	160	-91
	3.117	13.010
Uitgaven		
Uitgekeerde pensioenen	-17.788	-17.102
Overgedragen pensioenverplichtingen	-1.497	-1.704
Premies herverzekering	-10	-73
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-1.378	-1.312
	-20.673	-20.191
Beleggingsactiviteiten		
Ontvangsten		
Directe beleggingsopbrengsten	121.409	30.629
Verkopen en aflossingen beleggingen	649.146	361.664
	770.555	392.293
Uitgaven		
Aankopen beleggingen	-752.686	-390.130
Directe kosten van vermogensbeheer	-288	-498
	-752.974	-390.628
Mutatie liquide middelen	25	-5.516
Saldo liquide middelen 1 januari	1.496	7.012
Saldo liquide middelen 31 december	1.521	1.496

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemeen

Sociale partners (werkgever en ondernemingsraden Van Lanschot en Kempen) hebben besloten om de nieuwe pensioenregeling voor alle werknemers van Van Lanschot Kempen vanaf 2020 onder te brengen bij ASR.

Toepassing richtlijnen voor de jaarverslaggeving

Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot heeft dit jaarverslag opgesteld in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW, met inachtneming van het bepaalde in artikel 146 van de Pensioenwet en met toepassing van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling. Met de invoering van de Pensioenwet per 1 januari 2007 worden beleggingen en pensioenverplichtingen gewaardeerd tegen actuele waarde. Overige activa en passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde, tenzij anders vermeld. Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het Bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal

gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "vorderingen of schulden uit hoofde van effectentransacties".

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar Euro tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum.

Waardering

Beleggingen worden bij de eerste opname verwerkt tegen reële waarde plus eventuele direct toerekenbare transactiekosten. De reële waarde is het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een verplichting kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen die tot een transactie bereid en die onafhankelijk van elkaar zijn. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat de transacties niet in het kader van executie of liquidatie worden uitgevoerd.

In de risicoparagraaf is een wijziging opgenomen voor wat betreft het gebruik van look-through informatie van beleggingsfondsen. Hier is gebruik gemaakt van de look through gegevens op detailniveau.

Na eerste opname worden de beleggingen als volgt gewaardeerd:

Vastgoedbeleggingen

Beleggingen in vastgoed beleggingsfondsen worden gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Niet- beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd op de ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers welke uitgaan van waardering op marktwaarde.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en aandelen in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Participaties in beleggingsfondsen in aandelen die geen beursnotering kennen worden gewaardeerd op de ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende

fondsmanagers welke uitgaan van waardering op marktwaarde.

Dividenden worden in de staat van baten en lasten verantwoord onder directe beleggingsopbrengsten op het moment dat het recht van de entiteit wordt gevestigd. In het geval van beursgenoteerde effecten is dit de datum waarop het aandeel ex-dividend gaat.

Alle gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen worden verantwoord in de Staat van baten en lasten onder indirecte beleggingsopbrengsten.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en aandelen in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers.

Participaties in beleggingsfondsen in vastrentende waarden die geen beursnotering kennen worden gewaardeerd op de ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers welke uitgaan van waardering op marktwaarde.

Couponrente wordt in de staat van baten en lasten verantwoord onder directe beleggingsopbrengsten. Alle gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen worden verantwoord in de staat van baten en lasten onder indirecte beleggingsopbrengsten.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, te weten de relevante marktnoteringen of, als die niet beschikbaar zijn, de waarde die wordt bepaald met behulp van waarderingsmodellen. In deze waarderingsmodellen wordt voor de contante waarde berekening gebruik gemaakt van waarneembare marktdata.

Alle gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen worden verantwoord in de staat van baten en lasten onder indirecte beleggingsopbrengsten.

Derivaten met een negatieve waarde dienen op de passiva zijde van de balans te worden weergegeven.

Overige beleggingen

Beursgenoteerde beleggingen worden gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Niet-beursgenoteerde (indirecte) beleggingen worden gewaardeerd op de ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde opgaven van de desbetreffende fondsmanagers.

Beleggingen voor risico deelnemers

Er zijn eind 2020 geen beleggingen voor risico deelnemers vanwege de collectieve waardeoverdracht van de DC regeling naar ASR.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen worden opgenomen tegen de reële waarde van de tegenprestatie, gewoonlijk de nominale waarde. Een voorziening wordt getroffen op de vorderingen op grond van verwachte oninbaarheid. Vorderingen en overlopende activa worden onderscheiden van vorderingen in verband met beleggingstransacties.

Liquide middelen

Onder de liquide middelen zijn opgenomen de banktegoeden die onmiddellijk opeisbaar zijn dan wel met een looptijd korter dan twaalf maanden. Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Indien liquide middelen niet ter vrije beschikking staan, wordt hiermee rekening gehouden bij de waardering. In vreemde valuta luidende liquide middelen worden per balansdatum in de functionele valuta omgerekend tegen de op die datum geldende wisselkoers. Verwezen wordt verder naar de prijsgrondslagen voor buitenlandse valuta. Liquide middelen die naar verwachting langer dan 12 maanden niet ter beschikking staan van de onderneming, worden gerubriceerd als financiële vaste activa.

Algemene reserve

Aan de algemene reserve wordt het saldo van baten en lasten van het jaar toegevoegd.

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

De voorziening pensioenverplichtingen is vastgesteld als de contante waarde van de tijdsevenredig opgebouwde pensioenaanspraken. Voor arbeidsongeschikte deelnemers is de voorziening pensioenverplichtingen gesteld op de contante waarde van de volledige te bereiken aanspraken. Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van het op balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Voor een verdere toelichting verwijzen wij naar de overige gegevens.

Schattingswijzigingen

2020

In september 2020 is de nieuwe Prognosetafel AG2020 gepubliceerd. De voorziening pensioenverplichtingen is gewijzigd als gevolg van deze nieuwe prognosetafel (€ 25,293 miljoen). Daarnaast heeft het bestuur de overige grondslagen die worden gehanteerd bij de vaststelling van de voorziening pensioenverplichtingen geëvalueerd. Dit heeft geleid tot een wijziging van de ervaringssterfte (- € 3,341 miljoen), een wijziging van de gehanteerde partnerfrequenties (€ 0,297 miljoen) en de wijziging van de opslag voor partnerpensioen in verband met leeftijdsverschil (€ 1,820) miljoen. Deze schattingswijzigingen hebben gezamenlijk geleid tot een verlagend effect op de technische voorziening ad € 24,069 miljoen.

Deze vrijval is in het resultaat 2020 verwerkt.

De voorziening voor excassokosten is per 1 januari 2020 gesplitst in twee delen, te weten een voorziening voor excassokosten ter grootte van 29.560 (op basis van een opslag voor excassokosten van 3,0%) en een vast bedrag ter grootte van het verschil, de zogenaamde vaste kostenvoorziening (5.911).

Uit de vaste kostenvoorziening worden jaarlijks de kosten gedekt die niet via de vrijvallende uitkeringen kunnen worden gefinancierd. In 2020 valt voor het eerst een deel van de vaste kostenvoorziening vrij ten behoeve van de financiering van de werkelijke kosten in 2020. De vrijval

uit de kostenvoorziening is gelijk aan de werkelijke kosten minus de vrijval uit de variabele kostenvoorziening (869). Deze schattingswijziging is resultaatneutraal.

2019

In 2019 waren geen schattingswijzigingen van toepassing.

De voorziening is gebaseerd op de volgende actuariële grondslagen:

Rekenrente

Voor de vaststelling van de voorziening pensioenverplichtingen per 31 december in enig jaar wordt gebruik gemaakt van de nominale rentetermijnstructuur ultimo verslagjaar zoals deze is gepubliceerd door De Nederlandsche Bank. De rentetoevoeging in 2020 is gebaseerd op een vaste rente van - 0,324% (overeenkomstig met de rentetermijnstructuur per 1 januari 2020).

Toeslagverlening

Voor de bepaling van de toeslagverlening per 1 januari volgend op het boekjaar wordt uitgegaan van de beleidsdekkingsgraad per ultimo september in het boekjaar. De beleidsdekkingsgraad per eind september 2020 bedroeg 102,45%. Aangezien deze beleidsdekkingsgraad lager was dan 110% betekent dit dat op grond van de leidraad geen toeslagverlening wordt verleend per 1 januari 2021.

Overlevingstafels

Voor mannen en vrouwen zijn de overlevingskansen ontleend aan de door het Actuarieel Genootschap gepubliceerde Prognosetafel AG2020. Bij het vaststellen van de Voorziening Pensioenverplichtingen is rekening gehouden met fondsspecifieke ervaringssterfte door het toepassen van leeftijdsafhankelijke correctiefactoren. Deze correctiefactoren zijn in 2020 voor het laatst vastgesteld en zijn gebaseerd op inkomensklassen.

Gezinssamenstelling

Voor zowel de mannelijke als de vrouwelijke deelnemers en gewezen deelnemers is bij de berekening van de contante waarde van het partnerpensioen tot de pensioenleeftijd uitgegaan van een gehuwdheidsfrequentie CBS 2020 incl. samenwonend. Indien het (uitruilbare) partnerpensioen

is opgebouwd na 31 december 2001 wordt de partnerfrequentie verondersteld 100% te zijn op de pensioendatum. Na pensionering wordt de frequentie vastgesteld op van de zogenaamde 'bepaalde man/vrouw' methode.

Het leeftijdsverschil tussen man en vrouw is op drie jaar gesteld.

De technische voorziening voor nog niet ingegaan ouderdomspensioen bevat een opslag van 0,1% in verband met het risico van uitgesteld wezenpensioen.

Invaliditeitsvoorziening

Als onderdeel van de voorziening pensioenverplichtingen is voor arbeidsongeschikte deelnemers een voorziening opgenomen ter grootte van de contante waarde van de toekomstige voortzetting van pensioenopbouw en het uit te keren arbeidsongeschiktheidspensioen. Voor deelnemers die na 31-12-2011 ziek geworden zijn is het arbeidsongeschiktheidspensioen verzekerd via de werkgever.

Voor de deelnemers die zowel op 31 december 2019 als op 31 december 2020 ziek zijn is een voorziening opgenomen ter dekking van het risico op toekomstige voortzetting van pensioenopbouw. Hierbij wordt rekening gehouden met de voortzetting van de beschikbare premies. Bij de vaststelling van de voorziening voor zieke deelnemers is verondersteld dat de voorziening gelijk is aan:

- 5,2% van de schadelast, indien een werknemer 0 maanden ziek is;
- 25,9% van de schadelast, indien een werknemer 6 maanden ziek is;
- 51,8% van de schadelast, indien een werknemer 1 jaar ziek is;
- 100% van de schadelast, indien een werknemer 2 jaar ziek is.

De tussenliggende periodes worden geïnterpoleerd. De schadelast is hierbij gelijk gesteld aan de contante waarde van de toekomstige premievrijstelling en het eventuele arbeidsongeschiktheidspensioen.

De excedentregeling maakt geen onderdeel meer uit van de invaliditeitsvoorziening, de schadereserve voor zieke deelnemers betreffende de excedentregeling is per 31 oktober 2020 overgedragen naar a.s.r.

Uitkeringen

De uitkeringen zijn continu betaalbaar verondersteld.

Kosten

In de voorziening pensioenverplichtingen is een excassovoorziening begrepen van 3,0% van de netto voorziening. Daarnaast is er een vaste kostenvoorziening waaruit jaarlijks de kosten worden gedekt die niet via de vrijvallende uitkeringen kunnen worden gefinancierd.

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

De excedentregeling van Pensioenfonds F. van Lanschot is opgeheven. In november 2020 is een collectieve waardeoverdracht uitgevoerd van de kapitalen uit de excedentregeling naar de persoonlijke pensioenkapitalen van de deelnemers bij a.s.r.

Kortlopende schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij eerste opname gewaardeerd op reële waarde. Na eerste opname worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Resultaatbepaling

Algemeen

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorziening pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten. Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling. Directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardewijzigingen en valutaresultaten. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. Indirecte beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Directe kosten van vermogensbeheer

Dit betreffen de vermogenskosten waarvoor het pensioenfonds facturen ontvangt. Kosten die ten laste van beleggingsfondsen worden gebracht, zijn niet afzonderlijk gepresenteerd.

Voorzover de transactiekosten niet zijn gefactureerd wordt gebruik gemaakt van inschattingen conform de aanbevelingen van de Pensioenfederatie.

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen e.d.

Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)

Onder premiebijdragen van werkgevers en werknemers wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Extra stortingen en opslagen op de premie zijn eveneens als premiebijdragen verantwoord.

Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

Pensioenopbouw

Bij de pensioenopbouw zijn aanspraken en rechten over het boekjaar gewaardeerd naar het niveau dat zij op balansdatum hebben.

Indexering en overige toeslagen

Bij de berekening van de pensioenverplichtingen worden de aanspraken en rechten gewaardeerd naar het niveau dat zij op balansdatum hebben. Dit houdt in:

- dat financiële verplichtingen voortvloeiende uit besluiten die voor balansdatum zijn genomen worden verantwoord (ook al wordt de toezegging pas in het volgend boekjaar verwerkt); en
- dat per balansdatum onvoorwaardelijke verplichtingen voortvloeiend uit het voldoen aan ex ante-condities, die niet aan een bestuursbesluit onderhevig zijn, worden opgenomen.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur.

De instresttoevoeging wordt op basis van de 1-jaarsrente van de rentetermijnstructuur berekend over de beginstand en de mutaties gedurende het jaar.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Vooraf wordt een actuariële berekening gemaakt van de toekomstige pensioenuitvoeringskosten (met name excassokosten) en pensioenuitkeringen die in de technische voorziening worden opgenomen. Deze post betreft de vrijval ten behoeve van de financiering van de kosten en uitkeringen van het verslagjaar.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur/ultimate forward rate. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

De wijziging van de technische voorziening uit hoofde van overdracht van rechten is conform de eerder weergegeven grondslagen van het Pensioenfonds.

Omzetting pensioenspaarkapitaal

Het pensioenkapitaal wordt bij einde deelname, dus op de pensioendatum óf bij eerdere uitdiensttreding, omgezet in pensioenaanspraken binnen het pensioenfonds of bij een verzekeraar (naar keuze van de deelnemer, bij verzekeraar alleen op de pensioendatum).

Bij de omzetting binnen het pensioenfonds worden sekseneutrale omzettingfactoren gehanteerd. Bij de omzetting rekening gehouden met een dekkinggraad afhankelijke opslag.

Mutatie invaliditeitsvoorziening

Bij de vaststelling van de voorziening is verondersteld dat de voorziening gelijk is aan:

- 5,2% van de schadelast, indien een werknemer 0 maanden ziek is;
- 25,9% van de schadelast, indien een werknemer 6 maanden ziek is;
- 51,8% van de schadelast, indien een werknemer 1 jaar ziek is;
- 100% van de schadelast, indien een werknemer 2 jaar ziek is.

De tussenliggende periodes worden geïnterpoleerd.

De schadelast is hierbij gelijk gesteld aan de contante waarde van de toekomstige premievrijstelling en (indien van toepassing) het arbeidsongeschiktheidspensioen.

Overige mutaties technische voorziening

Onder de overige mutaties technische voorziening is onder andere opgenomen het resultaat uit hoofde van sterfte en arbeidsongeschiktheid.

Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdracht van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Stortingen, onttrekkingen, rendement en mutatie voor risico deelnemers

Dit betreft de toevoegingen en onttrekkingen aan de beleggingen en verplichtingen voor risico deelnemers. Hierbij bestaat het risico deelnemers gedeelte van de beleggingen en verplichtingen uit de DC-regeling en de Dowflexioenregeling.

Pensioenuitvoerings- en administratiekosten

De pensioenuitvoerings- en administratiekosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Overige baten en lasten

Overige baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Bestemming van het saldo

Het saldo wordt toegevoegd aan de algemene reserve.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is conform de directe methode opgesteld. Dit houdt in dat alle ontvangsten en uitgaven ook als zodanig worden gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenuitvoeringsactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Als verbonden partij worden alle rechtspersonen aangemerkt waarover overheersende zeggenschap of invloed van betekenis kan worden uitgeoefend. Ook rechtspersonen die overwegende zeggenschap kunnen uitoefenen worden aangemerkt als verbonden partij. Als verbonden partijen worden verder aangemerkt werkgevers (premiebijdragende ondernemingen). Transacties van betekenis met verbonden partijen worden toegelicht voor zover deze niet onder normale marktvoorwaarden zijn aangegaan.

De bestuurders en de werkgevers worden als verbonden partijen aangemerkt.

Transacties met bestuurders

Inzake de beloning van bestuurders wordt verwezen naar de toelichting op de pensioenuitvoeringskosten. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) bestuurders. Enkele bestuurders nemen deel aan de pensioenregeling van het fonds op basis van de voorwaarden in het pensioenreglement.

Toelichting op de balans per 31 december

(in duizenden euro)

Activa

[1] Beleggingen voor risico pensioenfondsen

Categorie	Stand ultimo 2019	Aankopen/Verstrekkingen	Verkopen aflossingen	Gerealiseerde koersverschillen	Niet-gerealiseerde koersverschillen	Stand ultimo 2020
Vastgoedbeleggingen						
Vastgoed beleggingsfondsen	79.858	5.090	0	0	-4.194	80.754
Aandelen						
Aandelen beleggingsfondsen	314.198	331.587	-330.251	-21.147	18.567	312.954
Vastrentende waarden						
Obligaties, index bonds en obligatiebeleggingsfondsen	715.905	412.082	-308.411	6.578	-36.392	789.762
Derivaten						
Valutaderivaten	1.053	3.927	-10.442	6.515	-325	728
Overige beleggingen						
Hedge funds	0	21.911	-21.926	15	0	0
Totaal beleggingen voor risico pensioenfondsen	1.111.014	774.597	-671.030	-8.039	-22.344	1.184.198
Derivaten en overige beleggingen met een negatieve waarde (passiva zijde)						
Valutaderivaten	0					68
Totaal beleggingen voor risico pensioenfondsen passiva zijde	0					68
Totaal beleggingen voor risico pensioenfondsen activa zijde	1.111.014					1.184.266

Methodiek bepaling marktwaarde

Niveau 1: Genoteerde marktprijzen. Beleggingen met genoteerde marktprijzen worden verhandeld op een actieve markt.

Niveau 2: De actuele waarde wordt vastgesteld aan de hand van onafhankelijke taxaties.

Niveau 3: De waarde wordt direct of indirect vastgesteld met de netto contante waarde berekening. Daarnaast vallen derivaten die volgens een waarderingsmethode worden vastgesteld, waarbij gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata, onder deze categorie.

Niveau 4: Andere methode. Voor fondsbeleggingen wordt de waardering bepaald op basis van de laatst ontvangen fondsrapportages (intrinsieke waarde). Voor alle fondsen zijn de gecertificeerde jaarverslagen ontvangen.

Categorie	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Stand ultimo 2020
Vastgoedbeleggingen	28.250	0	0	52.504	80.754
Aandelen	312.954	0	0	0	312.954
Vastrentende waarden	772.141	0	0	17.621	789.762
Derivaten	0	0	728	0	728
Totaal belegd vermogen	1.113.345	0	728	70.125	1.184.198

Categorie	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Stand ultimo 2019
Vastgoedbeleggingen	28.873	0	0	50.985	79.858
Aandelen	314.198	0	0	0	314.198
Vastrentende waarden	698.443	0	0	17.462	715.905
Derivaten	0	0	1.053	0	1.053
Totaal belegd vermogen	1.041.514	0	1.053	68.447	1.111.014

Aansluiting beleggingen balans en risicoparagraaf

Om een beter inzicht te geven in de beleggingen zijn de cijfers met betrekking tot de beleggingen opgesteld volgens het lookthroughprincipe. Onderstaande tabel geeft een inzicht in de aansluiting met de balans en de risicoparagraaf.

Categorie	Stand ultimo 2020	Liquide middelen	Vorderingen/schulden	Ver-schuiving look-through	Stand risico-paragraaf 2020	Stand risico-paragraaf 2019
Vastgoedbeleggingen	80.754	0	0	7.191	87.945	91.703
Aandelen	312.954	0	0	-8.324	304.630	297.856
Vastrentende waarden	789.762	0	0	-162.201	627.561	597.042
Overige	0	1.390	-394	9.171	10.167	6.910
Totaal exclusief derivaten	1.183.470	1.390	-394	-154.163	1.030.303	993.511
Derivaten	728	0	0	154.163	154.891	118.316
Totaal inclusief derivaten	1.184.198	1.390	-394	0	1.185.194	1.111.827

Collateral

Het pensioenfonds heeft eind 2020 € 1.080.160,- aan onderpand ontvangen in de vorm van liquiditeiten en geen onderpand in de vorm van (staats) obligaties als gevolg van positieve waardeontwikkeling van de derivaten.

Het pensioenfonds heeft eind 2020 geen onderpand verstrekt in de vorm van liquiditeiten en (staats) obligaties als gevolg van negatieve waardeontwikkeling van de derivaten.

Securities lending

Het pensioenfonds stelt geen deel van de aandelen- en obligatiebeleggingen beschikbaar voor het in bruikleen geven van effecten.

Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar de risicoparagraaf op pagina 91.

[2] Beleggingen voor risico deelnemers

Categorie	Stand ultimo 2019	Aankopen/Verstrekingen	Verkopen aflossingen	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Stand ultimo 2020
Vastgoedbeleggingen						
Vastgoed beleggingsfondsen	127	14	-109	0	-32	0
Aandelen						
Aandelen beleggingsfondsen	16.360	877	-17.665	0	428	0
Vastrentende waarden						
Vastrentende beleggingsfondsen	13.831	1.259	-16.329	0	1.239	0
Overige beleggingen						
Money Market	2.626	34.729	-37.327	-43	15	0
Totaal beleggingen voor risico deelnemers	32.944	36.879	-71.430	-43	1.650	0

[3] Vorderingen en overlopende activa

	2020	2019
Vorderingen op aangesloten ondernemingen	109	0
Lopende intrest vastrentende waarden	479	348
Vorderingen op verzekeringsmaatschappijen	0	960
Vordering op vermogensbeheerders	0	160
Af te rekenen transacties beleggingen	116	143
Terug te vorderen dividendbelasting	95	5
Totaal vorderingen en overlopende activa	799	1.616

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

[4] Liquide middelen

	2020	2019
ING Bank N.V.	131	474
Depotbank	1.390	1.022
	1.521	1.496

De liquide middelen staan ter vrije beschikking van het fonds. Het fonds heeft een kredietfaciliteit bij ING van € 875 duizend die ultimo boekjaar niet benut is.

Passiva**[5] Stichtingskapitaal en reserves**

Stichtingskapitaal

0

0

Algemene reserve

Stand per 1 januari

91.665

90.452

Saldobestemming boekjaar

-20.555

1.213

Stand per 31 december

71.110

91.665

Totaal eigen vermogen**71.110****91.665**

Inclusief het stichtingskapitaal van € 45,38.

Het minimaal vereist eigen vermogen bedraagt

44.579

104,0%

41.292

103,9%

Het vereist eigen vermogen bedraagt

163.168

114,7%

143.423

113,6%

De beleidsdekkingsgraad is

101,9%

107,7%

Aanwezige dekkingsgraad voor risico fonds

106,4%

109,0%

Aanwezige dekkingsgraad (incl risico deeln.)

106,4%

108,7%

De dekkingsgraad wordt berekend door het pensioenvermogen (totaal activa minus kortlopende schulden en overlopende passiva) te delen door de pensioenverplichtingen.

De berekening voor 2020 is als volgt:

$$(1.186.586 - 2.715) / 1.112.761 \times 100\% = 106,4\%$$

De berekening voor 2019 is als volgt:

$$(1.147.070 - 1.682) / (1.020.779 + 32.944) \times 100\% = 108,7\%$$

De beleidsdekkingsgraad per eind 2020 is lager dan het Vereist Eigen Vermogen en daarmee heeft het pensioenfonds per genoemde datum een vermogenstekort. Het pensioenfonds heeft op 30 maart 2021 een geactualiseerd herstelplan bij DNB ingediend. Uit dit herstelplan blijkt dat de dekkingsgraad volgens de veronderstellingen die aan het herstelplan ten grondslag liggen eind 2024 ten minste gelijk is aan het Vereist Eigen Vermogen.

	2020	2019
Technische voorzieningen		
[6] Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds		
Stand per 1 januari	1.020.779	878.509
Mutatie boekjaar volgens Staat van baten en lasten ¹⁾	91.982	142.270
Stand per 31 december	1.112.761 ²⁾	1.020.779 ³⁾
Een actuariële analyse is opgenomen op pagina 89.		
Totaal technische voorzieningen		
	1.112.761	1.020.779
De technische voorzieningen zijn als volgt opgebouwd		
– Actieve deelnemers ⁴⁾	21.525	235.610
– Gewezen deelnemers	739.330	458.708
– Pensioengerechtigden	346.534	324.959
	1.107.389	1.019.277
Voorziening arbeidsongeschiktheidsrisico	329	1.502
Vaste kostenvoorziening	5.043	0
	1.112.761	1.020.779
[7] Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers		
Stand per 1 januari	32.944	28.564
Stortingen	25	2.754
Overgenomen pensioenverplichtingen	139	8
Onttrekkingen t.b.v. omzetting pensioenspaarkapitaal	-3.307	-3.420
Onttrekking t.b.v. collectieve waardeoverdracht	-31.408	0
Onttrekking i.v.m. overlijden (vrijval t.g.v. fonds)	0	-69
Rendement	1.607	5.107
Stand per 31 december	0	32.944

1) Zie toelichting [16].

2) Waarvan kortlopend karakter (uitkeringen in 2021): 18.085.

3) Waarvan kortlopend karakter (uitkeringen in 2020): 17.458.

4) Inclusief arbeidsongeschikte deelnemers.

	2020	2019
[8] Kortlopende schulden en overlopende passiva		
Beleggingen in derivaten met negatieve marktwaarde	68	0
Schulden uit hoofde van collateral	1.080	700
Belastingen en sociale premies	416	410
Verzekeringsmaatschappijen	0	10
Schulden uit hoofde van kosten vermogensbeheer	70	51
Schulden uit hoofde van kosten accountant	29	61
Schulden uit hoofde van kosten actuaris	88	61
Schulden uit hoofde van overige kosten	225	258
Schulden inzake overdracht schadereserves aan ASR	736	0
Vooruitontvangen bedragen volgend boekjaar	3	131
	2.715	1.682

De kortlopende schulden en overlopende passiva hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen:

(Langlopende) contractuele verplichtingen

Ingaande 1 januari 2020 is met AZL een uitbestedingsovereenkomst gesloten voor een periode van drie jaar.

Ingaande 1 augustus 2012 is met KCM een overeenkomst gesloten voor onbepaalde tijd, welke direct opzegbaar is.

Ingaande 1 januari 2019 is met BNYM een overeenkomst gesloten voor onbepaalde tijd met een opzegtermijn van 30 dagen.

Gebeurtenissen na balansdatum

UFR

De technische voorzieningen zijn vastgesteld op basis van de rentetermijnstructuur van De Nederlandsche Bank per 31 december 2020 en de factoren zoals genoemd in de grondslagen bij de jaarrekening. De Nederlandsche Bank heeft toegelicht dat de rentetermijnstructuur de komende jaren in vier stappen wordt gewijzigd. Een wijziging die volgt uit het advies van de Commissie Parameters. Tezamen met het effect van de verwachte daling van het tienjaars voortschrijdende gemiddelde van de rente zal een verhogend effect op de technische voorzieningen ontstaan wat een drukkend effect op de dekkingsgraad heeft.

Indien de rentetermijnstructuur behorende bij 1 januari 2021 van de nieuwe systematiek ("UFR22,5") reeds van toepassing zou zijn per 31 december 2020, zou de actuele dekkingsgraad per 31 december 2020 gelijk zijn aan 105,2%, een daling van 1,2%-punt.

Indien de uiteindelijke rentetermijnstructuur (UFR30, geldig vanaf 1 januari 2024) reeds van toepassing zou zijn per 31 december 2020, zou de actuele dekkingsgraad per 31 december 2020 gelijk zijn aan 101,5%, een daling van 3,7%-punt.

Toelichting op de staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

Bezoldiging bestuursleden, Raad van Toezicht en verantwoordingsorgaan

Gedurende het boekjaar 2020 zijn de volgende vergoedingen betaald.

Betaalde vergoedingen bestuur, RvT en/of VO

	2020	2019
Bestuurs- en commissievergoedingen	179	170
Vergoedingen Raad van Toezicht/visitatiecommissie	50	24
Vergoedingen Verantwoordingsorgaan	10	14
Totaal	239	208

Personeel

Gedurende het boekjaar 2020 had Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot geen personeelsleden in dienst.

Baten en lasten

[9] Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds

	2020	2019
Directe beleggingsopbrengsten		
Vastgoedbeleggingen	2.322	2.628
Aandelen	5.474	144
Vastrentende waarden	113.475	27.817
Subtotaal	121.271	30.589
Banken	-23	26
Waardeoverdrachten	0	-1
Totaal directe beleggingsopbrengsten	121.248	30.614
Indirecte beleggingsopbrengsten		
<i>Gerealiseerde resultaten</i>		
Vastgoedbeleggingen	0	199
Aandelen	-21.147	6.120
Vastrentende waarden	6.578	3.383
Derivaten	6.515	-5.536
Overige beleggingen	15	-120
	-8.039	4.046

	2020	2019
<i>Ongerealiseerde resultaten</i>		
Vastgoedbeleggingen	-4.194	7.118
Aandelen	18.567	51.259
Vastrentende waarden	-36.392	52.387
Derivaten	-325	1.165
	-22.344	111.929
Totaal indirecte beleggingsopbrengsten	-30.383	115.975
<p>In de indirecte beleggingsopbrengsten zijn de indirecte kosten opgenomen die via de beleggingsfondsen rechtstreeks ten laste van het beleggingsrendement zijn gebracht. Deze kosten zijn verdisconteerd in de koersen van de betreffende beleggingsfondsen. De indirecte beleggingskosten bedroegen in totaal 4.196 (2019: 3.784). Voor meer informatie wordt verwezen naar de kostenparagraaf in het bestuursverslag.</p>		
Directe kosten van vermogensbeheer		
Beheerloon		
– Vastrentende waarden ¹⁾	992	886
– Kosten fiduciair beheer	-997	-1.023
Bewaarloon	0	-56
Beleggingscommissie	-42	-36
Beleggingsadvies	-38	-34
Beleggingsadministratie	-201	-155
Bankkosten e.d.	-20	-10
Totaal directe kosten vermogensbeheer	-306	-428
<p>De directe kosten vermogensbeheer omvatten de zichtbare ('directe') kosten die het fonds op factuurbasis betaalt. De kosten zijn, indien mogelijk, toegerekend aan de verschillende beleggingscategorieën. De transactiekosten zijn gesaldeerd met de beleggingsopbrengsten. De transactiekosten kunnen niet betrouwbaar worden vastgesteld, omdat deze verrekend zijn in de aan- en verkoopprijzen. De toelichting op de kosten vermogensbeheer inclusief de rechtstreeks ten laste van rendementen gebrachte kosten in overeenstemming met de aanbevelingen van de Pensioenfederatie is opgenomen in het bestuursverslag op pagina 21.</p>		
Totaal beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds	90.559	146.161

1) Betreft korting door fiduciair manager op kosten vermogensbeheerders.

	2020	2019
[10] Beleggingsopbrengsten voor risico deelnemers		
Directe beleggingsopbrengsten		
Overige beleggingen	-43	-23
Totaal directe beleggingsopbrengsten	-43	-23
Indirecte beleggingsopbrengsten		
Vastgoedbeleggingen	-32	33
Aandelen	428	3.324
Vastrentende waarden	1.239	1.731
Overige beleggingen	15	42
Totaal indirecte beleggingsopbrengsten	1.650	5.130
Totaal beleggingsopbrengsten voor risico deelnemers	1.607	5.107
[11] Premiebijdragen van werkgevers en werknemers		
Periodieke premies van deelnemende ondernemingen	-25	12.776
Inkoopsommen	-66	-49
[12] Bijdragen voor risico deelnemers		
Premies pensioensparen	25	2.754
Totaal premie	-66	15.481
Kostendekkende premie	n.v.t.	15.924
Gedempte kostendekkende premie	n.v.t.	11.876
Feitelijke premie ¹⁾	n.v.t.	15.530
De kostendekkende premie is als volgt samengesteld:		
– Onvoorwaardelijke aanspraken	n.v.t.	10.678
– Opslag in stand houden vereist vermogen	n.v.t.	1.633
– Opslag voor uitvoeringskosten	n.v.t.	859
– Spaarpremie DC	n.v.t.	2.754
	n.v.t.	15.924

1) Exclusief inkoopsommen

	2020	2019
De gedempte kostendeekkende premie is als volgt samengesteld:		
- Onvoorwaardelijke aanspraken	n.v.t.	4.934
- Voorwaardelijke aanspraken	n.v.t.	2.580
- Opslag in stand houden vereist vermogen	n.v.t.	749
- Opslag voor uitvoeringskosten	n.v.t.	859
- Spaarpremie DC	n.v.t.	2.754
	n.v.t.	11.876

Toelichting

Sociale partners (werkgever en ondernemingsraden Van Lanschot en Kempen) hebben besloten om de nieuwe pensioenregeling voor alle werknemers van Van Lanschot Kempen vanaf 2020 onder te brengen bij ASR.

Voor pensioenfonds Van Lanschot betekent dit dat er vanaf 1 januari 2020 geen premie meer wordt ontvangen en dat er geen nieuwe opbouw meer plaatsvindt. Hierdoor is het pensioenfonds met ingang van 1 januari 2020 een gesloten fonds. De uitvoeringsovereenkomsten met de werkgevers zijn per 31 december 2019 beëindigd.

Eind 2014 is door de werkgever met de ondernemingsraad een vaste premie van 20,5% van de totale loonsom (tot de maximale loongrens) afgesproken voor de periode 2015-2019. Actieve deelnemers betaalden een eigen bijdrage conform het arbeidsvoorwaardenreglement. De eigen bijdrage bedroeg 5% van het pensioengevend salaris en maakte onderdeel uit van de vaste premie van 20,5%.

	2020	2019
[13] Saldo van overdrachten van rechten		
Overgenomen pensioenverplichtingen regulier	14	169
Overgenomen pensioenverplichtingen klein pensioen	18	28
Overgedragen pensioenverplichtingen regulier	-1.497	-1.650
	-1.465	-1.453
[14] Saldo van overdrachten van rechten voor risico deelnemers		
Collectieve waardeoverdracht naar ASR	-31.408	0
Koopsom schadereserves i.v.m. CWO	-736	0
Reguliere overdrachten	139	-61
	-32.005	-61

	2020	2019
[15] Pensioenuitkeringen		
Pensioenen		
Ouderdomspensioen	-14.759	-13.981
Partnerpensioen	-2.552	-2.652
Wezenpensioen	-132	-145
Invalideitpensioen	-119	-120
Overige pensioenuitkeringen	-218	-204
Subtotaal	-17.780	-17.102
Andere uitkeringen		
Afkoopsommen	-14	-19
Totaal pensioenuitkeringen	-17.794	-17.121
[16] Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds		
Pensioenopbouw	0	-9.639
Indexering en overige toeslagen	0	0
Rentetoevoeging	3.275	2.084
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	17.791	17.136
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	1.402	617
Wijziging marktrente	-137.494	-147.882
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	1.486	1.702
Omzetting pensioenspaarkapitaal ¹⁾	-2.947	-3.077
Mutatie invalideitvoorziening	781	-151
Wijziging actuariële grondslagen/methoden ²⁾	24.069	0
Overlijden	-177	-3.161
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	-168	101
	-91.982	-142.270

1) Het pensioenkapitaal wordt bij einde deelname, dus op de pensioendatum óf bij eerdere uitdiensttreding, omgezet in pensioenaanspraken binnen het pensioenfonds of bij een verzekeraar (naar keuze deelnemer). Bij de omzetting binnen het pensioenfonds worden sekseneutrale omzettingfactoren gehanteerd. Bij de omzetting wordt rekening gehouden met een solvabiliteitsopslag.

2) Wijziging prognosetafel	25.293	0
Wijziging ervaringssterfte	-3.341	0
Wijziging partnerfrequenties	297	0
Wijziging opslag partnerpensioen ivm leeftijdsverschil	1.820	0
	<u>24.069</u>	<u>0</u>

	2020	2019
[17] Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers		
Pensioenspaarkapitalen		
Stortingen	-25	-2.754
Overgenomen pensioenverplichtingen	-139	-8
Onttrekkingen t.b.v. omzetting pensioenspaarkapitaal	3.307	3.420
Onttrekking t.b.v. collectieve waardeoverdracht	31.408	0
Onttrekking i.v.m. overlijden (vrijval t.g.v. fonds)	0	69
Rendement	-1.607	-5.107
	32.944	-4.380
[18] Herverzekering		
Premies herverzekering	0	-71
Deze post betreft de aan de herverzekeraar (Zwitserleven) verschuldigde premie voor het overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico uit hoofde van de door de stichting aangegane herverzekeringsovereenkomst. De overeenkomst is per 31 december 2019 beëindigd.		
Uitkeringen uit herverzekering		
Ouderdomspensioen	9	10
Partnerpensioen	-960 ¹⁾	960
	-951	899
[19] Pensioenuitvoerings- en administratiekosten		
Administratie		
Regulier	-303	-346
Incidenteel	-59	-26
Totaal administratie	-362	-372

1) Onder de Vorderingen en overlopende activa is ultimo 2019 een vordering opgenomen op de herverzekeraar van € 960. Uit overleg met de herverzekeraar is in het voorjaar 2020 naar voren gekomen dat deze vordering onterecht is opgenomen in de jaarcijfers 2019 en deze is daarom in boekjaar 2020 gecorrigeerd.

	2020	2019
Governance		
Externe bestuursleden	-132	-133
Externe commissieleden	-47	-37
Verantwoordingsorgaan	-10	-14
Visitatiecommissie	-24	-24
Raad van Toezicht	-26	0
Ambtelijk secretariaat	-274	-215
Bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering	-12	-12
Opleidingskosten	-3	-14
Totaal governance	-528	-449
Controlekosten		
Accountant:		
– Controle van de jaarrekening 2018 (KPMG)	0	-2
– Controle van de jaarrekening 2019 (KPMG)	-7	-58
– Controle van de jaarrekening 2020 (KPMG)	-58 ¹⁾	0
– Overige controlekosten (KPMG)	0	-11
Actuaris:		
– Jaarwerk	-31	-32
– Certificering	-20	-19
Totaal controlekosten	-116	-122
Advieskosten		
Actuariële sleutelfunctie	-6	-3
Actuariële advieswerkzaamheden	-142	-79
Overig advies:		
– Onderzoek toekomst	-36	0
– Project gesloten fonds	-75	0
– Overige advieskosten	-142	-63
– Bijdragen werkgevers kosten collectieve waardeoverdracht	148	0
Totaal advieskosten	-253	-145
Overige kosten		
Contributies en bijdragen	-75	-73
Overige kosten	-68	-58
Totaal overige kosten	-143	-131
Totaal pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-1.402	-1.219

1) Betreft ramingen die op basis van definitieve facturen in de toekomst worden gecorrigeerd.

	2020	2019
[20] Overige baten en lasten	0	69
Saldo van baten en lasten	-20.555	1.213

	2020	2019
Actuariële analyse van het saldo		
Rendement en wijziging rentetermijnstructuur	-43.660	363
Indexatie t.l.v. pensioenfonds	0	0
Financiering	0	1.208
Sterfte en differenties	-177	-2.559
Kosten	0	257
Arbeidsongeschiktheid	20	268
Overige technische grondslagen	0	23
(Risiko) Herverzekering	-951	899
Waardeoverdracht	21	249
Uitkeringen	-3	15
Diverse bestandsmutaties	-234	78
Spaarsaldi	360	343
Overige baten en lasten	0	69
Aanpassing grondslagen	24.069	0
Totaal saldo van baten en lasten	-20.555	1.213

Resultaatbestemming

Bepalingen omtrent de resultaatbestemming

Conform hoofdstuk 5 van de ABTN worden de jaarresultaten toegevoegd aan de reserves ter dekking van algemene risico's.

Resultaat verdeling

Het Bestuur heeft besloten het resultaat over het boekjaar 2020 toe te voegen aan de Algemene reserve.

Belastingen

De activiteiten van het fonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

Actuariële toelichting bij verzekeringstechnische analyse

Actuariële toelichting bij verzekeringstechnische analyse

De verzekeringstechnische analyse is opgenomen op de vorige pagina, onder actuariële analyse van het saldo. Onderstaande posten geven een toelichting op deze analyse en luiden in duizenden euro.

Rendement en wijziging rentetermijnstructuur (- € 43.660)

De directe en indirecte beleggingsbaten bedroegen na aftrek van kosten € 92.166. De aan de Voorziening Pensioenverplichtingen toe te voegen rente bedroeg -€ 1.668. Door de wijziging van de rentetermijnstructuur gedurende het boekjaar nam de Voorziening Pensioenverplichtingen af met € 137.494. Per saldo resulteert dit in een negatief resultaat op rendement en wijziging rentetermijnstructuur van € 43.660.

Toeslagen (€ 0)

Per 1 januari 2021 zijn de pensioenuitkeringen van de pensioengerechtigden en de opgebouwde pensioenaanspraken van de gewezen deelnemers niet verhoogd.

Financiering (€ 0)

Het pensioenfonds is met ingang van 1 januari 2020 een gesloten fonds. Er is in 2020 geen sprake van pensioenopbouw of premiebetaling. Het resultaat op financiering is derhalve 0.

Sterfte en differenties (- € 177)

Het sterfteresultaat is ontstaan omdat het aantal overleden in 2020 lager was dan hetgeen is verondersteld. In algemene zin geldt dat, indien meer personen overlijden dan verondersteld (oversterfte), dit een winst geeft op de verzekeringen voor ouderdomspensioen en ingegaan pensioen (langlevensrisico) en een verlies op de verzekeringen voor partnerpensioen (kortlevensrisico). Bij ondersterfte is het omgekeerde het geval.

Ten gevolge van verondersteld overlijden is aan de Voorziening Pensioenverplichtingen € 3.809 toegevoegd terwijl als gevolg van werkelijk overlijden € 3.632 uit de

Voorziening Pensioenverplichtingen is vrijgevallen. Per saldo is het resultaat € 177 negatief. Dit resultaat is onder te verdelen in een negatief resultaat van € 668 op langlevensrisico en een positief resultaat van € 491 op kort leven.

Kosten (€ 0)

Het resultaat op kosten bestaat enerzijds uit de vrijval van de kostenopslag uit de Voorziening Pensioenverplichtingen bij het doen van uitkeringen ad € 533 en de vrijval uit de vaste kostenvoorziening ad € 869 en anderzijds uit de werkelijke kosten volgens de rekening van baten en lasten van € 1.402. Hierbij is de vrijval uit de vaste kostenvoorziening zodanig bepaald dat een resultaat op kosten van € 0 resulteert.

Arbeidsongeschiktheid (€ 20)

De vrijval uit de Voorziening Pensioenverplichtingen was gelijk aan € 756. Hier staat tegenover dat een bedrag van € 736 aan a.s.r. verschuldigd is in verband met de overdracht van de schadereserves van de excedentregeling van de arbeidsongeschikte deelnemers en zieke deelnemers. Het resultaat op arbeidsongeschiktheid is daarmee gelijk aan € 20.

Overige technische grondslagen (€ 0)

(Risico) Herverzekering (- € 951)

Met ingang van 2020 is er geen sprake meer van herverzekering van het arbeidsongeschiktheidsrisico en overlijdensrisico. In 2020 heeft een correctie plaatsgevonden van een ten onrechte opgenomen vordering m.b.t. uitkeringen over 2019 ter grootte van € 951.

Waardeoverdracht (€ 21)

In verband met inkomende waardeoverdrachten is een bedrag van € 171 ontvangen. De Voorziening Pensioenverplichtingen is toegenomen met € 177. Aan uitgaande waardeoverdrachten is een bedrag ad € 1.497 uitgekeerd. De Voorziening Pensioenverplichtingen is in verband hiermee met € 1.524 afgenomen. De wettelijke tarieven voor de bepaling van de individuele overdrachtswaarde waren in 2020 lager dan de tarieven waarmee de Voorziening Pensioenverplichtingen van het pensioenfonds wordt vastgesteld. Op uitgaande waardeoverdrachten is om deze reden een positief

resultaat geboekt en op inkomende waardeoverdrachten een negatief resultaat.

Daarnaast heeft er een collectieve waardeoverdracht plaatsgevonden van de kapitalen in de excedentregeling. Hierdoor is de voorziening voor risico deelnemers afgenomen met 31.408 en is een overdrachtswaarde van 31.408 aan a.s.r. betaald. Het resultaat op de collectieve waardeoverdracht is derhalve € 0.

Uitkeringen (- € 3)

Dit resultaat bestaat uit het verschil tussen de daadwerkelijk gedane pensioenuitkeringen en afkopen (€ 17.794) en de vrijval uit de Voorziening Pensioenverplichtingen door het verrichten van uitkeringen (€ 17.791).

Diverse bestandsmutaties (- € 234)

Dit resultaat bestaat uit een toename van de Voorziening Pensioenverplichtingen uit hoofde van diverse mutaties en correcties (€ 168) en een terugbetaling aan de werkgever van 66.

Spaarsaldi (€ 360)

De toename van de Voorziening Pensioenverplichtingen door omzetting van het spaarsaldo in aanspraken op ouderdoms- en/of partnerpensioen bedroeg € 2.947. De vrijval van het spaarkapitaal was gelijk aan € 3.307. Per saldo een positief resultaat van € 360, zijnde de in de omzettingfactoren opgenomen solvabiliteitsopslag.

Overige oorzaken (€ 0)

Dit resultaat bestaat uit de overige baten en lasten van € 0.

Aanpassing grondslagen (€ 24.069)

In september 2020 is de nieuwe Prognosetafel AG2020 gepubliceerd. De voorziening pensioenverplichtingen is gewijzigd als gevolg van deze nieuwe prognosetafel (€ 25.293). Daarnaast heeft het bestuur de overige grondslagen die worden gehanteerd bij de vaststelling van de voorziening pensioenverplichtingen geëvalueerd. Dit heeft geleid tot een wijziging van de ervaringssterfte (-€ 3.341), een wijziging van de gehanteerde partnerfrequenties (€ 297) en de wijziging van de opslag voor partnerpensioen in verband met leeftijdsverschil (€ 1.820). De wijziging van de grondslagen heeft een verlagend effect op de technische voorziening van € 24.069.

Risicoparaagraaf

(bedragen in duizenden euro)

Solvabiliteitsrisico

In de risicoparaagraaf binnen het bestuursverslag is het beleid rond risicobeheersing uiteengezet. Hierna worden een aantal specifieke risico's nader toegelicht en gekwantificeerd.

Het belangrijkste risico dat het fonds loopt is het risico dat het niet over genoeg solvabiliteit beschikt. Indien het fonds niet solvabel is bestaat het risico dat het fonds de premie moet verhogen of dat een beperkte of geen toeslagverlening kan plaatsvinden voor (delen van) het deelnemersbestand. In het uiterste geval dient het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten te verminderen. Hoe solvabel het pensioenfonds is wordt getoetst aan de hand van de beleidsdekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als de 12-maands voortschrijdend gemiddelde dekkingsgraad. Hoeveel eigen vermogen het fonds aan dient te houden gegeven de financiële risico's die het loopt (na afdekking) op de balans komt tot uitdrukking in de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets. Onder het huidige FTK geldt hierbij dat de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling afgezet wordt tegen de beleidsdekkingsgraad om te bepalen of het pensioenfonds in een tekort situatie verkeert.

De verschillende standaard risicofactoren hierin worden benoemd onder de noemer S1 tot en met S6 en de S10. Er wordt geen rekening gehouden met eventuele additionele risico's. Hieromtrent heeft afstemming plaats gevonden met, bestuur, waarmerkend actuaris en DNB. Hierna zijn de uitkomsten weergegeven voor de verschillende risicocategorieën op basis van de strategische beleggingsmix ultimo 2020 van 14,7% en 2019 van 13,6%.

	2020		2019	
	€	%	€	%
Renterisico (S1)	3.320	0,3	11.894	1,2
Aandelen- en vastgoed risico (S2)	136.785	12,3	113.172	11,1
Valutarisico (S3)	48.160	4,3	45.266	4,4
Grondstoffenrisico (S4)	0	0,0	0	0,0
Kredietrisico (S5)	23.367	2,1	22.906	2,2
Verzekeringstechnisch risico (S6)	35.283	3,2	32.613	3,2
Concentratierisico (S8)	0	0,0	0	0,0
Actief beheer risico (S10)	13.079	1,2	9.822	1,0
Diversificatie- en correlatie-effect	-96.826	-8,7	-92.250	-9,0
Vereist Eigen Vermogen risico fonds	163.168	14,7	143.423	14,1
Afname voor toerekening totale TV	0	0,0	0	-0,5
Totaal Vereist Eigen Vermogen	163.168	14,7	143.423	13,6

	2020		2019	
	€	%	€	%
Aanwezige dekkinggraad voor risico fonds		106,4		109,0
Aanwezige dekkinggraad (incl risico deeln.)		106,4		108,7
Beleidsdekkinggraad		101,9		107,7
Minimaal vereiste dekkinggraad		104,0		103,9
Strategisch vereiste dekkinggraad (incl risico deeln.)		114,7		113,6

De beleidsdekkinggraad van het Pensioenfonds is per 31 december 2020 lager dan de vereiste dekkinggraad op basis van de strategische verdeling volgens het standaardmodel, waardoor het pensioenfonds in een tekort verkeert. Eind boekjaar 2020 bedraagt de beleidsdekkinggraad 101,9%. Afgezet tegen de beleidsdekkinggraad van eind 2019 van 107,7%, is de beleidsdekkinggraad afgenomen met 5,8%-punt.

Renterisico

Het renterisico wordt veroorzaakt, doordat de rentegevoeligheid van de verplichtingen afwijkt van de rentegevoeligheid van de beleggingen. Het Pensioenfonds kent een langere looptijd voor pensioenverplichtingen dan voor de beleggingen. Door gebruik te maken van rentederivaten wordt de looptijd van de beleggingen verlengd.

Onderstaande duratie cijfers geven meer inzicht.

Duratie van de vastrentende waarden (inclusief rentederivaten) 24,1 jaar (2019: 19,4 jaar).

Duratie van de pensioenverplichtingen 20,6 jaar (2019: 20,5 jaar).

Het pensioenfonds dekt strategisch 70% van het renterisico af op basis van de swapcurve. Onder het Financieel Toetsingskader dient te worden uitgegaan van de DNB-methodiek voor de berekening van het renterisico. Het renterisico wordt daarbij vastgesteld door middel van looptijdafhankelijke renteschokken die worden toegepast op de DNB-rentetermijnstructuur (inclusief UFR). Dit wijkt aldus af van hoe het Pensioenfonds de (strategische) afdekking in de praktijk vormgeeft.

De strategische renteafdekking van 70% op basis van de swapcurve is eind 2020 equivalent met een renteafdekking van 57,5% op basis van de DNB-methodiek. De feitelijke renteafdekking op basis van de DNB-methodiek bedraagt 58,5% eind 2020.

Derivaten

Het renterisico is afgedekt door middel van langlopende obligaties. Door LDI pools ¹⁾ wordt de duratie van de portefeuille van vastrentende waarden verlengd van circa 2,5 naar 24,1 jaar.

Strategisch dekt het Pensioenfonds volgens het beleggingsmandaat 60% van het renterisico van haar verplichtingen af op marktrente. De verplichtingen worden gewaardeerd volgens de DNB rentetermijnstructuur inclusief UFR-methodiek. De strategische renteafdekking op basis van de DNB rentetermijnstructuur komt daarmee uit op circa 57,5%.

1) *Liability Driven Investment pools: beleggingen in vastrentende waarden. Dit betreft beleggingsfondsen met een relatief lange looptijd met als doel het renterisico van de verplichtingen af te dekken.*

Rentederivaten per 31 december

Type contract	Onderliggende contract-omvang	Actuele waarde activa	Actuele waarde passiva	Netto positie (waarde)
Rentederivaten per 31 december 2020	811.198	367.416	-213.253	154.163
Rentederivaten per 31 december 2019	529.546	330.306	-213.043	117.263

Hoogte buffer

De buffer voor het feitelijk renterisico bedraagt 3.242 (0,3%) en voor het strategisch renterisico 3.320 (0,3%).

Aandelen- en vastgoedrisico

Het pensioenfonds loopt het risico dat haar beleggingen in aandelen, vastgoed en hedgefunds en private equity in waarde dalen. In het beleggingsbeleid wordt met dergelijke risico's rekening gehouden door ondermeer een toepassing van voldoende spreiding in de beleggingsportefeuille naar categorieën, markten en dergelijke. De volatiliteit van de marktwaarden (prijrisico's) van beleggingen wordt periodiek geëvalueerd en kan leiden tot bijstellingen in het vermogensbeheer. In onderstaande tabel wordt de verdeling naar de verschillende zakelijke waarden categorieën getoond.

	2020		2019	
	€	%	€	%
<i>Verdeling Aandelen en Vastgoed per categorie:</i>				
Beursgenoteerd vastgoed	35.441	9,0	40.994	10,5
Niet-beursgenoteerd vastgoed	52.504	13,4	50.709	13,0
Ontwikkelde markten (Mature markets)	186.394	47,5	189.536	48,7
Opkomende markten (Emerging markets)	118.236	30,1	108.320	27,8
	392.575	100,0	389.559	100,0

Hoogte buffer

Bij de berekening van het Vereist Eigen Vermogen wordt voor het feitelijke en strategische zakelijke waarden risico rekening gehouden met de door DNB voorgeschreven schokken die variëren overeenkomstig de risicograad van het type belegging.

De buffer voor het feitelijk aandelen- en vastgoedrisico bedraagt 121.420 (10,9%) en voor het strategisch aandelen- en vastgoedrisico 136.785 (12,3%).

Valutarisico

Het valutarisico wordt veroorzaakt, doordat de verplichtingen van het Pensioenfonds in euro's luiden terwijl veel van de beleggingen van het Pensioenfonds in niet-euro luiden. Het Pensioenfonds loopt het risico dat haar buitenlandse beleggingen dalen in waarde als gevolg van valutakoersontwikkelingen. Het Pensioenfonds kiest er daarom voor om (een gedeelte) van haar buitenlandse valuta's af te dekken. Zonder afdekking van valutarisico loopt het Pensioenfonds risico bij een daling van vreemde valuta ten opzichte van de euro. Door meer dan 100% van het risico af te dekken loopt het Pensioenfonds risico bij een stijging van vreemde valuta ten opzichte van de euro.

Het valutarisico wordt berekend aan de hand van een scenario waarbij wordt uitgegaan van een waardedaling van de beleggingen in vreemde valuta van 20% voor ontwikkelde landen en 35% voor opkomende markten. Het valutarisico is het totale negatieve effect op de waarde van alle beleggingen als gevolg van dit scenario. Afdekking van het valutarisico vindt plaats via derivatencontracten.

	2020		2019	
	€	%	€	%
<i>Totaal beleggingen naar valuta voor afdekking met derivaten</i>				
Amerikaanse dollar	155.158	15,1	152.488	15,3
Australische dollar	4.942	0,5	8.872	0,9
Canadese dollar	7.583	0,7	8.573	0,9
Britse pound sterling	8.522	0,8	17.788	1,8
Hongkongse dollar	34.087	3,3	28.757	2,9
Japanse yen	18.357	1,8	19.962	2,0
Deense Kroon	2.144	0,2	1.444	0,1
Noorse kroon	232	0,0	1.542	0,2
Zweedse Kroon	2.451	0,2	5.144	0,5
Zwitserse frank	5.230	0,5	4.482	0,5
Overige	95.611	9,3	91.849	9,2
Niet Euro	334.317	32,5	340.902	34,3
Euro	695.986	67,6	652.608	65,7
Totaal beleggingen exclusief derivaten	1.030.303	100,0	993.511	100,0
Waarde derivaten	154.891		118.316	
Totaal beleggingen inclusief derivaten	1.185.194		1.111.827	

	2020		2019	
	€	%	€	%
<i>Totaal beleggingen naar valuta na afdekking met derivaten</i>				
Amerikaanse dollar	66.157	5,6	61.413	5,5
Australische dollar	4.942	0,4	8.872	0,8
Canadese dollar	7.583	0,6	8.573	0,8
Britse pound sterling	2.654	0,2	9.788	0,9
Hongkongse dollar	34.087	2,9	28.757	2,6
Japanse yen	10.244	0,9	10.601	1,0
Deense Kroon	2.144	0,2	1.444	0,1
Noorse kroon	232	0,0	1.542	0,1
Zweedse Kroon	2.451	0,2	5.144	0,5
Zwitserse frank	5.230	0,4	4.482	0,4
Overige	95.611	8,1	91.849	8,3
Niet Euro	231.335	19,5	232.466	21,0
Euro	953.859	80,5	879.360	79,0
Totaal beleggingen inclusief derivaten	1.185.194	100,0	1.111.827	100,0

Derivaten

Ter afdekking van de valutarisico's op de effectenportefeuille zijn er door de vermogensbeheerders valutatermijntransacties afgesloten

Indien de afrekening van deze transacties op 31 december 2020 zou hebben plaatsgevonden dan zou het af te rekenen bedrag € 728 duizend lager uitvallen dan overeengekomen (ongerealiseerde resultaat van 728 duizend).

Het pensioenfonds dekt strategisch 50% van het valutarisico af. Alleen de belangrijkste valuta's aanwezig in de portefeuille, de Amerikaanse dollar, het Britse pond en de Japanse Yen, worden afgedekt. Overige vreemde valuta's worden niet afgedekt in verband met de beperkte exposure.

Valutaderivaten per 31 december

Type contract	Onder- liggende contract- omvang	Actuele waarde activa	Actuele waarde passiva	Netto positie (waarde)
Valutaderivaten per 31 december 2020	-102.982	796	-68	728
Valutaderivaten per 31 december 2019	-108.436	1.053	0	1.053

Hoogte buffer

Bij de berekening van het Vereist Eigen Vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch valuta risico rekening gehouden met een door DNB voorgeschreven schok van 20% voor valuta in ontwikkelde landen en van 35% voor valuta in opkomende markten die berekend wordt op de niet-euro beleggingen na afdekking.

De buffer voor het feitelijk valuta risico bedraagt 46.085 (4,1%) en voor het strategisch valuta risico 48.160 (4,3%).

Grondstoffenrisico

Bij de berekening van het Vereist Eigen Vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch grondstoffenrisico rekening gehouden met een door DNB voorgeschreven schok van 35%. Het Pensioenfonds belegt niet in grondstoffen en hoeft daarom geen buffers hiervoor aan te houden.

Kredietrisico

Het pensioenfonds loopt het risico dat één of meerdere van haar tegenpartijen niet aan de voorafgesproken betalingen kan voldoen. Bij de berekening van het kredietrisico dient het effect van de kredietwaardigheid van de partijen, waarin belegd wordt, tot uitdrukking te komen. Het kredietrisico komt tot uitdrukking in de zogenaamde creditspread. Deze creditspread is het verschil tussen de uitkering die afhangt van de kredietwaardigheid van de tegenpartij en een uitkering die met volledige zekerheid (risicovrij) tot uitkering zal komen. Het kredietrisico verbonden aan derivatentransacties wordt beheerst door het afsluiten van standaardovereenkomsten met tegenpartijen, het beoordelen van de kredietwaardigheid van tegenpartijen, het spreiden van het transactievolume over verschillende tegenpartijen, het eisen van voldoende onderpand en een adequate monitoring met betrekking tot de gestelde eisen inzake het onderpand.

Het kredietrisico binnen de vastrentende waarden portefeuille kan naast de creditspread eveneens gemeten worden aan de hand van de ratingverdeling van de rentegevoelige beleggingsportefeuille. Deze ratingverdeling wordt afgegeven door een kredietbeoordelaar. Een Europese AAA rating impliceert dat de vastrentende waarden belegging geen kredietrisico loopt. Daarentegen worden beleggingen die geclassificeerd staan onder 'lager dan BBB' als zeer risicovol beschouwd. Cash wordt als kredietrisicovrij beschouwd. Beleggingen die geen rating ontvangen worden als risicovol beschouwd.

	2020		2019	
	€	%	€	%
<i>Rating vastrentende waarden:</i>				
AAA	86.915	13,8	42.872	7,2
AA	353.176	56,3	334.041	55,9
A	45.447	7,2	50.349	8,4
BBB	80.182	12,8	67.283	11,3
(Lager dan) B	9.157	1,5	7.628	1,3
Geen rating	52.684	8,4	94.869	15,9
	627.561	100,0	597.042	100,0

Hoogte buffer

Binnen de berekening van het standaardmodel wordt een kredietrisico becijferd voor de rentegevoelige beleggingen die een creditspread groter dan 0% hebben. De creditspread wordt bepaald op basis van de rentegevoelige kasstromen van het Pensioenfonds. Afhankelijk van de rating van de desbetreffende kasstromen wordt een kredietschok berekend. Naarmate de rating slecht wordt neemt de kredietschok en de daarvoor te hanteren buffer toe.

Afgaande op de hierboven genoemde ratingverdeling resulteert dit in een buffer voor het feitelijk kredietrisico van 27.658 (2,5%) en voor het strategisch kredietrisico van 23.367 (2,1%).

Verzekeringstechnisch risico

Binnen het verzekeringstechnische risico worden in principe alleen risico's meegenomen die verband houden met sterfte. Het omvat de risico's als gevolg van afwijkingen ten opzichte van de verwachte sterfte en afwijkingen van de verwachte sterftetrend (langlevensrisico). Tot het verzekeringstechnische risico worden gerekend: procesrisico, risico-opslag voor afwijkingen ten opzichte van de sterftetrend en negatieve stochastische afwijkingen van de verwachtingswaarde. Deze drie risico's bedragen een percentage van de op actuele waarde berekende technische voorziening. Het procesrisico neemt af naarmate het deelnemersbestand toeneemt, omdat het sterfteproces dan beter kan worden geschat. De beide andere risicofactoren houden respectievelijk rekening met de onzekerheid in de sterftetrend en met de negatieve stochastische afwijkingen.

Het Pensioenfonds hanteert bij de vaststelling van de voorziening pensioenverplichtingen de meest recente overlevingstafels (Prognosetafel AG2018), met fondsspecifieke ervaringssterfte. Dit neemt niet weg dat toekomstige ontwikkelingen kunnen leiden tot nog verdere verbetering of tot verslechtering van de levensduur en dat dientengevolge in de toekomst verdere verhoging of verlaging van de voorziening pensioenverplichtingen aan de orde kan komen.

Hoogte buffer

Dit vertaalt zich in een buffer voor het feitelijk verzekeringstechnisch risico van 35.283 (3,2%) en voor het strategisch verzekeringstechnisch risico van 35.283 (1,2%).

Concentratierisico

Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen. De spreiding van de portefeuille is in de toelichting op de balans nader toegelicht. Ook "grote posten" zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd.

	2020		2019	
	€	%	€	%
Vastgoedbeleggingen				
<i>Verdeling Vastgoedbeleggingen per regio:</i>				
Europa	58.415	66,4	55.837	60,9
Noord-Amerika	18.796	21,4	22.282	24,3
Azië (excl. Japan)	9.001	10,2	10.172	11,1
Oceanië	1.495	1,7	2.817	3,1
Overige	238	0,3	595	0,6
	87.945	100,0	91.703	100,0
<i>Grote posten: Vastgoedbeleggingsfondsen groter dan 2% van het balanstotaal:</i>				
– Northern Trust UCITS Common ContractualFundRealEst	28.250	2,4	28.873	2,5
Aandelen				
<i>Verdeling Aandelen per sector:</i>				
Basismaterialen	17.174	5,6	11.711	3,9
Communicatiediensten	30.983	10,2	28.001	9,4
Cyclische consumptiegoederen	47.322	15,5	50.812	17,1
Defensieve consumptiegoederen	23.733	7,8	20.138	6,8
Gezondheidszorg	27.448	9,0	19.922	6,7
Energie	9.446	3,1	13.261	4,5
Financiële dienstverlening	50.465	16,6	70.442	23,6
Industrie	24.297	8,0	26.516	8,9
Nutsbedrijven	8.174	2,7	6.639	2,2
Technologie	64.860	21,3	49.574	16,6
Vastgoed	703	0,2	809	0,3
Diversen	25	0,0	31	0,0
	304.630	100,0	297.856	100,0
<i>Verdeling Aandelen per regio:</i>				
Europa	61.898	20,3	74.376	25,1
Noord-Amerika	109.872	36,1	97.503	32,7
Azië (excl. Japan)	113.921	37,4	99.606	33,4
Oceanië	3.759	1,2	6.975	2,3
Overige	15.180	5,0	19.396	6,5
	304.630	100,0	297.856	100,0

	2020		2019	
	€	%	€	%
<i>Grote posten: Aandelen beleggingsfondsen groter dan 2% van het balanstotaal:</i>				
- Robeco QI Institutional Global	0	0,0	186.555	16,3
- NT WRLD ESG LEADR EQ IN-BEUR	171.343	14,4	0	0,0
- NT All Country Asia ex Japan Equity Index Fund	76.426	6,4	67.324	5,9
- Vanguard European Stock Index Fund	41.380	3,5	38.234	3,3
- T Row Price Group	23.805	2,0	0	0,0
Vastrentende waarden				
<i>Verdeling vastrentende waarden per soort:</i>				
Staatsobligaties	298.880	47,7	242.862	40,6
Bedrijfsobligaties (Credit funds)	131.807	21,0	114.017	19,1
Hypotheken	109.960	17,5	108.419	18,2
Geldmiddelen	86.914	13,8	131.744	22,1
	627.561	100,0	597.042	100,0
<i>Verdeling vastrentende waarden per regio:</i>				
Europa	588.126	93,7	553.748	92,7
Noord-Amerika	20.602	3,3	25.521	4,3
Azië (excl. Japan)	8.750	1,4	7.150	1,2
Oceanië	2.800	0,4	2.346	0,4
Overige	7.283	1,2	8.277	1,4
	627.561	100,0	597.042	100,0
<i>Verdeling vastrentende waarden naar looptijd:</i>				
Resterende looptijd korter dan 1 jaar	101.252	16,1	64.994	10,9
Resterende looptijd tussen 1 en 5 jaar	41.348	6,6	68.432	11,5
Resterende looptijd langer dan 5 jaar	484.961	77,3	463.616	77,6
	627.561	100,0	597.042	100,0
<i>Grote posten: Obligatiedebiteuren groter dan 2% van het balanstotaal:</i>				
	<i>n.v.t.</i>		<i>n.v.t.</i>	
Bovengenoemde staatsobligaties betreffen alleen de directe beleggingen in staatsobligaties.				

	2020		2019	
	€	%	€	%
<i>Grote posten: Vastrentende beleggingsfondsen groter dan 2% van het balanstotaal:</i>				
- The Bank of New York Corp (LDI Solutions Liquidity fund)	24.320	2,0	70.056	6,1
- The Bank of New York Corp (LDI Solutions funds)	355.792	30,0	306.847	26,8
- Aeam Dutch Mortgage Fund	92.339	7,8	90.957	7,9
- JPMorgan Liquidity Funds - Euro Liquidity Fund	0	0,0	57.598	5,0
- Blackrock Euro Investment Grade Corp Bond Ind Inst	114.381	9,6	44.789	3,9
- SLI Global SICAV European Corp Bond Fund D	42.209	3,6	41.127	3,6
- Legal & General IM - Euro Corporate Bond Fund	32.912	2,8	24.247	2,1
Derivaten				
<i>Verdeling derivaten per soort:</i>				
Rentederivaten	154.163	99,5	117.263	99,1
Valutaderivaten	728	0,5	1.053	0,9
	154.891	100,0	118.316	100,0
Overige beleggingen				
<i>Overige beleggingen per soort:</i>				
Hedge fonds	0	0,0	0	0,0
Cash collateral	8.091	79,6	5.397	78,1
Overige	2.076	20,4	1.513	21,9
	10.167	100,0	6.910	100,0
<i>Grote posten: Overige beleggingen (Hedge funds) groter dan 2% van het balanstotaal:</i>				
	<i>n.v.t.</i>		<i>n.v.t.</i>	

Er zijn geen directe beleggingen uitgeleend. Binnen de beleggingsfondsen wordt zeer beperkt uitgeleend. Er zijn geen beleggingen in F. van Lanschot Bankiers N.V. en de aan haar gelieerde ondernemingen.

Hoogte buffer

In het standaardmodel is geen rekening gehouden met een buffer voor concentratierisico. Het risico dient sec kwalitatief toegelicht te worden.

Actief beheer risico

Actief beheer risico treedt op wanneer beleggingsmanagers afwijken van de strategisch gedefinieerde benchmarks. Actief beheer risico wordt in beginsel alleen becijferd voor de aandelenportefeuille en wordt gemeten aan de hand van de tracking error en de TER. De tracking error geeft aan in hoeverre de beleggingsrendementen van de daadwerkelijke aandelenportefeuille afwijken van de strategisch gedefinieerde benchmark. TER staat voor total expense ratio en geeft onder meer de kosten weer die de beleggingsmanagers hebben gemaakt voor het voeren van hun (actief) beleid.

Hoogte buffer

Dit vertaalt zich in een buffer voor het feitelijk actief beheer risico van 10.334 (0,9%) en voor het strategisch actief beheer risico van 13.079 (1,2%).

Diversificatie- en correlatie-effect

Bij de becijfering van het totale vereist eigen vermogen dient gebruikt gemaakt te worden van de wortelformule. Hierdoor is het totale vereist eigen vermogen kleiner dan de optelsom van de afzonderlijke buffers. In de wortelformule wordt namelijk verondersteld dat niet alle risico's zich op hetzelfde moment zullen voordoen (diversificatie). Wel wordt uitgegaan van een positieve samenhang (correlatie) tussen het renterisico, het aandelen- en vastgoedrisico en het kredietrisico. Per saldo heeft dit een risico-verlagend effect. Bij het pensioenfonds is dit voor de feitelijke beleggingsportefeuille eind 2020 -93.228 en voor de strategische beleggingsportefeuille -96.826.

Vastgesteld te 's-Hertogenbosch, 17 juni 2021

Het Bestuur

Overige gegevens

Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten

Ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten is geen bepaling opgenomen in de statuten van het pensioenfonds. Conform hoofdstuk 5 van de ABTN worden de jaarresultaten toegevoegd aan de reserves ter dekking van algemene risico's.

Pensioenregelingen

Het pensioenfonds voert de volgende pensioenregeling uit:

Pensioenregeling 2015

De pensioenregeling 2015 bestond uit een basisregeling (CDC-regeling op basis van middelloon) en afhankelijk van de hoogte van het salaris een excedentregeling (premieregeling).

Sinds 1 januari 2020 vindt er geen opbouw meer plaats bij Pensioenfonds Van Lanschot, maar bij a.s.r.

Er komt geen premie meer binnen, maar de opgebouwde aanspraken worden uitbetaald op het moment dat dit aan de orde is.

Het ouderdomspensioen heeft een pensioenrichtleeftijd van 68 jaar.

Financiering

De werkgever betaalde vanaf 2015 tot en met 2019 een vaste premie van 20,5% van de totale salarissom (tot de maximale loongrens) aan Pensioenfonds F. van Lanschot. De werknemer droeg hiervan zelf 5% bij van de pensioengrondslag. De vaste premie was zo berekend dat naar verwachting de jaarlijks beoogde pensioenopbouw in de basis- en excedentregeling worden behaald.

Toeslagbeleid

Het pensioenfonds kent een voorwaardelijk toeslagbeleid ten aanzien van actieve deelnemers, gepensioneerden en gewezen deelnemers. De toeslagen worden gefinancierd uit de behaalde rendementen van het Pensioenfonds. Het pensioenfonds probeert de opgebouwde aanspraken en pensioenuitkeringen jaarlijks aan te passen aan de stijging van de consumentenprijsindex, alle huishoudens, afgeleid van het CBS. Er is dus geen recht op toeslagen en het is niet zeker in hoeverre in de toekomst toeslagen zullen plaatsvinden.

Het Bestuur beslist jaarlijks in hoeverre pensioenrechten en pensioenaanspraken worden aangepast.

Per 1 januari 2020 zijn de pensioenen en de lopende pensioenuitkeringen van alle deelnemers niet verhoogd omdat de beleidsdekkingsgraad zich einde 2020 onder de grens van 110% bevindt. Uitgangspunt voor de verhoging van de pensioenen is de prijsindex (inflatie). De prijzen zijn in de periode oktober 2019 tot en met september 2020 gestegen met 0,99%.

Het pensioenfonds streeft ernaar om de pensioenen mee te laten groeien met de inflatie. Indexatie is afhankelijk van de financiële situatie van het pensioenfonds.

Het pensioenfonds is vanaf 2015 wettelijk verplicht om extra financiële buffers aan te houden, waardoor nieuwe regels gelden voor toeslagverlening.

- Bij een beleidsdekkingsgraad lager dan 110% mag geen toeslag worden verleend.
- Boven 110% kan toeslag worden verleend als er genoeg vermogen beschikbaar is om de te verlenen toeslag naar verwachting ook in de toekomst te kunnen verlenen.

In de praktijk betekent dit dat volledige toeslagverlening bij het pensioenfonds pas mogelijk is bij een beleidsdekkingsgraad vanaf ongeveer 124% (afhankelijk van de rentestand kan deze grens verschuiven).

Door deze strengere regels is het de komende 10-15 jaar waarschijnlijk niet mogelijk is om de pensioenen gedeeltelijk of volledig aan te passen aan de inflatie.

In de afgelopen jaren zijn de volgende toeslagen verleend:

Inactieve deelnemers

Jaar per 1 jan.	Toeslag	Prijs- stijging oktober (CBS)	Vershil
2021	0,00%	0,99%	0,99%
2020	0,00%	1,64%	1,64%
2019	0,69%	1,47%	0,78%
2018	0,25%	1,47%	1,22%
2017	0,00%	0,00%	0,00%
2016	0,10%	0,39%	0,29%
2015	0,50%	0,70%	0,20%
2014	0,00%	0,90%	0,90%
2013	0,00%	2,00%	2,00%
2012	0,00%	2,30%	2,30%
2011	0,00%	1,40%	1,40%
2010	0,00%	0,40%	0,40%
2009	0,00%	2,50%	2,50%
Maximale achterstand			14,62%

Op dit moment is er een maximale achterstand in de toeslagverlening van 14,62% voor pensioengerechtigden en gewezen deelnemers.

Uitvoering

De bevoegdheden van het bestuur zijn vastgesteld in de statuten en in het reglement van Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot. bestuursbureau is uitbesteed aan ABB voor Pensioenfonds B.V. te Rosmalen.

De pensioenadministratie van Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot is opgedragen aan AZL N.V. te Heerlen.

De beleggingsadministratie is opgedragen aan The Bank of New York Mellon SA te Amsterdam. Het vermogensbeheer wordt uitgevoerd door Kempen Capital Management N.V. te Amsterdam voor de uitkeringstoezegging en door NN IP B.V. te Amsterdam voor de premietoezegging.

De controle van de jaarrekening is uitgevoerd door KPMG Accountants N.V. te Utrecht. De verantwoordelijkheid voor de vaststelling van de voorziening pensioenverplichtingen berust bij het pensioenfonds.

De controle van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgevoerd door Triple A Risk Finance Certification te Amsterdam.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot te 's-Hertogenbosch is aan Triple A – Risk Finance Certification B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2020.

Onafhankelijkheid

Als waarmede actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 8.000.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 400.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar hoger dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 132 (vereist eigen vermogen).

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen. Deze situatie bestaat voor 1 jaareinde.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen.

Amsterdam,

drs. Pieter Heesterbeek AAG
verbonden aan Triple A – Risk Finance Certification B.V

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur en de raad van toezicht van Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2020

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot per 31 december 2020 en van het saldo van baten en lasten over 2020, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Wat we gecontroleerd hebben

Wij hebben de jaarrekening 2020 van Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot ('de Stichting' of 'het fonds') te 's-Hertogenbosch gecontroleerd.

De jaarrekening bestaat uit:

- 1 de balans per 31 december 2020;
- 2 de staat van baten en lasten over 2020;
- 3 het kasstroomoverzicht over 2020; en
- 4 de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de Stichting zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Controleaanpak

Samenvatting

Materialiteit

- Materialiteit van EUR 8 miljoen
- Circa 0,7% van het pensioenvermogen

Kernpunten

- Waardering van beleggingen voor risico pensioenfonds
- Waardering van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

Oordeel

- Goedkeurend

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op EUR 8 miljoen (2019: EUR 7,5 miljoen). Voor de bepaling van de materialiteit wordt uitgegaan van het pensioenvermogen per 31 december 2020 (circa 0,7%). Wij beschouwen het pensioenvermogen als de meest geschikte benchmark, omdat het pensioenvermogen een bepalende factor is in de berekening van de (beleids)dekkingsgraad die de financiële positie van de Stichting weergeeft. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij hebben met het bestuur en de raad van toezicht afgesproken dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven EUR 400.000 rapporteren aan het bestuur en de raad van toezicht alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Reikwijdte van de controle

Uitbesteding van bedrijfsprocessen aan dienstverleners

De Stichting heeft het beheer en de administratie van de beleggingen voor risico pensioenfonds uitbesteed aan BNY Mellon Global Custody B.V. en het beheer en de administratie van de beleggingen voor risico deelnemers aan NN Investment Partners B.V. tot het moment van de collectieve waardeoverdracht van de kapitalen in de excedentregeling in november 2020. De pensioenadministratie is uitbesteed aan AZL N.V. De jaarrekening wordt opgesteld op basis van informatie over de beleggingen en beleggingsopbrengsten die

is verstrekt door BNY Mellon Global Custody B.V. en NN Investment Partners B.V. en informatie over de voorziening pensioenverplichtingen en pensioenuitkeringen en overige financiële posten die is verstrekt door AZL N.V.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor het verwerven van inzicht in de aard en de significantie van de door de dienstverleners verleende diensten en in het effect ervan op de voor de controle relevante interne beheersing van de Stichting. Op basis hiervan identificeren wij de risico's op een afwijking van materieel belang en zetten wij controlewerkzaamheden op en voeren wij deze uit om op deze risico's in te spelen.

Bij de uitvoering van onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden en bevindingen van andere onafhankelijke accountants inzake de voor de Stichting relevante interne beheersingsmaatregelen van BNY Mellon Global Custody B.V., NN Investment Partners B.V. en AZL N.V., zoals weergegeven in de specifiek daarvoor opgestelde (Standaard 3402 type II-) rapportages.

Onze controlewerkzaamheden bestaan uit het bepalen van de minimaal verwachte interne beheersingsmaatregelen en (waar relevant) het bespreken van de beheersomgeving bij de dienstverlener met vertegenwoordigers van de dienstverlener. Op basis daarvan evalueren wij, en bespreken wij (waar relevant) met de andere onafhankelijke accountant, de in de Standaard 3402-rapportage beschreven interne beheersingsmaatregelen, de verrichte werkzaamheden ter toetsing van de effectieve werking gedurende 2020 en de uitkomsten daarvan. Ook beoordelen wij de evaluatie door het bestuur van de kwaliteit van de uitbesteding aan BNY Mellon Global Custody B.V., NN Investment Partners B.V. en AZL N.V.

Wij hebben eigen gegevensgerichte analyses ten aanzien van de uitkeringen uitgevoerd waarbij wij de uitkomsten hebben getoetst op basis van verwachtingen die wij zelf hiervoor hebben ontwikkeld. Wij hebben door middel van deelwaarnemingen op de beleggingen, beleggingsstromen, mutaties in de pensioenadministratie en uitkeringen aan de hand van brondocumentatie bij de dienstverlener onderzocht.

Door bovengenoemde werkzaamheden op de uitbestede bedrijfsprocessen en aanvullende eigen werkzaamheden hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de beleggingen, beleggingsstromen en -opbrengsten, (mutaties in) deelnemergegevens en aanspraken die resulteren in (wijzigingen in) de voorziening pensioenverplichtingen en uitkeringen verkregen.

Onze focus op het risico van fraude en het niet-naleven van wet- en regelgeving

Onze doelstellingen

De doelstellingen van onze controle op het gebied van fraude en het niet-naleven van wet- en regelgeving zijn:

Met betrekking tot fraude:

- het identificeren en inschatten van risico's op een afwijking van materieel belang in de financiële overzichten die het gevolg is van fraude;
- het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden ter verkrijging van voldoende en geschikte controle-informatie; en
- het op passende wijze inspelen op fraude of vermoede fraude die tijdens de controle wordt geïdentificeerd.

Met betrekking tot het niet-naleven van wet- en regelgeving:

- het identificeren en inschatten van risico's op een afwijking van materieel belang in de financiële overzichten als gevolg van het niet-naleven van wet- en regelgeving; en
- het verkrijgen van een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid dat de jaarrekening als geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten, rekening houdend met het toepasselijke wet- en regelgevingskader.

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en detecteren van fraude en het niet-naleven van wet- en regelgeving berust bij het bestuur, onder toezicht van de raad van toezicht.

Onze risicobeoordeling

Als onderdeel van onze risico-inschattingswerkzaamheden hebben wij frauderisicofactoren met betrekking tot frauduleuze financiële verslaglegging, het oneigenlijk toe-eigenen van activa en het risico op omkoping en corruptie in acht genomen. Wij hebben de frauderisicofactoren geëvalueerd om na te gaan of deze factoren duiden op een risico op een afwijking van materieel belang als gevolg van fraude.

Daarnaast hebben we werkzaamheden uitgevoerd om inzicht te verkrijgen in de wet- en regelgeving die op de Stichting van toepassing is, hebben we het bestuur en de raad van toezicht verzocht om inlichtingen te verstrekken omtrent de naleving van dergelijke wet- en regelgeving en hebben we correspondentie met externe toezichthouders geïnspecteerd.

De potentiële impact van de geïdentificeerde wet- en regelgeving op de jaarrekening varieert aanzienlijk.

Ten eerste is de Stichting onderworpen aan wet- en regelgeving die direct van invloed is op de jaarrekening, inclusief de Pensioenwet en financiële verslaglegging (inclusief voor de Stichting specifieke wet- en regelgeving). Wij hebben de mate waarin aan deze wet- en regelgeving wordt voldaan vastgesteld als onderdeel van onze controlewerkzaamheden voor

de relevante elementen in de jaarrekening en derhalve zijn er geen aanvullende controlewerkzaamheden nodig.

Ten tweede is de Stichting onderhevig aan diverse wet- en regelgeving waarbij niet-voldoen aan deze wet- en regelgeving indirect van invloed kan zijn op de jaarrekening ten aanzien van elementen verantwoord of toegelicht in de jaarrekening, of beide, bijvoorbeeld als gevolg van het ontvangen van boetes of claims. Wij hebben de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) en het Besluit financieel toetsingskader pensioenfonds (Bftp) geïdentificeerd als wetgeving die indirect, redelijkerwijs een materiële impact op de jaarrekening zou kunnen hebben.

In overeenstemming met de controlestandaarden hebben wij het frauderisico met betrekking tot doorbreking van interne beheersingsmaatregelen door het bestuur (verondersteld risico) als enige frauderisico geïdentificeerd en geëvalueerd. We hebben het veronderstelde frauderisico met betrekking tot de opbrengstverantwoording weerlegd, omdat de mogelijkheden tot het materieel beïnvloeden van de opbrengstverantwoording beperkt zijn.

Het geïdentificeerde risico op het gebied van fraude is besproken binnen het controleteam en wij bleven alert op aanwijzingen voor fraude en/of het niet-voldoen aan wet- en of regelgeving gedurende de controle.

Bij al onze controles hebben we aandacht besteed aan het risico dat het bestuur de interne beheersingsmaatregelen doorbreekt, inclusief een onderzoek naar aanwijzingen van mogelijke oneigenlijke beïnvloeding door het bestuur, wat een risico op een afwijking van materieel belang als gevolg van fraude kan betekenen. We verwijzen naar het kernpunt inzake de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds, met hierin onze aanpak met betrekking tot gebieden met een hoger risico vanwege schattingen waarbij het bestuur zich baseert op significante oordeelsvorming.

We hebben onze risico-inschatting en controleaanpak gecommuniceerd aan het bestuur en de raad van toezicht. Onze controlewerkzaamheden verschillen van een specifiek forensisch fraudeonderzoek, dat vaak een meer diepgaand karakter heeft.

Onze controlewerkzaamheden

We hebben de volgende controlewerkzaamheden (niet uitputtend) uitgevoerd om in te spelen op de ingeschatte risico's:

- We hebben de opzet en het bestaan en, waar passend geacht, de werking getoetst van de interne beheersingsmaatregelen die het frauderisico dienen te mitigeren. In het geval van tekortkomingen in de fraudemitigerende interne beheersingsmaatregelen, hebben we aanvullende gegevensgerichte werkzaamheden verricht welke zijn ingericht aan de hand van onze risico-inschatting.
- Wij hebben mogelijke oneigenlijke beïnvloeding door het bestuur geëvalueerd en (administratieve) journaalposten met een hoger frauderisico geïdentificeerd. Indien wij journaalposten met een verhoogd frauderisico hebben geïdentificeerd, hebben wij deze door middel van validatie van brondocumentatie gecontroleerd.

- Wij hebben zaken die zijn gerapporteerd via periodieke SLA-rapportages van de Stichting geïdentificeerd.
- We hebben een zekere mate van elementen van onvoorspelbaarheid in onze controleaanpak opgenomen.
- We hebben de uitkomst van andere controlewerkzaamheden in overweging genomen en geëvalueerd of bevindingen dan wel afwijkingen indicatief waren voor fraude of niet-naleving van wet- en regelgeving. Indien dit het geval was, hebben wij onze beoordeling van de relevante risico's en de daaruit voortvloeiende gevolgen voor onze controlewerkzaamheden opnieuw geëvalueerd.
- We hebben controle-informatie verkregen met betrekking tot de naleving van die bepalingen van de wet- en regelgeving waarvan algemeen wordt aangenomen dat ze een direct effect hebben op de bepaling van materiële bedragen en toelichtingen in de jaarrekening.
- We hebben rekening gehouden met het effect van feitelijke, vermoede of geïdentificeerde risico's van niet-naleving van wet- en regelgeving als onderdeel van onze procedures voor de daarmee samenhangende posten in de jaarrekening.
- In het licht van mogelijke risico's op het gebied van belangenverstremgeling hebben wij nevenfuncties van het bestuur geëvalueerd en hebben daarbij aandacht besteed aan de governance.

Onze procedures om in te spelen op het geïdentificeerde risico op het gebied van fraude hebben niet geleid tot een 'kernpunt van de controle'.

Verder merken we op dat onze controle niet primair is opgezet om fraude en het niet-naleven van wet- en regelgeving te detecteren en dat het bestuur verantwoordelijk is voor de opzet van een zodanige interne beheersing als het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude, waaronder het voldoen aan wet- en regelgeving.

Hoe minder direct de gevolgen voor de financiële overzichten van het niet-voldoen aan indirecte wet- en regelgeving (onregelmatigheden) van invloed zijn op gebeurtenissen en transacties die in de jaarrekening tot uitdrukking komen, hoe minder waarschijnlijk het ook is dat de inherent beperkte controlewerkzaamheden, zoals vereist door de controlestandaarden, dit zouden identificeren. Bovendien bestaat er, zoals bij elke controle, een hoger risico op het niet-detecteren van onregelmatigheden indien deze het gevolg zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, opzettelijke onjuistheden, verkeerde representaties of de doorbreking van interne beheersmaatregelen.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het belangrijkste waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij aan het bestuur en de raad van toezicht gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken. In onze controle en bij de bepaling en evaluatie van onze kernpunten hebben wij rekening gehouden met de potentiële effecten van

COVID-19 op de Stichting en de jaarrekening. Dit heeft niet geleid tot een aanpassing of uitbreiding van onze kernpunten.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

Waardering van beleggingen voor risico pensioenfonds

Omschrijving

De beleggingen voor risico pensioenfonds (hierna: 'de beleggingen') vormen een significante post op de balans van de Stichting. De beleggingen bedragen 99,8% van het balanstotaal. De beleggingen dienen conform de Pensioenwet te worden gewaardeerd op reële waarde (marktwaarde).

Uit noot 1 bij de toelichting op de jaarrekening blijkt dat de waardering van de beleggingen van de Stichting voor circa 86% is gebaseerd op genoteerde marktprijzen (niveau 1) en voor circa 14% op netto contante waarde berekeningen en andere methoden (niveau 3 en 4). De waardering van de beleggingen is in belangrijke mate bepalend voor de financiële resultaten van het fonds.

Vanwege de omvang van de beleggingen in relatie tot de jaarrekening als geheel beschouwen wij de waardering van de beleggingen als een kernpunt van onze controle.

Onze aanpak

Wij hebben de waardering van de beleggingen gebaseerd op genoteerde marktprijzen onderzocht met gebruikmaking van een eigen waarderingsspecialist. Onze waarderingsspecialist heeft de gehanteerde waarderingsmethodes vergeleken met zelfstandig in de markt waarneembare prijzen. Dit geldt ook voor de beleggingen die in het overzicht 'Methodiek bepaling marktwaarde' zoals opgenomen in noot 1 zijn gepresenteerd onder niveau 3 en deels voor de beleggingen die zijn gepresenteerd onder niveau 4.

De waardering van beleggingen gebaseerd op andere methoden hebben wij getoetst aan de hand van door een andere onafhankelijke accountant gecontroleerde jaarrekeningen. Wij hebben hierbij onder meer aandacht besteed aan consistentie met de waarderingsgrondslagen van de Stichting ten opzichte van die van het beleggingsfonds alsmede de strekking van de verklaring van de andere onafhankelijke accountant.

Voorts hebben we de toereikendheid van de toelichting onder noot 1 van de toelichting geëvalueerd.

Onze observatie

Wij vinden de waardering van de beleggingen in de jaarrekening acceptabel. De toelichting op de samenstelling en het verloop van de beleggingen is toereikend.

Waardering van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

Omschrijving

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds (hierna: 'de voorziening pensioenverplichtingen') is een significante post op de balans van de Stichting die wordt gewaardeerd op reële waarde (marktwaarde). De waardering van de voorziening pensioenverplichtingen komt tot stand door middel van een berekening waarin aanspraakgegevens van deelnemers met behulp van belangrijke schattingen over levensverwachtingen, kostenniveaus en arbeidsongeschiktheid worden vertaald naar verwachte toekomstige kasstromen (uitkeringen). De kasstromen worden contant gemaakt met gebruikmaking van de rentetermijnstructuur ultimo boekjaar zoals gepubliceerd door De Nederlandsche Bank.

Het maken van de schattingen vergt een hoge mate van oordeelsvorming door het bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van actuariële modellen en het bestuur zich laat adviseren door actuariële deskundigen. Gezien de complexiteit en de invloed hiervan op de hoogte van de voorziening pensioenverplichtingen, het saldo van baten en lasten, het eigen vermogen en de beleidsdekkingsgraad vormt de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen een kernpunt van onze controle.

Het bestuur heeft in de 'Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling' de waarderingsgrondslagen en veronderstellingen voor de voorziening pensioenverplichtingen opgenomen. Uit deze toelichting blijkt dat schattingswijzigingen hebben plaatsgevonden. In de 'Risicoparagraaf' is de gevoeligheid van de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen voor schattingen uiteengezet.

Onze aanpak

Bij onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden van de certificerend actuaire die door de Stichting is aangesteld. Wij hebben bij aanvang van de controle en bij afronding ervan afstemming gehad met de certificerend actuaire over de te volgen aanpak, de attentiepunten en de uitkomsten.

Wij hebben de door het bestuur gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen geëvalueerd. Hierbij hebben wij de consistentie, prudentie en actualiteit van de schattingsmethode en veronderstellingen betrokken. Wij hebben de onderbouwing van de veronderstellingen door het bestuur geëvalueerd aan de hand van een toetsing van de historische betrouwbaarheid daarvan en algemeen geactualiseerde uitgangspunten zoals overlevingskansen. De gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen hebben wij besproken met de certificerend actuaire. Wij hebben de actuariële verklaring zoals opgenomen in de overige gegevens en de werkzaamheden van de certificerend actuaire geëvalueerd.

Onze werkzaamheden omvatten verder het evalueren van de uitkomst van de actuariële analyse van het saldo van baten en lasten in relatie tot eerder gemaakte schattingen en kasstroomprojecties. Tevens hebben wij de waarderingsgrondslagen en de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen in de jaarrekening geëvalueerd.

Onze observatie

Wij vinden dat de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen in de jaarrekening op aanvaardbare wijze is bepaald. De toelichting op de samenstelling en het verloop van de voorziening pensioenverplichtingen is toereikend.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben een mindere diepgang dan onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder de informatie die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de Stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van de genoemde verslaggevingsstelsels moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de Stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de Stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze doelstelling is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico

dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;

- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een entiteit haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur en de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur en de raad van toezicht hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Utrecht, 17 juni 2021

KPMG Accountants N.V.

W. Kevelam RA

Bijlage 1

Personalia per 31 december 2020

Bestuur

		<i>Einde lopende benoemingstermijn:</i>	
Benoemd door het bestuur van het pensioenfonds:			
De heer drs. W.S. Zeverijn (19-06-1957)	voorzitter	2021	3e termijn
Benoemd namens de werkgever:			
De heer drs. I.M. Maas (14-06-1977)	vice voorzitter	2023	1e termijn
Benoemd namens de deelnemers:			
De heer mr. R.L. Schikhof (20-11-1965)		2023	1e termijn
De heer drs. R.P.J. van de Ven RBA (24-02-1962)		2023	2e termijn
Benoemd namens pensioengerechtigden:			
De heer drs. J.J.M. Jacobs MFE (23-09-1959)		2021	1e termijn

Dagelijks Bestuur

De heer drs. W.S. Zeverijn
De heer drs. I.M. Maas

Beleggingscommissie

De heer mr. R.L. Schikhof	voorzitter		
De heer drs. R.P.J. van de Ven RBA			
De heer drs. J.C. Schlukebir (28-02-1968)	onafhankelijk lid	2022	2e termijn
De heer drs. A.J.C. de Ruiten (13-06-1965)	onafhankelijk lid	2021	3e termijn

Communicatiecommissie

De heer drs. I.M. Maas	voorzitter		
Mevrouw mr. M. de Mol van Otterloo (29-8-1989)		2021	1e termijn
Mevrouw drs. C.S.W. Wijdeven (13-04-1977)		2021	2e termijn

Risicomanagementcommissie

De heer drs. J.J.M. Jacobs MFE De heer drs. M.G. Benders (29-08-1974)	voorzitter	2023	3e termijn
--	------------	------	------------

Verantwoordingsorgaan

Benoemd namens de werkgever: Vacature (in januari 2021 ingevuld door mevrouw T. Holtland 09-02-1989)		2024	1e termijn
--	--	------	------------

Benoemd namens de werknemers: De heer drs. J. Vreugdenhil RBA (02-01-1968)voorzitter		2023	3e termijn
De heer drs. T. Cremers (13-07-1981)		2023	1e termijn

Benoemd namens pensioengerechtigden: Mevrouw dr. E. Schols-van Oppen (05-10-1948)	secretaris	2021	3e termijn
--	------------	------	------------

Raad van toezicht

Mevrouw L. Duynstee (04-07-1962)	voorzitter	2021	1e termijn
De heer S. Nauta (18-08-1963)		2022	1e termijn
De heer G. Schreurs (28-11-1976)		2023	1e termijn

Risicomanager

De heer B. Hulshof	Algemeen Bestuursbureau voor pensioenfondsen
--------------------	--

Organisatie

Bestuursbureau	Algemeen Bestuursbureau voor pensioenfondsen
Ondersteuning controle vermogensbeheer	Floor Interim Services
Administrateur	AZL N.V.
Adviserend Actuaris	Sprenkels & Verschuren
Fiduciair Manager	Kempen Capital Management B.V.
Vermogensadministrateur	BNY Mellon
Custodian	BNY Mellon
Accountant	KPMG Accountants N.V.
Certificerend actuaris	Triple A

Overzicht nevenfuncties bestuursleden ultimo 2020

Dhr. drs. W.S. Zeverijn	Bestuur, voorzitter	<ul style="list-style-type: none"> - Vicevoorzitter PF Tandartsen - Voorzitter RvT Woningcorporaties - Lid RvT OPF Robeco - Lid RvT DNB - Bestuurslid Living with Hope
Dhr. drs. I.M. Maas	Bestuur, vice-voorzitter, voorzitter communicatiecommissie	<ul style="list-style-type: none"> - In dienst bij Van Lanschot Kempen
Dhr. mr. R.L. Schikhof	Bestuurslid, voorzitter beleggingscommissie	<ul style="list-style-type: none"> - Directeur PF Randstad in liquidatie - Voorzitter Pensioenfonds Flexsecurity - Lid BO pensioenkring Randstad Groep Stg. Het ned. pensioenfonds - Lid bestuurscomm. Pensioenen Pf medisch specialisten - Docent pensioenopleidingen SPO - Fractie-assistent VVD gem. Oostzaan - Secretaris St. West Coast Challenge
Dhr. Drs. R.P.J. van de Ven RBA	Bestuurslid, lid beleggingscommissie	<ul style="list-style-type: none"> - In dienst bij Van Lanschot Kempen - Penningmeester Stichting Kasteelconcerten Heeswijk - Raad van Toezicht Stichting Willem Twee Podiumkunsten - Lid RvT Stg. Think Big Act Now
De heer drs. J.J.M. Jacobs MFE	Bestuurslid, voorzitter risicomanagementcommissie, SFH risk	<ul style="list-style-type: none"> - Senior credit risk manager De Volksbank - Voorzitter VO PF SNS Reaal

Bijlage 2

Risicohouding pensioenfonds

In de Pensioenwet 2015 (artikel 102a) en in het Financieel Toetsingskader (artikel 1a) is vastgelegd dat het bestuur van een pensioenfonds in overleg met de overige organen van het pensioenfonds zorgdraagt voor de vastlegging van de doelstellingen en beleidsuitgangspunten, waaronder de risicohouding van het pensioenfonds.

De organen van het pensioenfonds gebruiken deze doelstellingen en uitgangspunten bij de besluitvorming, de verantwoording, de advisering en het toezicht binnen het pensioenfonds. Het bestuur streeft er hierbij naar om van de deelnemersvertegenwoordigers zo veel mogelijk duidelijkheid te verkrijgen over de risicohouding, die van toepassing is op het bij het pensioenfonds opgebouwd pensioen.

De risicohouding vormt de basis voor:

- Het vaststellen van het beleid door het bestuur.
- De verantwoording achteraf van het bestuur over het gevoerde beleid.

In verband met het feit dat het pensioenfonds per 1 januari 2020 een gesloten fonds is geworden, is in februari 2020 met een delegatie bestaande uit vertegenwoordigers van de werknemers, gepensioneerden, het bestuur, het verantwoordingsorgaan en externe commissieleden van het pensioenfonds bijeengekomen, om te spreken over het risicodraagvlak van de deelnemers en de risicotolerantie in relatie tot het pensioen, dat is opgebouwd in de basisregeling van het pensioenfonds (DB-pensioen).

Deze inventarisatie van het risicodraagvlak en de risicotolerantie is input geweest voor de ALM-studie 2020. Bij de beoordeling van de resultaten van de ALM-studie 2020 zijn de uitkomsten van de inventarisatie meegenomen door het bestuur. De ALM-studie 2020 heeft geleid tot de vaststelling van een aangepast strategisch beleggingsbeleid.

De risicohouding zoals die ten grondslag ligt aan het nieuwe strategische beleggingsbeleid is weergegeven in de gekwantificeerde vastlegging, die bestaat uit:

- De korte termijn risicohouding die is omschreven als de grens van het vereist eigen vermogen met de daarbij behorende bandbreedte;
- De lange termijn risicohouding die is vastgelegd in de ondergrenzen voor uitkomsten van de haalbaarheidstoets.

De risicohouding wordt ten minste eenmaal per vijf jaar door het bestuur geëvalueerd.

Kwalitatieve risicohouding

Het bestuur van het pensioenfonds heeft een risicobewuste houding. Het pensioenfonds streeft ernaar om de nominale aanspraken waardevast na te komen. Inflatie holt de waarde van de nominale uitkeringen uit en gezien het lange termijn karakter van pensioenen is het belangrijk dat de koopkracht van het pensioen door middel van toeslagverlening zo veel mogelijk behouden blijft. Het nemen van beleggingsrisico is een voorwaarde om het streven naar koopkrachtbehoud te realiseren, ook indien dit met zich meebrengt dat de nominale aanspraken op enig moment niet geheel na kunnen worden gekomen.

De mate van risicoacceptatie van het bestuur is onder andere gebaseerd op de volgende kwalitatieve overwegingen:

- Het pensioenfonds is een gesloten fonds. Er vindt geen premiebetaling plaats, waardoor er geen premiestuur meer aanwezig is. Dit vermindert de mogelijkheden om de financiële positie van het pensioenfonds op andere wijzen te sturen dan door middel van het beleggingsbeleid.
- Het totaal opgebouwde pensioen vormt na pensionering de belangrijkste bron van inkomen voor deelnemers van het pensioenfonds. Het belang van het

Van Lanschot pensioen in het totale pensioeninkomen is afhankelijk van de leeftijd per 31 december 2019, de diensttijd bij Van Lanschot tot 31 december 2019 en het inkomen van de deelnemer.

- Kortingen op de opgebouwde pensioenaanspraken en ingegane uitkeringen dienen zoveel mogelijk voorkomen te worden.
- Het pensioenfonds streeft naar een waardevast pensioen:
 - Het pensioenfonds hanteert daarom een dekkingsgraadafhankelijke indexatiestafel als leidraad voor toeslagverlening. De toeslagverlening, die volgt uit deze stafel, komt overeen met de wettelijk maximale toegestane toeslagverlening, gegeven de dekkingsgraad.
 - Een afgewogen balans tussen te nemen risico's en het naar verwachting te realiseren beleggingsrendement is noodzakelijk om op langere termijn invulling te kunnen geven aan de pensioenambitie. Bij het nastreven van de pensioenambitie dient het bestuur bereid te zijn om beleggingsrisico te nemen met als oogmerk een beleggingsrendement dat hoger is dan de risicovrije marktrente.
- Uit de risico-inventarisatie 2020 onder deelnemersvertegenwoordigers is het volgende gebleken:
 - Bij afwegingen tussen rendement en risico wordt beperkt meer naar risico gekeken dan naar rendement. De jongere deelnemersvertegenwoordigers zijn daarbij wat meer risicotolerant dan de oudere deelnemersvertegenwoordigers.
 - Voor oudere deelnemersvertegenwoordigers wegen kortingen het zwaarst. Deelnemersvertegenwoordigers accepteren beperkte kortingen. Oudere deelnemersvertegenwoordigers hebben hierbij aangegeven in slechte economische omstandigheden een jaarlijkse korting van circa 0,5% te accepteren, met een langjarige totale korting van circa 3,5%. Jongere deelnemersvertegenwoordigers hebben aangegeven in deze situatie een jaarlijkse korting van circa 2,5% te accepteren, met een langjarige totale korting van circa 9%.

- Voor jongere deelnemersvertegenwoordigers weegt de mate van toeslagverlening het zwaarst. Het pensioenfonds zou moeten streven naar zoveel mogelijk koopkrachtbehoud (prijnsinflatie). Daarbij bestaat bij jongere deelnemersvertegenwoordigers de wens om ten minste 60% van prijsinflatie, gemeten over 15 jaar, te ontvangen.
- De wens bestaat om te voorkomen dat de dekkingsgraad te veel daalt.
- Bij een lagere startdekkingsgraad zou het risico gelijk moeten blijven of verlaagd moeten worden.

De risicobereidheid kan worden beïnvloed door de actuele financiële positie van het pensioenfonds. Periodiek wordt beoordeeld of de ambitie van het pensioenfonds nog haalbaar is, gegeven de financiële positie. Bij de keuze voor een bepaald beleid wordt niet alleen een verwachte ontwikkeling beoordeeld, maar worden ook scenario's die gunstiger of minder gunstig zijn dan de verwachte ontwikkeling in de afweging betrokken. De ambitie dient in de meeste scenario's te kunnen worden behaald.

Het pensioenfonds realiseert zich dat gegeven de financiële positie per 30 september 2020 op korte en middellange termijn naar verwachting geen of een beperkte toeslag zal kunnen worden toegekend.

Als de financiële situatie van het pensioenfonds substantieel verbetert, wordt bij voorkeur minder risico genomen omdat de ambitie dan in evenveel of meer gevallen haalbaar is met minder risico.

Kwantitatieve risicohouding

De risicohouding wordt geconcretiseerd door de vaststelling van bandbreedtes en risicogrenzen (het Vereist Eigen Vermogen, de grenzen van de haalbaarheidstoets en eigen risicorestricties). Bij een overschrijding vindt er een beleidsdiscussie plaats. Dit maakt het mogelijk om op een vooraf vastgelegde en objectieve manier te beoordelen of het risico hoger of lager mag zijn dan eerder werd bepaald of hoger of lager is dan vooraf is toegestaan. Bij overschrijding van risicogrenzen zal geen automatische aanpassing van beleid plaatsvinden, maar een kwalitatieve discussie, rekening houdend met de situatie en inzichten van dat moment.

Het bestuur heeft de volgende risicohouding (lange termijn) vastgesteld met betrekking tot het pensioenresultaat:

Ondergrens 1: Vanuit de situatie waarbij dekkingsgraad gelijk is aan Vereist Eigen Vermogen dient de mediaan van het pensioenresultaat ten minste gelijk te zijn aan 90%.

Ondergrens 2: Vanuit de feitelijke dekkingsgraad dient de mediaan van het pensioenresultaat ten minste gelijk te zijn aan 90%.

Ondergrens 3: Vanuit de feitelijke dekkingsgraad dient de maximale afwijking ten opzichte van de mediaan in het geval van een "slechtweerscenario" (lees: 5e percentiel) 35% te bedragen

Het bestuur hanteert in aanvulling op de ondergrenzen de volgende communicatiestaffel:

Bij de vaststelling van de ondergrenzen is rekening gehouden met de situatie per eind september 2020 en de voorgeschreven scenarioset zoals die door DNB gepubliceerd is voor Q4-2020. Indien er op enig moment in de tijd sprake is van een significant andere situatie of een significante andere voorgeschreven scenarioset kan dit reden zijn om de ondergrenzen te herijken.

Het bestuur heeft de volgende risicohouding (korte termijn) vastgesteld met betrekking tot het Vereist Eigen Vermogen:

- Het Vereist Eigen Vermogen van het pensioenfonds mag niet lager zijn dan 11% en niet hoger dan 19%, met een streefniveau van 15%.

Pensioenresultaat

